NATIONALBIBLIOTHEK
IN WIEN
168565-B
Neu-

Digitized by Google

Österreichische Nationalbibliothek
+Z254028206
Digitized by Google

Digitized by Google

NARODNI

KOLEDAR

NOVI I STARI

ZA

PROSTU GODINU

1863

uredio

J. ŠUNDEČIC

kao odborski član Matice dalmatinske

izdan

O STROŠKU DRUŽTVA

MATICE DALMATINSKE

PRVA GODINA.

U ZADRU
Tiskom Demarchi-Rougierovim.

168565-B

Digitized by Google

Ćirilsko pismo

istomačeno sa abecedom.

Ćirilica		Abeceda
А	а	a
Б	б	b
В	в	v
Г	г	g
Д	д	d
Ђ	ђ	dj
Е	е	e
Ж	ж	ž
З	з	z
И	и	i
Ј	ј	j
К	к	k
Л	л	l
Љ	љ	lj
М	м	m
Н	н	n
Њ	њ	nj
О	о	o
П	п	p
Р	р	r
С	с	s
Т	т	t
Ћ	ћ	ć
У	у	u
Ф	ф	f
Х	х	h
Ц	ц	c
Ч	ч	č
Џ	џ	dž
Ш	ш	š
Ъ	ъ [1]	

[1]) Nema glasa, nego se samo od nje-kih upotrebljuje za umekšati **r** gdje se ovo slovo kao poluglasnik upo-trebljuje. —

Digitized by Google

Štovani čitatelju!

Da Matica dalmatinska odma pri prvom svom pojavu pokaže znake svoga života, odlučeno je, da se već za godinu 1863, tiska jedan narodni Koledar o trošku ovog novog, i u našoj Dalmaciji prekoristnog zavoda.

Budući je taj posao meni povjeren, ja sam ga se najdraže volje primio.

Ali sam prinudjen ispovjediti da mi velika kratkoća vrjemena, a takodje i odredjeni broj arakah, nedadè da ovu za naš puk vesma potrebitu knjigu onako uredim, kao što bijah naumio: i zato nek mi se nezamjeri ako se više i više nedostašicah još u njoj opazi.

Ako pak i nadalje ostanem pri uredjivanju ovog našeg godišnjaka, tad, ću nastojati i da više vrjemena dobijem, i da mi se veći broj arakah dopusti, te ću se svakako potruditi da što bolje zadovoljim obćim željama i potrebama.

Medjutim zabavi se i s ovim malim djelcem; jer ako ga i nije puno: naše je u svemu i po svemu.

Bože nam samo daj bolju budućnost!

J. Sundečić
član matičina odbora.

Digitized by Google

Za me [1]) cvietjem razlicieme
Proletje se mlado kruni;
Za me rodno lietnje vrieme
Zlatniem klasjem njive puni;
Za me zriela jesen paka
Kiti o dubju voća svaka.

Za me plamen iz kremena,
Dàrvo iz gore vadi zima;
Za me plodna dar siemena
Stara mati u skut prima;
Za me ribe plovom hode
I od mora i od vode.

Za me ptica gnjezdo zbira,
Med za mene pčela kupi,
Za me ovčica run prostira,
Vó pod jarmom za me stupi
Meni vrani konji jezde,
Siva sunce, miesec zviezde.

Gundulić.
(Plač III. sina razmetnoga.)

[1]) Razumjeva se za svakog čovjeka uobće.

Digitized by Google

KOLEDARSKE OPAZKE.

Četiri dobi godine.

Proljeće počimlje na 21 (po starom na 9) ožujka, u 3 sata i 27 časovah u jutru.

Ljeto počimlje na 21 (po star. na 9) lipnja, u 11 satih i 59 časovah u noći

Jesen počimlje na 23 (po starom na 11) rujna, u 2 sata i 14 čas. poslje podne.

Zima počimlje na 22 (po star. na 10) prosinca, u 8 satih i 3 časa u jutru.

Godišnjosti.

NOVOG KOLEDARA.		СТАРОГ КОЛЕДАРА.	
Zlatni broj	II.	Златни број	18
Epakta ili mjesečni kazatelj .	XI.	Круг сунца	7
Krug sunca	24.	Епакта	29
Rimski broj	6.	Индиктион	6
Nedjeljno slovo	D.	Темелнон	22
Pismo mučeniko slovnika . .	B.	Неђељно слово	А

Pomične svetkovine.

Sedamdesetica	1. velj.	Пасхално слово	И
Čista srieda	18. velj.	Месојеђах	5 неђељ. и 6 дан
Prva nedj. korizme . .	22. velj.	Триод , . . .	20 јануара
Uskrs	5. trav.	Месне покладе . . .	3 феб.
Prošnje . . 11. 12. i	13. svib.	Бјеле покладе . . .	10 феб.
Spasovo	14. svib.	Ускрс	31 мар.
Duhovi	24. svib.	Спасов дан	9 маја
Sv. Trojstvo	31. svib.	Духови	19 маја
Tielovo ili tielo Isus. .	4. lip.	Неђеља Свих Светих .	26 маја
Pres. Odkupitelj . . .	19. srp.	Петрова поста 4 седм. и 5 дан.	
Nedj. I. Prišastja. . .	29. stud.	Божиње покладе .	15 новем.

Četvera vremena posta.

Mjeseca veljače na 25, 27, 28.
Mjeseca svibnja na 27, 29, 30.

Mjeseca rujna na 16, 18, 19.
Mjeseca prosinca na 16, 18, 19.

Digitized by Google

ТРОЈЕ ЗАДУШНИЦЕ.

У суботу на 2 фебруара, у суботу на 18 маја, и у суботу пред Покровом Богородичиним на 28 септембра.

Sudovni praznici.

Nedjelje i sve zapovjedne svetkovine. — Od Božića do Vodokršća. — Od Cvjetnice do svietlog ponedjljka. — Sva tri dana spasovskih prošnjah — Posljednjih deset danah mjeseca srpnja, i deset prvih danah mjeseca listopada.

Opomena. Spomenuti su dani označeni sa zvjezdicom (*).

Zabranjuju se plesovi i glasbe za plesanja.

Od Božića do Vodokršća; kroz svu korizmu do prve uskrsne nedjelje; svakog postnog dneva; u nedjelju duhovsku; na Tielovo; na malu Gospu i na dan Blagoviestih; na 22, 23, 24 i 25 prosinca.

Dopuštaju se glasbene akademie.

U nedjelju cvjetnu, uskršnju i duhovsku; na dan Božića; velike sedmice; na 25 ožujka; na 8 rujna; na 2 studenoga i na 22 i 23 prosinca.

Zabranjuju se kazališne predstave.

Na čistu Sriedu. — Od nedjelje cvjetne do uskršnje. — U nedjelju na Duhove. — Na dan tiela Gospodinova. — Na malu Gospu 8 rujna. — Na Blagoviesti 25. ožujka. — Na 22, 23, 24 i 25 prosinca.

Smje se pirovati kod rimokatolikah.

Od 7 siečnja uključno do 17 veljače, i od 13 travnja do 28. studenog.

Zavjetnici zemaljiski.

Sveti Jerolim rodjen u Dalmaciji, a umro godine 420. Svetkuje se na 30 rujna po svoj pokrajini. Osim toga u Dubrovačkoj sv. Vlaho gospodar biskupije dubrovačke, umro godine 316; a u Boki kotorskoj sv. Trifun biskup kotorski, umro god. 205: oba na 3 veljače.

ПОКРОВИТЕЉ СВИЈУХ СРБА.

Св Сава Архиепископ српски, на 14 Јануара.

Pomrčanja.

Ove će godine dvaput pomrknuti sunce, a dva puta mjesec; kod nas će se vidjeti prvo sunčano i prvo mjesečno.

I. Pomrčanje sunca biti će na dan 17. svibnja. Ono će se vidjeti gotovo po svoj Evropi, po jednom kraju Afrike i većim dielom sjeverne Amerike. U kudru će se početi opažati u 7 satih po pod. Okolo 7 i ½ sat. biti će najtamnije, Zad već i sunce zalazi.

Digitized by Google

II. Pomrčanje mjeseca slučiće se u noći izmedju 1 i 2 lipnja. Početak će mu biti u 10 satih i 54 časa, a svršetak u 1 sat i 8 časovah poslje ponoći. Ono će se vidjeti u Europi i Africi, i u zapadnoj Aziji samo njekim dielom.

III. Pomrčanje sunca dogodiće se na 11 studenoga. Početak će mu biti u 8 satih i 42 časa u jutru; a svršetak u 10 satih i 25 časovah pred podne. Neće se nigdje na kopnu vidjeti, osim na južnom kraju Afrike i u jednom dielu Australije.

IV. Pomrčanje mjeseca dogodiće se na 25 studenoga. Početak mu je u 8 satih i 24 časa; a svršetak u 11 satih i 46 časovah. Vidiće se u Americi, u Aziji i u Australiji.

Vladajuća planeta.

U ovoj godini vlada planeta ili zviezda nazvana Joviš ili *Perun*. Mi se uzdržavamo od svakoga proricanja kakva će ova godina biti, jer su samom Bogu poznati budući dogadjaji. A u koliko ljudi nagadjaju, rekao bi da će biti povoljno plodorodna. —

Kazaljka naznačujuća vrieme koje mora sat (časovnik) pokazivati kad sunčana meridiana pokazuje podne.

Mjeseci	dne 5.			dne 15.			dne 25.			Opazka.
	sat.	*čas.*	*sek.*	*sat.*	*čas.*	*sek.*	*sat.*	*čas.*	*sek.*	
Sječanj . . .	12	5	35	12	9	38	12	12	34	Ako časovnik nepokazuje sekundah, uzme se jedan čas (minut) više, ako je na tabli više od 30 sekundah, a ako ih je manje onda se ispušte. Doznanja o pravilnosti sata mogu se učiniti i u najbližim osrednjim podatcima.
Veljača . . .	12	14	17	12	14	25	12	13	21	
Ožujak . . .	12	11	7	12	9	12	12	6	12	
Travanj . . .	11	2	51	12	0	6	11	57	55	
Svibanj . . .	11	56	34	11	56	7	11	56	35	
Lipanj . . .	12	58	4	12	0	2	12	2	11	
Srpanj . . .	12	4	10	12	5	35	12	6	12	
Kolovoz . . .	12	5	47	12	4	20	12	2	1	
Rujan	11	58	43	11	55	16	11	51	46	
Listopad . .	11	48	33	11	45	55	11	44	13	
Studeni . . .	11	43	44	11	44	32	11	47	5	
Prosinac . . .	11	50	42	11	55	13	12	0	11	

Znamenite epoke.

Od stvorenja svieta ima	5623	god.[1]	Od vrjemena razorenja prvog sv. Hrama	2285	god.
„ potopa	3958	„	„ kako je sagradjen drugi sveti Hram	2215	„
„ rodjenja patriarha Abrahama .	3675	„	„ njegova razorenja	1795	„
„ zidanja kule Babilonske . . .	3627	„	„ rodjenja Isusova	1863	„
„ rodjenja patriarha Isaka . . .	3576	„	„ kako je razoren Jerusalim . .	1792	„
„ rodjenja patriarha Jakova . .	3515	„	„ kad je sastavljen Misna . . .	1722	„
„ vrjemena kad su došli Izrailjćani u Egjipat	3385	„	„ kad je sastavljen Talmud . .	1359	„
„ rodjenja velikog proroka Mojsije	3255	„	„ vrjemena bježanja Muhamedova u Medinu ili godina od Egjire	1279	„
„ kad se je Izrailjski narod oslobodio i Zakon se obnarodovao .	3175	„	„ uvedenja Luterove reforme . .	345	„
„ gradjenja prvog svetog Hrama .	2695	„			
„ kako je Rim osnovan	2619	„			

[1]) *Po starom brojenju teče od stvorenja svieta 5575. godina.*

Mjesečne četvrti

Miena ili mladi mjesec	●	Užba ili pun mjesec	○
Prva četvrt	☽	Zadnja četvrt	☾

Digitized by Google

Poglavite svetkovine kod židovah.

Godina **5623** kod židovah počela se je s **25** rujna **1862**, a svršiće se na **13** rujna **1863.**

Poglavite svetkovine	Data židovska	Data rimokatolička.
Purim	Na 14 Adara	U četvrt. 5. ožujka
I. Pesah (Pasha)	„ 15 Nisana	„ subot. 4. travnja
II. „ „	„ 16 „	„ nedjelj. 5. „
VII. „ „	„ 21 „	„ petak 10. „
VIII. „ „	„ 22 „	„ subot. 11. „
I. Šjavoud (Duhovi)	„ 6 Sivana	„ nedjelj. 24. svibnja
II. „ „	„ 7 „	„ ponedj. 25. „
I. Rošjaš. (Nov. god.)	„ 1 Tešri-a 5624	„ ponedj. 14. rujna
II. „ „	„ 2 „ „	„ utorak 15. „
Kipur (Sudnji dan)	„ 10 „ „	„ sriedu 23. „
I. Svetokvina Sukot	„ 15 „ „	„ ponedj. 28. „
II. „ „	„ 16 „ „	„ utorak 29. „
VIII. „ „	„ 21 „ „	„ ponedj. 5. listop.
IX. „ „	„ 22 „ „	„ utorak 6. „
Hanuhà	„ 25 Kisleva	„ nedjelj 6. pros.

Poglavite svetkovine kod Turakah.

Turska godina **1279** započela je na **2** lipnja **1862**, a završi će se na **17** lipnja tekuće **1863.** godine. I tako nova **1280.** godina početi će se s **1.** Muharema, koi pada na **18** lipnja t. g. Prvi dan mjeseca Ramazana pada u petak na **20** veljače t. g. — *Veliki Bajram* pada na **1, 2,** i **3,** Ševala, ili na **22, 23** i **24** ožujka o. g.; a najposlje *Mali Bajram* dolazi na **10** Zilhidže-a ili na **29** lipnja. — Osim toga svaki *petak* Turcima je svetac.

Digitized by Google

Izhod sunca
u 7 sat. 33 čas.

Gost je zao
za siraka zima,

Zahod sunca
u 4 sat. 27 čas.

Zato nek mu
pomaže tko ima.

SIEČANJ – ЈАНУАР

Ima 31. dan.

Dani	Za rimokatolike		За православне.	Opazke
Čet.	1	* **Mlado ljeto**	20	Игњатије Богонос.	Užba ili pun mjesec ☽ dne 5. u 4 sata 38 casa u jutru.
Pet.	2	* Makarii pust.	21	Јулиан муч.	
Sub.	3	* Genovefa djevica	22	Анастас вел. муч.	
		Po smrti Hirodovljevoj Mat. 2.		Мат. Зач. 1.	
Ned.	4	* Tito bisk. ap. Dalm.	23	Отци 10. Муч. у Кр	Zadnja četvrt ☾ dne 13. u 1 sat 12 čas. u jutru.
Pon.	5	* Telesfor papa i muč.	24	Евгеније муч.	
Ut.	6	**Sveta 3 kralja**	25	Божић.	
Sr.	7	Valentin bis.	26	Божији дан.	
Čet.	8	Lovre Justinian	27	Стјепан-дан.	
Pet.	9	Marcelin muč.	28	20,000 Мученика.	
Sub.	10	Pavao prvi pustinjak	29	Младенци.	Miena ili mladi mjesec ● dne 19. u 5 satah 7 č. u večer.
		Kad je Isus 12 god. imao. Luk.		Мат. гл. 2. сх. 13.	
Ned.	11	**1.** Igjinii papa.	30	Аниске муч.	Prva četvrt ☽ dne 26. u 5 s. 59 čas. u večer.
Pon.	12	Arkadii muč.	31	Преп. Меланија.	
Ut.	13	Hilarii bl.	1	Ново љето.	—
Sr.	14	Petar Urseol.	2	Силвестар пап. р.	Sieci gradju, jer posječena u ovom mjesecu manje se crvotoči. Navrći bojame, trješnje i praskve. Sadi osobito kestenje.
Čet.	15	*Anastasia muč.*	3	Малахна пр.	
Pet.	16	Marcel p.	4	Сабор 70 Апост.	
Sub.	17	Antun pustinjak.	5	Теопемт и Теон.	
		O piru u Kani Iv. 2.		Мат. гл. 4. сх. 13.	
Ned.	18	**2. Pres. Ime Isusovo**	6	Богојављење.	—
Pon.	19	Marii muč.	7	Јован-дан	
Ut.	20	Fabijan i Sebastijan	8	Георг и Емилиан.	Božić dodje, zima prodje, (kazao Ciganin moleći njekakva čovjeka da mu da siena, a kad sieno izlaže, onda rekne: Božić je jesenski svetac).
Sr.	21	Janja djev.	9	Поликарп муч.	
Čet.	22	Vinko i Anastas.	10	Григорије Еп. Нис.	
Pet.	23	Zaručenje B. D. M.	11	Преп. Теодосије.	
Sub.	24	Timotej bis.	12	Татиан муч.	
		Isus ozdravlja gubav. Mat. 8.		Мат. гл. 4. сх. 42.	
Ned.	25	**3.** Obraćenje s. Pavla	13	Ермил и Страт.	Ako je i rdjavo vrieme, putnici putuju. (rekla baba, kad su njeki putnici zasjeli oko vatre, te nemogoše djeca pristupiti da se griju.)
Pon.	26	Polikarp. bis. m.	14	Сава Арх. Српски.	
Ut.	27	Ivan Zlatoust bis.	15	Павао тивејски.	
Sr.	28	Marin rabljanin.	16	Петрове вериге.	
Čet.	29	Franjo Saleski bis.	17	Антоније вел.	
Pet.	30	Martina djev.	18	Атанасије и Кирил.	
Sub.	31	Prenesanje tiela s. Mar.	19	Макарије египет.	

Digitized by Google

Izhod sunca
u 7 satih 6 čas.

Uz poklade
tko se štednje lati,

Zahod sunca
u 4 sata 54 čas.

Onaj manje
na proljeće pati.

VELJAČA – ФЕБРУАР

Ima 28 danah.

Dani	Za rimokatolike		За православне		Opazke
	O posl. u vinog. Mat. 20.		Лук. гл. 18, сх. 10.		
Ned.	1	**7.** Ignjac bis. m.	20	Евтим. вел. Тр.	Užba ili pun mjesec ☻ dne 2. u 11 sat. 31 čas u večer.
Pon.	2	**Svečnica.**	21	Максим исп.	
Ut.	3	Vlaho i Trifun	22	Тимотеј и Аност.	
Sr.	4	Šimun prav. pr.	23	Климент еписк.	
Čet.	5	Agata d. i m.	24	Преп. мат. Ксенна.	
Pet.	6	Doroteja	25	Григорје богос.	
Sub.	7	Romualdo opat.	26	Ксенофонт и друж.	
	O sijaču i sjem. Luk. 8.		Лук гл. 15. сх. 11.		
Ned.	8	**6.** Ivan ispovjed.	27	Јован Златоуст.	Zadnja četvrt ☾ dne 11. u 11 satih 52 časa u večer.
Pon.	9	Apolonia d. m.	28	Ефрем Сирин.	
Ut.	10	Školastika d. op.	29	Прен. моћ. Игњатна.	
Sr.	11	7 utem. reda služ. B. D.	30	Великн Јерарси	
Čet.	12	Evlalia djev.	31	Кир. и Јован.	
Pet.	13	Eustokia diev.	1	Феб. Трифон муч.	
Sub.	14	Valentin pop.	2	Сретеније Госп	
	Isus sliepcu vraća vid. Luk. 18.		Мат. гл. 25. сх. 31.		Miena ili ● mladi mjesec dne 18 u 4 sata 12 čas. u večer.
Ned.	15	**5.** Lav rabljanin	3	Симеон богоприм.	Prva četvrt ☽ dne 25 u 1. sat. 40 čas. u večer.
Pon.	16	Onisim m.	4	Исидор пелуснотски.	
Ut.	17	Polikronii bis.	5	Агатне муч.	
Sr.	18	Klaudii; *Čista srieda.*	6	Вукола епис. См.	
Čet.	19	Gabinii pop	7	Партеније епис.	
Pet.	20	Trnova kr. Is., Elevt. b.	8	Теодор Страт.	
Sub.	21	Oroncii i Adel. d.	9	Нићифор муч.	
	Isus napastvovan. Mat. 4.		Мат. гл. 6. сх. 14.		
Ned.	22	**1. Kor.** Petrova stolica	10	Харалапп муч.	Uzkopavaj vinograd i razgrći gnoj okolo maslinah i ostalih stablah.
Pon.	23	Margarita od Kort.	11	Власне муч.	
Ut.	24	Matije Apost.	12	Мелетне патр.	
Sr.	25	Donat bis. zadarski *Post.*	13	Симеон мирот.	
Čet.	26	Roman opat.	14	Аксентне пр.	
Pet.	27	Koplje i čavli Isus. *Post.*	15	Онисим ап.	
Sub.	28	Osvald nadbis. *Post.*	16	Панфил муч.	

—

Veljača prevrtača. Kandelora (Svicinica) zima fora (pokvareno od tal. van); veli Blaž (Vlaho) da je laž; veli glistina da je istina.

Veljača nedomača, zlo kao i mača.

Gospodskom smjehu, kao ni veljači, nevalja vjerovati.

Digitized by Google

Izhod sunca
u 6 sat. 27 čas.

Zahod sunca
u 5 sat. 33 časa.

Veli zemlja:
koj me težak radi,

Taj se samo
s mojim plodom sladi.

OŽUJAK – МАРТ

Ima 31 dan.

Dani	Za rimokatolike		За православне.		Opazke
	Preobraženje Isus. Mat. 17.		Јов. гл. 1. сх. 43.		
Ned. 1	**2. Kor.** Albin. b.		17	1. Кор. Теодор Тир.	Užba ili pun mjesec ☉ dne 5. u 3 sata 51 čas u večer.
Pon. 2	Petar Damiani		18	Лав. папа рим.	
Ut. 3	Kunegunda djev.		19	Архип ап.	
Sr. 4	Kažimir	*Post.*	20	Лав. еп. Картаг.	
Čet. 5	Ivan od križa		21	Тимотне.	Zadnja četvrt ☾ dne 12. u 8 sa. 1. čas u večer.
Pet. 6	Pokrov Isusov.	*Post.*	22	Обрјет. моћ. Ев. М.	
Sub. 7	Toma Akvinski	*Post.*	23	Поликарп еп. См.	
	Isus izgoni vraga Luk. 11.		Марк. гл. 2. сх. 1.		
Ned. 8	**3. Kor.** Ivan božiji		24	2. Обрјет. гл. Ј. Кр.	Miena ili mladi mjesec ● dne 19 u 3 sa. 43 čas. u večer.
Pon. 9	Kiril i Metod Ap. Sl.		25	Тарасие патр.	
Ut. 10	40 Mučenikah		26	Порфир епис.	
Sr. 11	Franciška rim.	*Post.*	27	Прокопие декапол.	
Čet. 12	Grgur veliki		28	Васиље испов.	Prva četvrt ☽ dne 27. u 10 sat. 3 časa u jutru.
Pet. 13	5 ranah Gospodin.	*Post.*	1	Март. Евдокиа пре.	
Sub. 14	Matilda cesar.	*Post.*	2	Теодот епис.	
	Isus nahranjuje 5000 lj. Iv. 6.		Марк. гл. 8. сх. 34.		—
Ned. 15	**4. Kor.** Longin m.		3	3. Евтропие муч.	Sadi rani kukuruz, mlune i krompire; reži loze.
Pon. 16	Haribert nadb.		4	Герасим преп.	
Ut. 17	Geltruda d. op.		5	Конон муч.	
Sr. 18	Gavril Arch.	*Post.*	6	Света 42 мученика.	
Čet. 19	Josip zar. B. D. M.		7	Мученици херсон.	—
Pet. 20	Dragocjena krv Is.	*Post.*	8	Теофилакт еп.	
Sub. 21	Benedikt op.		9	40 Мученика.	Ako zima ustima nenjede, a ona repom ošine.
	Židovi hoće da kam. Is. Iv. 8.		Марк. гл. 9. сх. 17.		
Ned. 22	**5. Kor.** Katarina šved.		10	4. Кодрат и друж.	Blagoviest pripoviest (što se zime tiče.
Pon. 23	Viktorin m.		11	Софроние патр.	
Ut. 24	Amalia dj.	*Nadv. Post.*	12	Теофан преп.	Bolje da te zmija upekne, nego da te marčano sunce ogrije, (jer je nezdravo).
Sr. 25	**Blagovijesti**		13	Прен. моћ. Никифора.	
Čet. 26	Kastul m.		14	Венедикт.	
Pet. 27	7 žalostih B. D. M.	*Post.*	15	Агапие муч.	Bura goni, vrag se ženi.
Sub. 28	Janja iz Češka dj.	*Post.*	16	Савин и Папие.	
	Isus ulazi u Jerus. Mat. 21.		Марк. гл. 10. сх. 32.		Vuk nije zimu izjeo.
Ned. 29	**Cvjetna** Evstatii op.		17	5. Алекса чов. бож.	
Pon.v. 30	* Ivan Klimak op.		18	Кирил арх. Јер.	
Ut. v. 31	* Balbina dj.		19	Крисант и Дарие.	

Digitized by Google

Izhod sunca
u 6 sat. 45 čas.

Voće koje
posadimo sami,

Zahod sunca
u 6 sat. 15 čas.

Obično je
ponajsladje nami.

TRAVANJ - АПРИЛ

Ima 30 danah.

Dani		Za rimokatolike		За православне.
Sr. v.	1	* Teodora m.	20	Обит. св. Саве.
Čet. v.	2	* Frane od Pavle	21	Јаков епис.
Pet. v.	3	* Agapa i Kionia	22	Василие пресвит.
Su. v.	4	* Isidor bis.	23	Суб. Лазарева
		Uskrsnutje Isusovo Mat. 16.		Јов. гл. 12. сх. 1.
Ned.	5	**Uskrs**	24	Цвјетн.
Pon.	6	**II. blagdan**	25	Благовјести.
Ut.	7	Egesip	26	Саб. арх. Гаврила.
Sr.	8	Albert b.	27	Преп. Матрона.
Čet.	9	Marija egipt.	28	Иларион и Стеф.
Pet.	10	Matilda dj.	29	Марко епис.
Sub.	11	Leo papa	30	Јован љеств.
		Isus ulazi kroz zat. vr. Iv. 20.		Јов. гл. 1. сх. 1.
Ned.	12	**1. Biela** Julio p.	31	Ускрс.
Pon.	13	Hermeneg. m.	1	Свјетли понеђ.
Ut.	14	Tiburcii i Valer. mm.	2	Свјетли утор.
Sr.	15	Eutikii	3	Преп. Никит.
Čet.	16	Kalist m.	4	Пр. Јосип и Георг.
Pet.	17	Rudolf	5	Теодул и Агат.
Sub	18	Apolonii bis.	6	Евтихие арх.
		O dobrom pastiru Iv. 10.		Јов. гл. 20. сх. 19.
Ned.	19	**2. Po Usk.** Krešencii	7	2. Георгие епис.
Pon.	20	Teotim bis.	8	Иродион.
Ut.	21	Anselmo nadb.	9	Евпсихие.
Sr.	22	Kaj papa rim.	10	Терантие и друж.
Čet.	23	Adalbert	11	Антип епис.
Pet.	24	*Jurjevo*	12	Препод. Вас. еп.
Sub.	25	*Marko Evandj.*	13	Артемие свешт. м.
		Za malo vidjetićete me Iv. 16.		Марк. гл. 15. сх. 13.
Ned.	26	**3.** Kleto i Marc.	14	3 Мартин папа р.
Pon.	27	Peregrin	15	Арист. Пуд и Троф.
Ut.	28	Vital m.	16	Ирина и Агап.
Sr.	29	Petar m.	17	Симеон персид.
Čet.	30	Kata Sijen. i sv. Sofia	18	Јован учен.

Opazke

Užba ili punm jesec ☺ dne 1. u 6 sa. 28 časah u večer.

Zadnja četvrt ☾ dne 11. u 2 sa. 28 čas, u jutru.

Miena ili mladi mjesc ● dne 18. u 4 sa. 11 čas. u jutru.

Prva četvrt ☽ dne 26. u 5 sa. 13 čas. u jutru.

—

Nastoži vinograd po drugi put, i navrći (kalami) smokve i loze.

—

Gdje je gladno, tu je i hladno.

Uskrs je gospodski svetac.

Vrane o buništu, a soko o mesu (živi) pa oboje na Gjurdjevdan izlete.

Da te Bog sačuva vedra Božića i oblačna Gjurgjeva dana.

Digitized by Google

Izhod sunca
u 5 satih 1 čas.

Marljiv pastir
kada stado pase,

Zahod sunca
u 6 sat. 50 čas.

Stopanjica
neda gledat na-se.

SVIBANJ – MAJ

Ima 31 dan.

Dani		Za rimokatolike		Za pravoslavne.	Opazke
Pet.	1	Filip i Jakov mladj.	19	Јован ветхоп.	
Sub.	2	Atanasii bis.	20	Теодор и Трихин.	Užba ili pun mjesec ☺ dne 3. u 3 sa. 57 čas. u večer.
Polazim k onom itd. Iv. 16.			Јов. гл. 5. сх. 1.		
Ned.	3	**4.** Našastje sv. križa	21	4. Јануар и Алекс.	
Pon.	4	Monika udov.	22	Теодор Сикеот.	
Ut.	5	Pio V. papa	23	Ђурђев-дан.	
Sr.	6	Ivan lateranski	24	Сава Стратилат.	Zadnja četvrt ☾ dne 10. u 8 sa. 28 čas. u jutru.
Čet.	7	Dujam bis. Splietski	25	Марко Еванг.	
Pet.	8	Prikaz. sv. Mihovila	26	Василп еп.	
Sub.	9	Grgur Nazianski	27	Симеон сред. Госп.	Miena ili mladi mjesec ● dne 17 u 5 s. 54 čas. u večer.
Što usprosite od otca Iv. 16.			Јов. гл. 4. сх. 1.		
Ned.	10	**5.** Prenešenje s. Kuće	28	5. Јасон и Сосип.	
Pon.	11	* Mamerato nadb. *Proš.*	29	Св. 9 Мученика.	
Ut.	12	* Nerej, Ak. Pank. *Proš.*	30	Јаков Зеведеов.	Prva četvrt ☽ dne 25. u 9 sa. 53 čas. u večer.
Sr.	13	* Servacii bis. *Proš.*	1	Маја. Јеремие про.	
Čet.	14	**Spasovo**	2	Атанасне пат. Ал.	
Pet.	15	Isidor težak	3	Тимотеј и Мавро.	
Sub.	16	Prin. s. Šim., Iv. Nepom.	4	Пелагпа муч.	—
Kad dodje utješitelj Iv. 15. 16.			Јов. гл. 9. сх. 1.		
Ned.	17	**6.** Paškval Bail.	5	6. Ирина муч.	Čisti masline od mahovine i suvadi; kosi dozorjelo sieno.
Pon.	18	Venanzii m.	6	Јов многострад.	
Ut.	19	Prines. sv. Kršev., i Cel.	7	Акакие муч.	
Sr.	20	Bernardin iz Sien.	8	Јован Еван. и Арсен.	
Čet.	21	Feliks iz Katal.	9	Спасов-дан.	—
Pet.	22	Prines. Donata b., i Julia	10	Ап. Симеон Зил.	
Sub.	23	Desiderii bis. *Post.*	11	Мокие и Мет.	Tko ljeti ljenuje, taj zimi gladuje.
Tko me ljubi itd. Iv. 14.			Јов. гл. 17. сх. 1.		
Ned.	24	**Duhovi**	12	7. Свети Отцевн.	Kad je liepo vrieme nosi sa sobom kaban, a na zlom čini šta ti drago.
Pon.	25	**II. blagdan**	13	Гликерпа муч.	
Ut.	26	Filip Neri	14	Исидор муч.	
Sr.	27	Mar. Mand. od Paz. *Post.*	15	Пакомие вел.	Filipovo vedro, dosta kukuruze.
Čet.	28	German bis.	16	Теодор муч.	
Pet.	29	Maksimin bis. *Post.*	17	Андроник ап.	Maj raj.
Sub.	30	Ferdinando kralj *Post.*	18	Теодот.	Ustani lieni, Bog sreću dijeli.
Dana mi je svaka oblast Mat. 28.			Јов. гл. 7. сх. 37.		
Ned.	31	**1. Sv. Trojstvo**	19	Духов п.	

Digitized by Google

Izhod sunca
u 4 sata 31 čas.

Gdje je mladost
veselje se ori,

Zahod sunca
u 7 sat. 29 čas.

Noć se u dan
često putah stvori.

LIPANJ – ЈУНИИ

Ima 30 danah.

Dani	Za rimokatolike		За православне.		Opazke
Pon.	1	Gaudencii bis.	20	Духовски пнеђ.	Užba ili pun mjesec ☽ dne 2. u 0 sata 35 čas. u večer.
Ut.	2	Erazmo	21	Констант. и Елена	
Sr.	3	Klotilda kralj	22	Василиск муч.	
Čet.	4	**Tielo Gospod.**	23	Миканл епис.	
Pet.	5	Bonifacio nadt.	24	Симеон.	
Sub.	6	Norberto nadb.	25	Обрјет. гл. Јован.	Zadnja četvrt ☾ dne 8. u 2 sa. 57 čas. u večer.
O velikoj večeri. Luk. 14.			Mat. gl. 10. sx. 32.		
Ned.	7	**2.** Bogumil pus.	26	1. Н. Свих Свётих.	Miena ili mladi mjesec ● dne 16. u 8 sa. 42 čas. u jutru.
Pon.	8	Medardo bis.	27	Хетадне.	
Ut.	9	Prim i Felician	28	Никит еп.	
Sr.	10	Margarita kralj.	29	Теодосие му. д.	
Čet.	11	Barnabo ap.	30	Терап муч.	
Pet.	12	Srce Isusovo	31	Ап. Ермне.	
Sub.	13	Antun padovans.	1	Јун. Јустин. муч.	Prva četvrt ☽ dne 24. u 11 sa. 37 č. u jutru.
O izgubljenoj ovci. Luk. 15.			Mat. gl. 4. sx. 18.		
Ned.	14	**3.** Vasilii vel. bis.	2	2. Никифор. патр.	—
Pon.	15	Vid, Modest i Kr.	3	Лукилнан муч.	
Ut.	16	Benon bis.	4	Митрофан патр.	Ženji raž, ječam, žob; trgaj rani kukuruz, i po drugi put okopavaj stari vinograd.
Sr.	17	Rajnerii bis.	5	Доротеј патр.	
Čet.	18	Marina dj.	6	Висарион чудот.	
Pet.	19	Juliana Falkonieri	7	Теод. еп. Анк.	
Sub.	20	Silverio papa.	8	Теодор Стратил.	
Petar lovi ribu. Luk. 5.			Mat. gl. 6. sx. 22.		
Ned.	21	**4.** Srce B. D. Ljud. Gon.	9	3. Кирил патр.	—
Pon.	22	Pavlin bis.	10	Тимотеј еп.	Dug dan, careva godina.
Ut.	23	Ivan pop	11	Вартоломеј и Варнав.	
Sr.	24	*Pordj. Ivana krstitelja*	12	Онуфрие вел.	Ni golu mjesta, ni ubogu besjede.
Čet.	25	Vilhelmo ap.	13	Мученици акил.	
Pet.	26	Ivan i Pavao braća	14	Јелисеј прор.	
Sub.	27	Virgjilii bis. *Post.*	15	Срб. цар. Лазар.	Što u lipnju više rosi, u zimi se manje prosi.
Ako nebudete pravedniji. Mat. 5.			Mat. gl. 8. sx. 5.		
Ned.	28	**5.** Lav II. papa	16	4 Тихон.	Nema žita bez kukolja.
Pon.	29	**Petar i Pavao** ap.	17	Манунл и Савел.	
Ut.	29	Uspomena sv. Pav.	18	Леонтие муч.	

Digitized by Google

Izhod sunca
u 4 sata 27 čas.

Veće snoplje
nenapuni koše,

Zahod sunca
u 7 satih 33 časa

Kad je klasje
rdjavo i loše.

SRPANJ — ЈУЛИИ

Ima 31 dan.

Dani		Za rimokatolike		Za pravoslavne.	Opazke
Sr.	1	Otton Bis.	19	Јуда брат Госп.	Užba ili pun mjesec ○ dne 1. u 7 sa. 51 č. u več.
Čet	2	Pohodjenje B. D. M.	20	Методие епис.	
Pet	3	Virgilii	21	Јулиан муч.	
Sub.	4	Berta	22	Евсевие епис.	
Isus hrani 4000/lj. Mar. 8.			Мат. гл. 8. сх 28.		
Ned.	5	**6.** Predragoc. krv. Is.	23	5. Агрипина муч.	Zadnja četvrt ◐ dne 7. u 11 sa. 34 č. u večer.
Pon.	6	Isaija pr.	24	Иванъ-дан.	
Ut.	7	Benedikt XI. papa	25	Теверонна муч.	
Sr.	8	Jelisaveta kr.	26	Давид.	
Čet.	9	Veronika	27	Самсон стран.	Miena ili mladi mjesec ● dne 15. u 11 sa. 59 čas. u večer.
Pet.	10	Feličita	28	Кир. и Јован.	
Sub.	11	Pio I. papa	29	Петров-дан.	
O krivim prorocima Mat. 7.			Мат. гл. 9. сх. 1.		
Ned.	12	**7.** Ivan Gualbert	30	6. Сабор 12 апост.	Prva četvrt ◑ dne 23. u 10 sa. 38 čas. u večer.
Pon.	13	Anaklet p.	1	Јул. Кузман и Дам.	
Ut.	14	Bonaventura bis.	2	Полож. руха Богор.	
Sr.	15	Enrik car	3	Јакинт муч.	
Čet.	16	B. D. od Karmina	4	Андреј крит.	
Pet.	17	Aleksandro	5	Атанасие атон.	Užba ili pun mjesec ○ dne 30. u 2 sa. 38 č. po podne.
Sub.	18	Kamil pop	6	Сисое велики.	
Od nepravedna kućnika Luk. 16.			Мат. гл. 9. сх. 27.		—
Ned.	19	**8.** Pris. Odkupitelj	7	7. Тома и Акакие.	Vrši žito, kopaj zemlju okolo stabolah, sij repu i sadi cvjetni kupus.
Pon.	20	Margarita dj.	8	Прокопие великом.	
Ut.	21	Ilija pror.	9	Панкратие вел.	
Sr.	22	* Maria Magdal.	10	45 Муч. у Ник.	
Čet.	23	* Apolinar	11	Ефимиа муч.	
Pet.	24	* Krstina	12	Прокло и Иларие.	
Sub.	25	* Jakov stariji ap.	13	Сабор арх. Гаврила.	—
Isus plače nad Jerus. Luk. 19.			Мат. гл. 14. сх. 14. и Јов. Зач. 56.		Grad je kao i vojska: njekud udari, a njekud prebaci.
Ned.	26	**9.** * Ana mati B. M.	14	8. Отцеви VI. сабора	Što više grmi, manje kiše pada.
Pon.	27	* Krstofor m.	15	Кирил и Јулита.	
Ut.	28	* Nazarii i druž.	16	Антиноген муч.	Ako kiša smoči volu rog na Ilinu, biće roda i ploda.
Sr.	29	* Marta	17	Марина м.	
Čet.	30	* Abdon i Senen	18	Јакинт и Емил.	
Pet.	31	* Ignjaci iz Lojole	19	Пр. Макрина.	

Digitized by Google

Izhod sunca
u 4 sata 54 čas.

Čas najdraži
u počitku biva,

Zahod sunca
u 7 satih 6 čas.

Kad nam njega
ljubav usladjiva.

KOLOVOZ — АВГУСТ

Ima 31 dan.

Dani		Za rimokatolike		Za pravoslavne.	Opazke
Sub.	1	Petrove verige	20	Илин-дан.	
Od Fariseja i mit. Luk. 18			Mat. gl. 14. cx. 22.		
Ned.	2	**10.** *Proštenje Asis.*	21	9. Преп. Снмеон.	Zadnja četvrt ☽ dne 6. u 11 sa. 11 čas. u jutru.
Pon.	3	Agustin Kasoti	22	Марна Мандал.	
Ut.	4	Dominik	23	Трофим и Теоф.	
Sr.	5	Gospa od sniega	24	Христина муч.	
Čet.	6	Preobraženje Gosp.	25	Успение св. Ане.	
Pet.	7	Gajetan	26	Ермолај муч.	
Sub.	8	Kiriak m.	27	Пантелејмон муч.	
Isus cieli gluhonjema Mar. 7.			Mat. gl. 17. cx. 14.		
Ned.	9	**11.** Roman vojnik	28	10. Прохор и Ник.	Mlena ili mladi mjesec ● dne 14. u 3 sa. 3 čas. u večer.
Pon.	10	Lovrinac muč.	29	Калиник муч.	
Ut.	11	Tibur. i Suzana	30	Анђелина десп. Срб.	
Sr.	12	Klara dj.	31	Евдоким пр. (пок. Г	
Čet.	13	Ipolit	1	Авг. Пр. чест. ✝(постГ	Prva četvrt ☽ dne 22. u 7 sa. 25 čas. u jutru.
Pet.	14	Euzebii pop *Post.*	2	Прен. моћ. св. Стефана	
Sub.	15	**Velika Gospojina**	3	Исак Далм.	Užba ili pun mjesec ○ dne 28. u 10 sa. 11 čas. na večer.
Od milosrd. samaritanca. Luk. 10			Mat. gl. 18. cx. 23.		
Ned.	16	**12.** Rok	4	11. Седам отр. Ефес.	—
Pon.	17	Liberat ap.	5	Евгение муч.	Kopaj ili ori zemlju poslje prve kiše, sij žita i sočiva, kosi i izvozi sicno.
Ut.	18	Jel. car. **Rodj. Carevo**	6	Преображење.	
Sr.	19	Julii mač.	7	Дометне преп.	
Čet.	20	Bernard ap.	8	Емилиан епис.	
Pet.	21	Ivka, Anast. sol.	9	Матне апост.	
Sub.	22	Timotej	10	Лаврентне архид.	—
Isus izlieči 10 gubavih. Luk. 17.			Mat. gl. 19. cx. 16.		
Ned.	23	**13.** Marcela dj.	11	12. Евпл муч.	Do Gospojine s prahom, a od Gospojine s blatom.
Pon.	24	Bartolomeo ap.	12	Фотне и Аникит.	
Ut.	25	Ludvik IX. kralj	13	Максим испов.	Što je koš puniji, starešinu manje glava boli.
Sr.	26	Anselmo b. ninski	14	Михеј прор.	
Čet.	27	Josip Kalasan.	15	Успение Богород.	
Pet.	28	Augustin bis.	16	Убрус.	Tko neštedi masla, taj će želiti u-štipakah.
Sub.	29	Usjekovanje Ivan.	17	Мирон муч.	
Nemože se služ. dvama gosp. Mat. 6.			Mat. gl. 21. cx. 33.		
Ned.	30	**14.** Ruža iz Lime	18	13. Флор и Лавр.	Tko ore dublje, niče mu gušće.
Pon.	31	Raimundo	19	Андреј стратил.	

Digitized by Google

Izhod sunca
u 5 satih 33 časa

Nema pobro
zar milijeg rada,

Zahod sunca
u 6 satih 27 čar.

Nad trganje
rodna vinograda.

RUJAN — СЕПТЕМБАР

Ima 30 danah.

Dani		Za rimokatolike		Za pravoslavne.	Opazke
Ut.	1	Egidio ap.	20	Самуил пр.	Zadnja četvrt ☾ dne 5. u 2 sa. 15 čas. u jutru.
Sr.	2	Stjepan kralj Ugar.	21	Тадеј ап.	
Čet.	3	Ludmila	22	Агатоник муч.	
Pet.	4	Mojsija pr., Ros.	23	Луп муч.	
Sub.	5	Lovro Justiniani	24	Евтих свш. муч.	
		Mladić Naimski. Luk. 7.		Мат. гл. 22. сх. 1.	Mlena ili mladi mjesec ◎ dne 13. u 5 sa. 57 čas. u večer.
Ned.	6	**15.** Zakaria pr.	25	14. Тит Апост.	
Pon.	7	Regina dj.	26	Андриан и Нат.	
Ut.	8	**Mala Gospa**	27	Преп. Пимен.	Prva četvrt ☽ dne 20. u 2 sa. 39 čas. u večer.
Sr.	9	Gorgonii m.	28	Мојсеј мурин.	
Čet.	10	Nikola Tolent.	29	Усјековање (пост.)	
Pet.	11	Proto i Jakvint	30	Алексс. и Јован.	
Sub.	12	Gvidon pop	31	Част. појас Богород	Užba ili pun mjesec ○ dne 27. u 7 sa. 8 čas. u jutru.
		Isus lieči od vodene bol. Luk. 7.		Мат. гл. 22. сх. 35.	
Ned.	13	**16.** *Ime Mar.*	1	Септ. 15. Сим. и Мар.	—
Pon.	14	Uzvišenje sv. Kr.	2	Мамант и Јован.	
Ut.	15	Nikodem m.	3	Антим и Теокт.	
Sr.	16	Eufemia, Kip. *Post.*	4	Вавил свеш. муч.	Sadikapare (capperi), sparoge pitome i pitome jagode, vadi med i počmi trganje.
Čet.	17	Biljezi sv. ranah na s. Fr.	5	Захарија и Елисавет	
Pet.	18	Josip iz Kupert. *Post.*	6	Евдоксна муч.	
Sub.	19	Januario bis. *Post.*	7	Созонт муч.	
		Najveća zapovjed. Mat. 23.		Јов. гл. 3. сх. 13.	—
Ned.	20	**17.** Gospa od 7 žal.	8	16 Мала Госпојина	U radiše svega biše, U štedište i još više, U pomnjiše sto put više.
Pon.	21	Matej apost. i ev.	9	Јоаким и Ана.	
Ut.	22	Mavricii i druž.	10	Минодор. Мит. и Нимф.	
Sr.	23	Lin papa, Tekla m.	11	Теодор Алекс.	
Čet.	24	Gospa od platje	12	Автоном свш. м.	Prodji se jesenskog šteneta i proljetnje nevjeste.
Pet.	25	Prine. sv. Anastasie	13	Корнилие сатник.	
Sub.	26	Nil opat.	14	Крстов-дан (пост)	Rujan ruji, badanj bruji.
		Isus lieči od kostobolje. Mat. 9.		Мар. гл. 8 сх. 34.	Tko više zoblje, taj manje pije.
Ned.	27	**18.** Kuzman i Dam.	15	17. Никита вел. м.	U zloj bačvi, zlo i vino.
Pon.	28	Venceslav vojv. češki	16	Ефимна вел. м.	
Ut.	29	Mihovil archandjel	17	Софна и дјеца јој.	
Sr.	30	**Jerolim Zav. Dalm.**	18	Евмение еписк.	

Digitized by Google

Izhod sunca
u 6 sata 15 čas.

Čaša vina
da srce veseli,

Zahod sunca
u 5 satih 45 čas.

To nam isto
sveto slovo veli.

LISTOPAD – ОКТОМБАР

Ima 31 dan.

Dani	Za rimokatolike		За православне.		Opazke
Čet.	1	* Remidji, nadb.	19	Трофим и Саватие.	Zadnja četvrt ◐ dne 4. u 8 sa. 27 čas, u večer.
Pet.	2	* Andjel straž.	20	Евстатие вел. м.	
Sub.	3	* Kandido	21	Кодрат ап.	
	O kraljevs. piru. Mat. 22.		Лук. гл. 5. сх. 1.		
Ned.	4	*19. *Rožarica, s. Fr.* **Car.**	22	18. Фока и пр. Јона.	Miena ili mladi mjesc ● dne 12. u 7 sa. 48 čas. u večer.
Pon.	5	* Placido op. **Imend.**	23	Зачатије Јов. Крст.	
Ut.	6	* Brunon	24	Симеон кр. Срб.	
Sr.	7	* Justina m.	25	Пр. Ефросина.	
Čet.	8	* *Šimun pravedni*	26	Престав. Ев. Јована.	Prva četvrt ◑ dne 19. u 9 sa. 11 čas. u večer.
Pet.	9	* Dionisii Areop.	27	Калистрат муч.	
Sub.	10	* Franjo Borgji	28	Преп. Харитон.	
	O bolestnom kraljeviću, lv. 4.		Лук. гл. 6 сх. 31.		
Ned.	11	**20.** Materinstvo B. D. M.	29	19. Кириак.	Užba ili pun mjesec ○ dne 26. u 7 sa. 1 čas u večer.
Pon.	12	Maksimilian bis.	30	Григорие у Арм.	
Ut.	13	Edvardo III kralj	1	Окт. Покров Богор.	
Sr.	14	Kalist papa	2	Кипрнан и Јуст.	
Čet.	15	Terezija Isusova dj.	3	Дионисие ареоп.	—
Pet.	16	Galo ap.	4	Стефан Шишановић.	
Sub.	17	Edvidja vojvod.	5	Харитина муч.	Dovršuj trganje, pa sadi stabla koja se zime neboje.
	O kraljevskom računu. Mat. 18.		Лука гл. 7. сх. 11.		
Ned.	18	**21.** Pos. crkvah i Luka e.	6	20. Апост. Тома.	—
Pon.	19	Petar iz Alkant.	7	Сергие и Вакх.	Ječam trče, a rakija više.
Ut.	20	Ivan Kanicii	8	Преп. Пелагна.	Rakija hruhu kandžija.
Sr.	21	Uršula i druž.	9	Стефан Деспот. Срб.	Sit veseo, gladan plakao.
Čet.	22	Čistoća B. D. M.	10	Евлампие и сест.	Sit gladnu nevjeruje.
Pet.	23	Ivan Capistran	11	Филип ап.	Evo jeseni, da momčad poženi.
Sub	24	Rafael Arhandj.	12	Пров и Тарах м.	Lišće pada, eto jada.
	O stanarinskom novcu Mat. 22.		Лук. гл. 8. сх. 5. и Јов. гл. 17 сх. 1.		Da svetoga Luke Kud ti drago ruke; A od svetog Luke Tur' u njedra ruke.
Ned.	25	**22.** Krisp. i Krispinian	13	21. Отцеви VII. сабора	
Pon.	26	Demetar m.	14	Препод. Параскева.	
Ut.	27	Florencii	15	Евтимие и Лукиан.	
Sr.	28	Šimun i Juda ap.	16	Логин муч.	
Čet.	29	Narciz bis.	17	Осија прор.	
Pet.	30	Marcel	18	Лука еванг.	
Sub.	31	Volfang bis. *Post.*	19	Јоил прор.	

Digitized by Google

Izhod sunca
u 6 sat. 59 čas.

Zalud lovcu
što su vižlad brza,

Zahod sunca
u 5 sat. 1 čas.

Ako se je
on na puški smrzà.

STUDENI – НОВЕМБАР

Ima 30 danah.

Dani	Za rimokatolike		За православне.		Opazke
Stotinikova kći Mat. 9.		Лук. гл. 16. сх. 19.			
Ned.	1	**23. Svi Sveti.**	20	**22.** Артемне вел. м.	Zadnja četvrt ☾ dne 3. u 4 sa. 40. čas u večer.
Pon.	2	Dan mrtvih	21	Преп. Иларион.	
Ut.	3	Malakia bis.	22	Аверкие епис.	
Sr.	4	Karlo Boromeo	23	Јаков брат божии.	
Čet.	5	Emerik knez	24	Арта муч.	
Pet.	6	Leonardo	25	Маркиан и Мар.	
Sub.	7	Prosdocim bis.	26	Митров-дан.	
O dobru sjemenu Mat. 13.			Лук. гл. 8. сх. 26.		
Ned.	8	**24.** 4 sveta okrunjenika	27	**23.** Нестор муч.	Miena ili mladi mjesec ● dne 11 u 9 sa. 5 čas. u jutru.
Pon.	9	Teodor vojnik	28	Арсение арх. еп. Срб	
Ut.	10	Trifun i druž.	29	Анастасиа муч.	
Sr.	11	Martin bis.	30	Милутин кр. Срб.	
Čet.	12	Martin papa	31	Стахие и Ампл.	
Pet.	13	Stanislav Kostka	1	Нов. Кузман и Дам.	
Sub.	14	Ivan Uršin od Trogira	2	Акиндин и Пигас.	
O gorušičnom zrnu. Mat. 13.			Лук. гл. 8. сх. 40.		
Ned.	15	**25.** Leopold markgraf.	3	**24.** Акепсима и Јос.	Prva četvrt ☽ dne 18. u 4 sat. 11 časa u jutru.
Pon.	16	Otomar op.	4	Преп. Јоаникие.	
Ut.	17	Grgur čudotv.	5	Галактион и Епист.	
Sr.	18	Posv. crkve ap. P. i Pav.	6	Пава архиеп.	
Čet.	19	Jelisaveta dj.	7	**33** Муч. у Мелетини.	
Pet.	20	Feliks iz Valois-a	8	Арханђелов-дан	
Sub.	21	Prikazanje B. D. M.	9	Онисифор и Порф.	
O strahotah razorenja Mat. 24.			Лук. гл. 10 сх. 25.		
Ned.	22	**26.** Cecilia dj.	10	**25.** Ераст и Олимп.	Užba ili pun mjesec ○ dne 25. u 10 sata 7 čas. u večer.
Pon.	23	Kliment I.	11	Стефан Деч. кр. Срб.	
Ut.	24	Krševan Zadars.	12	Јован милостиви.	
Sr.	25	Katarina dj. m.	13	Јован Златоуст.	
Čet.	26	Petar iz Alekrandrie	14	Филип ап. (покл.)	
Pet.	27	Jakov posječeni	15	Гурне (пост. Бежићу).	
Sub.	28	Florencijan op.	16	Матеј Еванг.	
Biti će znamenja Luk. 21			Лук. гл. 12. сх. 16.		
Ned.	29	**1. Priš.** Saturnin b. m.	17	**26.** Григорне еп.	—
Pon.	30	Andrija Ap.	18	Платон и Роман.	Kupi masline, pripravljaj njivu, vadi troskot i sij žito.
					—
					Gatala baba da nije mraza, pa osvanuo snieg do zadnjice.
					Gdje tko pjevò ljetos nek pjeva i zimus.
					Nema zime bez vjetra, ni zla gosta bez Turčina.
					Svi sveti, zima prieti.
					Blago tomu koi ima, kada stisne ljuta zima.

Digitized by Google

Izhod sunca
u 7 sat. 29 čas.

Oh! da nam je
uviek radost taka,

Zahod sunca
u 4 sat. 31 čas.

Kó na Božić
oko božićnjaka!

PROSINAC – ДЕКЕМБАР

Ima 31. dan.

Dani	Za rimokatolike		За православне.		Opazke
Ut.	1	Diodor i Eligjii	19	Авдна пр.	Zadnja četvrt ☾ dne 3. u 1 sat 29 čas. u več.
Sr.	2	Bibiana djev. *Post.*	20	Григорне Дек.	
Čet.	3	Franjo Saver.	21	Ваведение.	
Pet.	4	Barbara d. m. *Post.*	22	Филимон ап.	
Sub.	5	Sava opat. *Post.*	23	Амфилохне епис.	
	Sv. Ivan u tamnici. Mat. 11.		Лук. гл. 13. сх. 10.		
Ned.	6	**2. Priš.** Nikola bis.	24	27. Екатерина вел. м.	Miena ili mladi mjesec ● dne 10. u 9 satah 29 č. u večer.
Pon.	7	Ambroz bis. nauč. *Post.*	25	Климент папа р.	
Ut.	8	**Začeće B. D. M.**	26	Преп. Алипне.	
Sr.	9	Petar Fureri *Post.*	27	Јаков персид.	Prva četvrt ☽ dne 17. u 0 s. 5 čas. u večer.
Čet.	10	Pren. sv. kuće iz D. u Lor.	28	Стефан новн.	
Pet.	11	Domaz papa *Post.*	29	Парамон муч.	
Sub.	12	Aleksandro m. *Post.*	30	Андреј првозв.	
	Židovi šalju levite k Iv. Iv. 1.		Лук. гл. 17. сх. 18		Užba ili pun mjesec ○ dne 25. u 3 sata 56 časa u jutru.
Ned.	13	**3. Priš.** Lucia djev.	1	Дек. 1. Наум пр.	—
Pon.	14	Spiridion bis.	2	Урош цар. Срб.	Sljeduj sijati žito, kupi još masline i čini ulje.
Ut.	15	Euzebii bis.	3	Софонне прор.	
Sr.	16	Adelajda car. *Post.*	4	Варвара вел. муч.	
Čet.	17	Lazar uskrs.	5	Свештени Сава.	—
Pet.	18	Čekanje rodj. Gosp. *Post.*	6	Никољ-дан.	
Sub.	19	Fausta *Post.*	7	Амвросне еп. Мед.	
	15. god. za vlad. Tiberiova. Luk. 2		Лук. гл. 18. сх. 16.		Do Božića nije ni gladi ni zime.
Ned.	20	**4. Priš.** Urban V. papa	8	2. Преп. Патапне.	Do Božića Kraljeviću Marko, od Božića jaoh moja majko.
Pon.	21	Toma ap.	9	Зачатије Богородич.	
Ut.	22	Flavian muč.	10	Јован Десп. Срб.	
Sr.	23	Zoil pop odv. Zad. *Post.*	11	Данил столп.	Bolja je i bobova slama, neg prazne jusle.
Čet.	24	Adam i Ev. *Bad.-dan P.*	12	Спиридон Епис.	
Pet.	25	* **Božić**	13	Луцина м.	Bolji je Božić kužan nego južan.
Sub.	26	* **Stjepan** pr. m.	14	Тирс, Левк и Ф.	
	Isus ozdravlja gubav. Mat. 8.		Лук. гл. 14 сх. 16.		Južnu Božiću i prijateljskom kolaču nevalja se radovati.
Ned.	27	* *Ivan evandjelist.*	15	Праотци и Елевтер.	Silivestar papa, godine sklapa.
Pon.	28	* Mladenci	16	Агеј прор.	
Ut.	29	* Toma nabd.	17	Данил прор.	
Sr.	30	* David kralj i pr.	18	Севастнан муч.	
Čet.	31	* Silvestar papa.	19	Бонифатне муч.	

Digitized by Google

Narod Slovinski

Napisao pop Ivan Danilov.

I.

Od najstarije dobe do ustanovljenja kraljevine slovinske i hrvatske.

Još prie povjestnoga pametara Tatrah ili Krbatskih planinah *(Carpatii montes)*, iz srdca Jevrope steraše se nebrojeni narod tiekom riekah Labe *(Elba)* i Vjadra *(Oder)* do Sjevernoga mora, a niz Vislu do Baltičkoga; uz Nester paka i uz Don do Crnoga, a Podunavljem, Podravljem i Posavinom sve do Jadranskoga mora i Jelinskoga ili Grčkoga. Susjedni narodi, po svojih jezicih ili po njegovih plemenih, zovijahu taj veliki narod Antim, Venedim, Srbim, Slovinim, Hrvatim, Ilirim itd. i to je narod, iz koga su izišli naši praotci. Narodi paka, medju kojimi u sredini sjedjaše naš narod, bjehu: Niemci (Goti) i Čudi (Fini) sa sjevera; sa podneva Latini i Grci; na zapadu Vlasi (Vali, Gali); a na istoku Skite (Sarmati, Turci).

Čim se naš narod bavljaše od pravjeka poljodjelstvom, obrtom i trgovinom; Njemci bjehu jošte drzoviti divljaci; Čudi, rudokopci gnusni; Skite, grabežljivi pustahije; a Grci, hitri umjetnici; Vlasi, slavohlepni vojnici; najzad Latini počahu sloviti oštroumnimi mudraci. Trgovina, obrt, poljodjelstvo na miru se šire i uzmnažaju; mirom samo namiču bogatstvo. S toga naš narod, od kad je spomena o narodih, uviek je poznan miroljubivim i pravednim; a bio je svedj čvrsto privezan svojemu zavičaju i rodu; sve se do danas kod nas reče, *u tudje netiči, a svojega neupuštaj.*

Živuć u onakom susjedstvu, a po ovakom načelu, naš je narod ostao za rana na udarcu tudjem zadjevanju. Susjedni narodi ili su ga plienili i derali, a imali su šta ugrabiti; ili kad god zavladavali i podlagali, a on je volio trpjeti tudje gospodstvo, nego li seliti se i svoje baštine ostaviti; kadgod bi nemirni susjedi jedan na drugoga udarili, prodrievši preko njegove zemlje, pustošeć mu polja i robeć mu sinove. Na tom su prvi bili Vlasi, kad su u Grke četovali; pak Grci Macedonci, kad su krenuli na Skite pod Lešandrom; pak opet Niemci, kad su Čude i Skite gonili; a najzad Latini, kad su vojevali na Vlahe i na Grke. Mirni narod naš, svojemu zavičaju vjeran, nit je išao otimati tudje zemlje, niti je iz svojih selio; i tako je postao mal po mal podložnikom svojih susjedah.

Vlasi sa zapadnjega kraja Jevrope bjehu razširili svoju vlast do Crnoga mora: oni su najprvi zavladali našim narodom na jugu, i prozvali ga Ilirom.

Digitized by Google

Niemci Goti, kad udare na Ćude i na Skite, preko sjeverne i istočne strane dotegnu svoje gospodstvo preko našega naroda do Crnoga mora i do Krima, prozvavši ga Antim.

Latini zavojuju na Vlahe, polatine ji; od tada *vlaško* ime kod našega naroda preide na Latine; a Iliri propadnu pod Rimskoga gospodara.

Skite prognu Niemce Gote te se primaknu preko Antah ka zapadu sve do na susriet Latinom u velikoj Ilirji.

Krimski Njemci (Kimbri) preko srdca našega naroda prodru sve do zapadnih Vlahah polatinjenih, pa Rimljani i nji predobiju.

Onda su ostale same Tatranske ili Krbatske planine smirno i slobodno pribivalište našega naroda.

Ovo je u kratko sakupljeno, što se znade o narodu našem do Hristova porodjenja; okavo je bilo njegovo stanje počelom Rimskoga carstva.

Sad je dakle ostao naš narod razdieljen pod gospodstvom Vlaškim ili Rimskim na jugu, pod Skitskim ili Sarmatskim na istoku, pod Njemačkim ili Gotskim na sjeveru. Ovi su se troj gospodari bez prestanka gonili medju sobom, i tako je naš narod trpio, izim njihova ugnjetavanja, jade i nevolje njihova vojevanja.

Najprie Rimljani udare na sjeverne Njemce Germane, i dugo se s njimi gone, ali ji ne nadvladaju. Tada su se Rimljani upoznali s našim narodom na sjeveru, gdje se zvao Vindom ili Venedom, istim imenom kano južni Veneti, sadašnji Vnečani. Ove su u prastara doba što Vlasi što Latini bili već davno izvornom narodu odtudjili, povlašili, pa polatinili. Kad Rimljani nemogu ništa Niemcem na sjeveru, onda okrenu Podunavljem, te otmu gospodstvo, što su držali prie Goti, potle Skite nad našim narodom na istoku; i nasele zemlju latinskom vojskom. To je zemlja što se danas zove naški Vlaška ili po tursku Karavlaška, i tako postane novi vlaški narod iz primješe našega naroda sa Goti, Skitami i Vlasi ili Rimljani: sad se ovi narod samo u nas zove Vlasim, prem da ostala plemena našega naroda još zovu istim imenom Talijane, jer su latinski sinovi i nasliednici; a Vlasi zovu sami sebe Rumeni a svoju zemlju Rumeniju, što su jim praotci bili Rimljani.

Kad su Rimljani prognali Skite Sarmate, ovi udare na crnomorske Gote sa sjevera, a Rimljani sa zapada, te ji sagnu sve to bliže k' moru, gdje opet postanu gospodarim našem rodu onudašnjem. Ali Njemci Goti neodustanu uznemirivati rimsko carstvo, dok najzad Rimljani jim nepuste Vlašku zemlju na pogodbu, da uzbijaju od njih Skite, i da jim plačaju harač. Njemci ti posiljeni stanu opet udarati sa istoka i sjevera na carstva sve do Jelinskoga mora i Podunavlja. Do sada se naš narod nije miešao u ratove svojih gospodarah; od sele počmu Rimljani oružati Ilire i snjimi naseljivati granice sjeverne i istočne svojega carstva; tako naši postadoše rimskimi *Krajišnici,* i vojevaše za tudje gospodare na Njemce Gote i Skite Sarmate, za nemila na nedraga. Od ovud zasužnjeni, od onud zarobljeni, odluče njekoja južna plemena seliti na sjever. Pjesma pjeva da su jim bila vodjama tri brata: Čeh, koj od-

Digitized by Google

vede svoje u Česku; Leh, koj podje u Poljsku; i Meh, s kojim su se preselili u Mozgovsku.

Skite Sarmati, koji su bili kroz Njemce Gote prodrli do Dunaja stanu napadati na Iliriju rimsku; Rimljani ji odbiju, a istočni ji Goti potuku. Onda i oni podignu naš narod njim podloženi na oružje, i ta vojska predobije Njemce Gote; pak se osviesti svojim dobićem, i okrene se na svoje gospodare Skite Sarmate, koji su tada prebjegli u carstvo rimsko. Ustanu Rimljani na te naše junake i predobiju ji, pak odluče opet ji pokoriti Skitam, jeda bi ove sebi poprijateljili. Kad to rimski car našim naviesti, sva vojska digne na njega gromoviti glas: "*Mori ga!*„ Ovu su najprvu našku rieč sačuvali u svojih knjigah pisci latinski; i bili bi cara umorili, da ga nisu zaštitili njegovi perjanici: to se je dogodilo gdje je sada posadjen Petrovaradin. Nego naši ljudi blagoćudni brzo su se umirili, a Rimljani jim namjestili stare gospodare sarmatske, kako su bili naumjeli. Takova je prevara uradila, da su počeli surodnici salaziti sa Tatrah svojoj krvi u pomoć; i njihovom se slogom počela zamećati država, što će se kašnje glasiti po svoj Jevropi pod imenom Velike Moravske.

Medjuto Goti borijahu se bez prestanka na istoku sa Skitami i preko njih navaljivahu na sjeverna plemena našega naroda, dok neprotegnu svoje gospodstvo do granicah rimskoga carstva. Nego sa istoka carstva gotskoga trgnu jedan za drugim čopori turskih narodah, najprie Uni, i navale na Njemce Gote. Našem je narodu svakako bilo teško pod ovimi gospodari; i netom su sašli Uni, privole naše da idu s njimi vojevati na Gote, i predobiju ji. Njemci Goti uteku se Rimljanom, a ovi ji primu i dadu jim zemlju medju Dunajem i Balkanom; gdje s pomoću svojih surodnikah, koji su bježali izpred Unah, ujačaju, iznevjere se Rimljanom i zaokupe svu zemlju do Jadranskoga mora. Tada Rimljani dignu na nje naš sviet i prognu ji i otriebe po svuda, posadivši i nji po granicah carstva da budu rimski graničari. Ali njemačka plemena na sjeveru nisu mirovala, navlastito Longobardi i istočni Goti: ovi udare na naše i zarobe jim kralja Boza i nemilo ga pogube. Tad se digne unski kralj, Bozov prijatelj, da ga osveti, i smakne njemačkoga kralja Vinitara.

Čim su Uni širili i uredjivali svoje carstvo na istoku, gdje su prie gospodili Skite, pak za njimi Goti; ovi se toveće gomilahu oko carstva rimskoga. Carstvo je već bilo podjeljeno medju Grke i Latine, a Goti pod Alarikom udare u Dalmaciju, Arbaniju i Grčku zemlju, koje su sad spadale na istočno ili grčko carstvo. Grci tada ustanu na Alarika, ali ga nepredobiju, nego se s nijm pogode, da on bude kraljem nada svom Ilirijom, i da posjedne sve gradove sa svojimi Goti. Ovi se žestoko posile; carigradski Grci počmu ji goniti s jedne strane, Uni ji s druge tiskahu za pleći, sa sjevera ji naši uznemirivahu, dok Alarik trgne preko mora u Taliju. Udari na Latine oslabljene, zavlada ji časom, ali mu i oni do mala odole.

Tim su se Uni sve tobliže primicali k zapadu jevropejskom; već su bili na Dunaju i na Tisi; tako je naš narod na jugu imao sada

Digitized by Google

dva gospodara: Grke i Une. Uni pod svojim kraljem Atilom već su bili vas istok zavladali i zavojevali na Grke u Aziji, dok ji nemetnu pod harač; pak okrenuvši se ka zapadu poharaju i porobe sve Podunavlje do Sriema. Podigoše se tada oba carstva na Atilu, a on dobitnik prodre sve do zapadne Jevrope. Tada sva njemačka plemena sadju na Une; a tvoj Atila svrati svoju vojsku u Taliju, predobije poglavite gradove i uputi se k Rimu. Od tuda ga suzbije papa S. Lao I.; te se Atila povrati bogatim plienom na Dunaj, oženi se i pirujuć opije se i umre u pijanstvu, a s njim propadne unsko gospodstvo.

Dok su Latini gonili Une sadju Njemci i popale Rim, a malo potle njemski kralj Odoakre zasjedne kraljem ciele Talije. Na propadnuće unskoga, a malo potle rimskoga carstva, navale sa svih stranah Njemci, Franki i Goti na južnu Jevropu. Naš je narod bio navikao uz Une vojevati; pak sad voli s Goti na vojnicu, nego li jim robovati kao prie. Nego car grčki naše krvi Upravda (Justinianus) i on se pomogne sunarodnom vojskom suprot Gotom i satare njihovo gospodstvo, prognav ji iz Ilirije i Talije. U ovo doba poče se svuda glasiti naš narod pod Slovinskim imenom, a navlastito na jugu Slovinci počeše kretati se slobodnije nego dosada; i tada bi prvi začetak kraljevini slovinskoj, oko polovine šestoga vieka za Hristovim porodjenjem.

Buduć se Slovinci popeli do na pristolje carsko u Carigradu, Slovinacah je već bilo dosta u carskom dvoru, u vojsci i na vladanju. Zaštitom i prijaznju tih možnih ljudih, iz gornjega Podunavlja i sa Krbatskih planinah doseljivala su nova plemena Slovinska u niže Podunavlje opustošeno dugim vojevanjem. Nego opet drugi turski narod, Obri ili Avari izza Volge, Dona i Nestera prodrieše liepo do u Posavinu i zavladaše našimi plemeni u ondašnjoj Banovini (Panoniji). Sad su Obri htieli razširiti svoje gospodstvo i na ostale Banovine, te njihov *kahan* ili car Bajan pošlje poklisare Dovratu, banu slovinskom, pozivljuć ga da mu se pokori sa svojom Banovinom, i da mu plaća danjak. Dovrat ne htje se podložiti; nego se još dogodi i svadja sa poklisarî, koje Slovinci smaknu. Bajan zataja časom svoj gnjev i ostade u miru.

U tom Slovinci sve tojači podkrbatskimi naselbinami godišta 581 udare preko Balkana da podlože Grke sve do Jelinskoga mora. Car grčki nebiv možan da se sam brani, pozove u pomoć Obre, i oni odvrate od Grkah slovinske navale. Tada spoznavši Obri slabost carstva grčkoga, a želeć se osvetiti Slovincem udare žestoko na nje sa zapadne strane i zavladaju Dalmacijom god. 630. Onda su ti divlji Obri popalili i poharali sve poglavite gradove dalmatinske, onda propadnu Epitaur (Cavtat), Norin, Solin itd. samo se održu Trogir i Zadar.

Sad car grčki, u ono doba Jeraklije, kako je prvačni podjarivao Obre na Slovince, namisli slovinski narod podignuti na Obre. Slovinci, mnogimi prevarami naučeni, u dogovoru sa Jeraklijem utvrdiše da sva zemlja, iz koje bi izagnali Obre ostane njihova. Pod tim uvjetom dok se podignu Slovinci staroselci, sadju sa Krbatski planinah Hrvati i nakon duga vojevanja prognu Obre i zasjedu Posavinu i svu zemlju

Digitized by Google

uzduž Jadranskoga mora do Neretve god. 641. Za Hrvati sidjoše i Srbi te se naseliše morem od Neretve na jug, a kopnom na istočnu stranu Hrvatah.

Sada se je i kraljevina slovinska ukazala svietu u svojoj nezavisnosti, i tako su postale dvie države slovinske izpod Dunaja krajem Jadranskoga mora do Drača, pa na istok sve do rieke Timoka, do sadašnje Bugarije.

(Sliediti će poviest u Koledaru narodnom za god. 1864.)

Važniji povjestnički dogadjaji odnoseći se na Dalmaciju.

(Izvadjeni iz "Kronike„ koju je složio u kajkavskom nariečiju njeki misnik iz reda Isusova, i koja je izdana u Zagrebu godine 1762.)

8. Godine po rodjenju Isusovu došla je rimska vojska u Dalmaciju, i same je Makarane bojem pritisnula i obladala.

260. Licinius Galinens Valerianov sin, pošto su mu otca zasužnjili, dobio je rimsko zapovjedništvo, i kraljevao je 11 godinah. U pedesetoj godini njegove starosti, ubio ga je. Cikrop Dalmatinac.

271. Flavius Klaudius slovenin Dalmatinac, postao je najvrlijim rimskim cesarom. Nadvladao je Gote, Skite i Vrle, i predobio Njemce na Sloveni. Umro je od kuge, a ni dvje pune godine nije carevao.

280. M. Aurelius od Sriema (njeki vele da je bio Dalmatinac) postao je rimskim cesarom.

281. Bio je Kajus Dalmatin papa rimski. On je postavio redove popovske i ustanovio da redovnik nemože na pravdu stati pred sudca svjetskog.

288. Dioklecian rimski zapovjednik Dalmatinac, vladao je s Maksimijanom 12 godinah. Pod njim je bilo deseto i najveće progonjstvo nad krstjanima. Obojica su ostavili poglavarstvo. Maksimiana je zet zadavio, a Dioklecian sam sebe je otrovao.

338. Rodio se sveti Jerolim.

398. Alarik gotski kralj robio je i zatirao Slovince i Dalmaciju, po nagovoru Stilikonovom.

400. Radigost iz Šicije došao je s vojskom u Dalmaciju, i slovenske je oblasti jačima učinio.

404. Došli su Uni u Dalmaciju; protiv njih su se oduprli Makrin vojvoda dalmatinski i Tetrih istrijanski, i strahovit su boj učinili. Makrin je mrtav ostao; a Tetrih je strielom u čelo ranjen bio, te je istu strielu u glavi sve do u Rim donesao. Drugi pišu da se je ovo dogodilo godine 441.

429. Umro je sv. Jerolim u Betlemu u svojoj 91. godini. On je

Digitized by Google

bio učitelj crkovni, mnoge je knjige djačkim jezikom napisao, i izumio je glagoljsku knjigu i pismo. (?).

446. Počeo se zidati Dubrovnik.

452. Atila je razrušio Trogir, Šibenik, Biograd, Senj, Polu, Parenc i druge gradove po primorju.

475. Odokar s turingjcima zadobivši Rim, učinio se je kraljem latinskim, ili ti latinske zemlje. Odokar je bio kralj Slovincima, koji se nazivaše Vrli, Heruli i Vandali. On je silnom rukom došao u Dalmaciju, Ojaca kralja satrao, kraljestvo njegovo osvoio, i svoje razširio, pa odtud na Latine otišao.

493. Tudorik ubivši Odokara, učinio se je kraljem latinskim. Goti su većim dielom osvojili Italiju i Dalmaciju.

526. U ovo vrieme kraljevao je u Dalmaciji i hrvatskoj zemlji Silimir, ili Selimir, sin kralja Svevlada.

535. Mundus slovinski i dalmatinski kralj, pobio se je s Gotima i bivši nadvladan poginuo je. Konstantin na mjesto Mundusa poslan od Justiniana cesara, oslobodi Solun, prognavši Gote i ostale neprijatelje iz slovinske zemlje i od Dunava. Osvoio je Dalmaciju, Liburniju i Istriju.

541. Vele njeki da je ove godine došao i osvoio hrvatsko i dalmatinsko kraljevstvo Ostrivoj Got Slovinac. On je sazidao Ostrvicu u Dalmaciji.

550. Kraljevao je u Dalmaciji Svevlad Ostrivojev sin.

591. Avari su Dalmaciju napastvovali.

599. Avari su četrdeset varošah u Dalmaciji porobili, došo je na pomoć Gvidon vojvoda, te je nješto pliena i roblja oteo.

632. Ivan Dalmatinac četvrti tog imena papa.

637. Dalmatinci su osvoili Sipton na latinskoj krajini, gdje su ubili Aja vojvodu, i vojsku njegovu porazili.

638. Slavjani su skoro svu Dalmaciju zavojevali, i Italiju su preko mora robili.

639. Avari su po cieloj Dalmaciji robili, sjekli i palili. Porušili su i sa zemljom izjednačili slavni oni i veliki grad Solin, rodno mjesto moćnog cesara Diokleciana; a takodjer i stari Dubrovnik (Captat), i druge velike varoše, gradove i mjesta.

640. Od onu stranu Babine gore, došli su najprvo Hrvati u Dalmaciju, i u sadašnje hrvatske i slovinske strane, te su mnogim bojevima satrali Avare i ovde su se naselili. Pred ovima je bilo pet braće: Klukas, Lobej, Košočes, Muklo, Horvat; i dvie sestre: Tuja i Vuga. Od njih je Dalmacija, koja je od Mora do Mure i Dunava dosizala, hrvatsko ime primila i do današnjeg dneva obdržava ga.

750. Vladao je u Dalmaciji i slovinskim zemljama Sadimir kralj.

Takodjer okolo ovog vrjemena zapoviedao je Hrvatima i Dalmatincima sveti kralj Budimir. On je razdielio oblast na dielove i na banovine.

817. Ljutovid je ognjem i mačem Dalmaciju zatirao, ali ne bez svoje štete.

Digitized by Google

818. Lajuš cesar, razdielio je Dalmaciju s Leonom cesarom. U ovo vrieme odvrgao se je od cesara Lajuša Ljutovid poglavar donjih Slovinacah (Požege i Sriema).

819. Borna kralj (kojeg drugi vojvodom zovu) dalmatinski i hrvatski pobio se s Ljutovidom na Kupi vodi, nego ostavljen od Gudušanah, jedva je utekao pod zaštitom dvorske straže. U tom je boju poginuo Dragomuž tast Ljutovidov, koi se bijaše kralju Borni pridružio.

827. Dalmatinci su odstupili od poglavarstva rimsko-carigradskog, i sami sebi gospodarima postali, nehtijući nikom biti podložni. Ovo su isto učinili i obližnji njima narodi, Srblji, Zahulmci, Tribljani, Diokleciani i Hipogjani. Jer je te godine Mihajl carigradski zapovjednik, bijući se sa Saracenima na Kreti otoku, tako pobijen bio, da neosta živ ni tko bi od njega glas u knjizi donio.

829. Kraljevao je a Dalmaciji i nad Hrvatima Mislav, kog su njeki Tomislaom, a njeki samo Miom zvali.

837. Po smrti Miroslavljevoj, kraljevao je u Dalmaciji i nad Hrvatima Trpimir; dvor je držao u Klušanim.

844. Saraceni su po Dalmaciji mnogo bjesnili, pa su i Dubrovnik napastvovali.

846. Saraceni su Iliriju i Dalmaciju uznemirivali, prevezli su se preko jadranskog ili ti sinjeg mora, te su Ankonu, ili Jakin popalili.

874. Francezi i Grci, s papom rimskim, s Hrvatima, Srbima, Dalmatincima, i ostalim slovinskim narodima, podigli su se i od Saracenah su oteli grad Bar: hrvatske su pak i slovinske poglavare poslali na dubrovačkim brodovima kao sužnje u Longobardiu. Medjutim su Neretvani njihove kuće i stanove probili. No u povratku svom od Bara povrnuo je sramotu Neretvanima Medo vojvoda mletački, koju oni učiniše Hrvatima i Slovinjanima njemu podčinjenima.

Po smrti Domogoja kralja, prognavši njegove sinove, kraljevao je po svem primorju i hrvatskim zemljama, Sebeslav ili drugčije Sedislav.

879. Vojvoda Branimir umorio je Sebeslava, i kraljevstvo je hrvatsko osvoio.

891. Kraljevao je u Dalmaciji i nad Hrvatima Mutimir.

923. Mlečani su vojevali protiv Istrijancima, i zauzeli su veliki diel Istrije. Išli su i na Dalmaciju, ali su iz nje strašno istjerani.

969. Neretvani su se prevezli na latinsku zemlju, pobili su i potukli Saracene, i iz gore Gargane izagnali.

970. Drčislav kralj dalmatinski i hrvatski u ovo je vrieme vladao.

990. Trpimir je kraljevao u Dalmaciji i u hrvatskim zemljama.

991. Suringa kralja dalmatinskog i hrvatskog prognao je s vladanja brat mu Murcimir; te došavši u Trogir, učinio je prijateljstvo s Mlečanima, i zaručio je svom sinu Stjepanu, Hikleu ćer dužda mletačkoga.

994. Herceg ili ti vojvoda Držislav, sin kralja Krešimira, postavljen je dalmatinskim i hrvatskim kraljem.

Digitized by Google

1000. Diokleu u Dalmaciji, ili u gornjoj hrvatskoj zemlji stolno i vladaočko mjesto, Gavrilo je Bugarin popalio.

1018. Oto dužd mletački bio je s vojskom došao u pomoć Zadru, i ostalim dalmatinskim varošima, protiv Krešimiru kralju hrvatskom, koi bijaše ona mjesta i otoke zauzeo; te su se tad isti otoci podložili mletačkom duždu nastojanjem svojih biskupah. Otuda su mletački dužd evi i ime vojvodah dalmatinskih uzeli, ili im je ovo pridavano bilo.

1029. U ovo vrieme bio je banom hrvatskim i dalmatinskim vojvoda Godemir.

1030. Vozeći se četiri biskupa kotorski, barski, dulcinski i svački, na duhovni sbor ili sabor u Spljet, nesrećnim su vjetrom na hrid nanešeni, i s barkom razlupanom potopili su se.

1035. Čeana dalmatinskog i hrvatskog kralja u ovo je vrieme napastvovao s vojskom sv. Stjepan kralj Ugarski, i to najvećma po Sminderskoj zemlji, koja se sad zove Srbskom.

1059. U ovo doba kraljevao je u Dalmaciji i nad Hrvatima Krešimir, sin kralja Stjepana; a ban zvao se je Gojzon.

1065. Stjepan kralj, Krešimirov sin, vojvoda dalmatinski.

1100. Kraljevao je u ovo vrieme u Dalmaciji i nad Hrvatima Bodin kralj.

1110. Bio je Petar dalmatinski i hrvatski kralj.

1115. Kraljevao je u dalmatinskim državama Juraj, koi progoneći i tjerajući sinovce svoje, zbačen je bio s kraljevstva, i njegov sinovac Grubiša bio je na kraljevstvo uzvišen i u Zadru krunjen. Poslje sedam godinah ubio ga je njegov stric Juraj, koi bijaše opet kraljevstvo zadobio.

Iste godine digao se je Ordelaf mletački dužd pomoću carigradskog cara na Dalmaciju, te je predgradje zadarsko uzeo, a grad nije mogao.

1123. Dočim su se Dalmatinci u svetoj zemlji na vojnici s mletačkim duždom zadržavali, Saraceni su grad Trogir porobili.

1124. Stjepan Koloman kraljev sin došao je u Dalmaciju.

1172. Kaim postao je kraljem dalmatinskim.

1180. U ovo vrieme pisao se je dalmatinskim i hrvatskim vojvodom Roger Sclavon.

1187. Mlečani su držali veliku vojsku na moru u Dalmaciji, s kojom bijahu zapremili luku zadarsku.

1192. Mlečani, prije dvje godine protjerani, opet su s vojskom došli u Dalmaciju protiv zadranima.

1198. Ovog vrjemena Andreaš sin kralja Bele, dalmatinski i hrvatski vojvoda, zadobio je Lievno, i podpisivao se vojvoda dalmatinski, hrvatski, humski i raški.

1202. Novo krstjansko vojništvo podigao je pop Fulko za oslobodjenje Jerusalima. Vojska ova od svijuh stranah sastala se na otoku sv. Nikole kod Mletakah. Njoj su Mlečani posudili novce za strošak, zbog čega je ova velika krstjanska vojska morala dati pomoć Mlečanima da Istriju i Zadar nazad dobiju. Istrijanska im se je krajina odma podložila, a Zadar su grad s velikim trudom i teškoćom jedva

Digitized by Google

uzeli. Dočim je sva ta vojska kod Zadra zimovala, došao je Aleksa Ižacii njegdašnjeg cesara carigradskog sin s preporukom Filipa njemačkog kralja svog šogora k vojvodama francuske i mletačke vojske, koino bijaše jedva izmakao iz ruku svog strica, proseć da bi oni obsjeli Carigrad, te istjeravši Aleksiju, njemu carstvo povrnuli, obećavajući se troške ovoj vojsci platiti. I tako pomoću iste vojske na carstvo je postavljen.

1272. Veliko zlo i nepravdu činili su knezovi bribirski u Dalmaciji.

1291. Stjepan kralj raški (srbski) zauzeo je Bosnu, koju je potom Pavao Dalmatinac, i ban hrvatski nazad uzeo, te su je pod imenom banovine on i sin mu Mladen držali.

1298. Na prošnju Jurja bribirskog i primorskog kneza, Bonifacius papa odlučio je i postavio biskupa šibeničkoj crkvi.

1322. U početku ove godine složili su se i pobunili Šibenčani i Trogirani protiv banu Mladenu i pristali su uz Mlečane. Ban je pak robio i rušio polja i sela obojih ovih gradovah, i mnoge je ljude s glave činio pogubiti. No su se pobunila i druga hrvatska i bosanska gospoda protiv banu i prognali su ga. Medjutim je došla pomoć od mletakah Šibenčanima i Trogiranima, s kojom su u jednu noć uzeli Omiš i Skradin, porobili su sve i požegli, i odveli ljude, brodove i drva, što su tamo našli.

1323. Nikola Seči dalmatinskim i hrvatskim banom učinjen, došao je s velikom vojskom ugarskog kralja u hrvatsku i dalmatinsku zemlju, kojem je Ivan Babonić ban put zakrčio, s njim se pobio, a pak mir učinio. Pošto se ovaj ban povratio bijaše kralju, podignula su se i druga gospoda hrvatska, i vikali su protiv volji kralja Karola i novog bana Nikole Ugrina.

1325. Mlečani su obsjeli Zadar; koji, pošto su se Katalonci saveznici iznevjerili, došli su na bana Mladena i pomirili se.

1329. Umro je sv. Augustin Kažoti trogiranin biskup Lucerski.

1343. Po smrti Nelepića kneza kninskoga, poslao je kralj vojsku i bana ugarskoga, koi je obsjeo udovicu i siročad Ivanovu u gradu Kninu, silujuć ih da grad predadu; no pošto za dugo vriemena nemožè ništa učiniti, povratio se je opet nazad ban i vojska mu.

1345. Zadrani su se sedmi put odvrgli od Mlečanah.

1347. Na 2. kolovoza mjeseca po smerti kneza Pavla, njegov sin Juraj predao je Ostrovicu Laušu kralju, a on njemu Zrin grad, odkud je svem plemenu u napriedak dolazilo ime Zrinski.

1355. Mlečani su osvojili Skradin u primoriju hrvatskom.

1357. Spljećani i Trogirani odvrgli su se od Mlečanah.

1364. Omišani su pod vojvodom Kačićem more napastvovali, no ih je ban ukrotio.

1376. Mnogi su skakavci (kobilice) letili kano ti oblak po dalmatinskoj i hrvatskoj zemlji, tako da su i svjetlost sunca zastirali, te se je i nebo jedva vidjelo. Gdje su god padali, čisto su travu s korienjem pojeli, i lišće po drvlju, da ništa zelena neosta.

Digitized by Google

1378. Pižan (Pisani?) uzeo je s vojskom mletačkom Kotor, Šibenik i Rab; Trogir je dvaput robio, Zadar njekolika puta uzalud obsjedao.

1380. Karol vojvoda Dračevski, pisao se je kraljem dalmatinskim, hrvatskim, jerusalimskim i sicilianskim.

1382. Fridrik Bubel dalmatinski i hrvatski ban, i Surić ban, u ovo su vrieme bili.

1383. Došla je Jelisava kraljica udova Lauševa s Mariom kraljicom i s Dragom, svojim kćerima, u Senj, a odatlen u Zadar, pak u Vranu, koja bijaše odstupila od vjernosti.

1387. Umrla je kraljica Jelisava u Novom gradu u tamnici na 15 prosinca mjeseca, a 9. siečnja donešeno je njezino tielo u Zadar i pokopano u crkvi sv. Krševana (Grisogona).

Te iste godine Ivan ban hrvatski utekao se bijaše pod obranu Tvrdka kralja bosanskog, od kojeg je i imanje dobio u Ušori. Istog ljeta poslao ga je Tvrdko u hrvatsku zemlju, te je sve do Zadra porobio, i s velikim plienom i dobićom povratio se. Osvojio je takodjer grad Klis i Kotor.

1389. Na 11 prosinca otjerala je Tvrdkova vojska Ugre u Nin od Vrane, koju bijahu obsjednuli. Osvojila je takodjer Ostrovicu na 13 istog mjeseca.

1396. Sigismund kralj ugarski imao je boj s Bajazetom kod Nikopolja u Bugarskoj zemlji, ali gizdavo i zato nesrećno: velika je množina krstjanah onde poginula, gdje skoro obladala bijaše; i turci su veliku množinu pohvatali i Ivana vojvodu bugarskog. Sigismund je jedva utekao Dunavom i crnim morem na Carigrad, odatud pak na Rodus, a zatim je došao u Dalmaciju i hrvatsko primorje, gdje se je podrug godinu zadržavao.

Ivan biskup zagrebački, veliki *kančelar* kralja Sigismunda, sazvao je po njegovoj zapoviedi pokrajinski sabor u Ninu u Dalmaciji, na kojem je varoš Pag sloboštinu i práva zadobio po prilici drugih slobodnih varošah i gradovah.

Iste godine na 2 siečnja mjeseca Sigismund je veliki sabor u Ninu obdržavao.

1401. Ostoja je vojevao protiv Dubrovčanima i protiv Hrvoju Vučiću, gospodaru jajačkomu.

1403. Hrvoja Vučić razbio je Ugre blizu Bihača; i uhvatio je Pavla Bištena bana hrvatskog, kog je Sigismund kralj postavio, i poslao ga je u Zadar k Almerisku na 5 siečnja mjeseca.

Lauš kralj učinio je Hrvoju vojvodom spljetskim, i svojim banom nad hrvatskom i dalmatinskom oblasti.

1407. Ostoja je učinio mir s kraljem ugarskim, a protiv Hrvoju naprjedovao je vojevati.

1409. Pomirio se i pogodio kralj Sigismund s Hrvojom banom hrvatskim, i tako je opet nase zadobio svukoliku Dalmaciju, osim Zadra, što ga bijaše Lauš kralj napuljski zajedno s Vranom i s pažkim Novigradom prodao Mlečanima za sto tisućah dukatah. Odaklen su Mlečani posvojili bili svu Dalmaciju i sinje more.

Digitized by Google

1415. Hrvoja, premda bijaše u podpunoj milosti cesara Sigismunda, pošto ga osvadi ban Pavao Čupora, odstupi od cesara, i uzme tursku pomoć protiv svojem neprijatelju Ostoji kralju bosanskom. Na Hrvoju pak podigne se Ivan od Gare paladin ili ti ban ugarski, ban Ivan Marotić i rečeni ban Čupor, s ostalom gospodom i plemićima, te s velikom vojničkom silom dodju u Bosnu i pobiju se s Hrvojom; ali su razbijeni, pobijeni i pohvatani bili. Izmedju njih Čupora bana dao je živa u voljunsku kožu zašiti, i onako ga činio u vodu baciti.

1416. Umro je Hrvoja vojvoda. Kralj Ostoja otjeravši svoju grubu kraljicu, uzeo je sebi za ženu Jelicu njegovu udovicu.

1442. Franko od Taloca, ili Talović, po smrti Matijaša brata svojega, dalmatinskim i hrvatskim banom postao je.

1448. Tri dana zajedno vojevao je Janko vojvoda i Franko ban dalmatinski i hrvatski s turskim carom Amuratom. Pa ako i jest sreća Turcima pobjedu namienula, sa svim tim poginulo je do 38 tisućah turakah, a krstjanah samo 8 tisućah, s jakim vitezom i banom Frankom.

1453. Rimski papa Nikola dao je Jerolimu Ptujcu i drugim siromašnim pušćenicima dalmatinskog, ilirskog ili ti slovinskog naroda, porušenu crkvu sv. Marije na marsovom polju u Rimu, sa svim njezinim dohodcima.

1470. Blaž Magjer pisao se je dalmatinskim, hrvatskim i slavonskim banom.

1476. Muhamed car turski znajući da je kralj s gospodom ugarskom na piru ili ti na veselju, robio je hrvatsku i dalmatinsku zemlju.

1512. Postavio je kralj nove banove Hrvatima i senjanima glavare, Emerika Perenia ugarskog palatina i Petra Berislava (Dalmatinca) biskupa Vesprimskog svoga haznadara.

1518. Petar Berislavić biskup Vesprimski, ban hrvatski i senjski kapetan, pobio je na Dubičkom polju dvje tisuće Turakah; mnoge je učinio da se u Savi potope, pa jedva je koi i utekao.

1519. Petar Berislavić reda male braće, biskup ban hrvatski, kapetan senjski, viteški se s turcima bijući poginuo je pod Korenicom. Bihačani su medjutim stigli i pomogli Turke protjerati. Pavao Medošić donio je glavu i tielo biskupovo u Bihać.

1521. Bio je u Senju kapetanom ili ti glavarom Jerolim Petelenić, koi je sestru biskupa i bana Berislavića za ženu imao.

1567. Petar Erdödy dalmatinski, hrvatski i slavonski ban umro je i odlično pokopan u Jestrebarskom. Ostavio je dva sina Tomaša i Petra.

1578. Krištof Ungnad, slobodni gospodar u Soneku, knez i župan varaždinske i zagorske medje, viećnik cesarove svjetlosti, dalmatinskim, hrvatskim i slavonskim banom postao je, a podbanom Stjepan Gregoriani.

1595. Senjani su razbili bega Cetinjskoga, koi je veliko roblje iz krstjanstva vodio, sužnje su oslobodili i Turke većim dielom pobili i mnoge kao roblje dognali.

1668. Dalmatinci su udarili na pašu kotorskoga, te su ga razbili i zasužnjili.

Digitized by Google

Dalmatinci su razbili tursku vojsku izmedju Klisa i Solina, pobivši i pohvatavši više od 400 turakah.

1690. Utopio se u Uni Andraš skradinjanin zastavnik senjski, vrli junak.

Primietbu U Koledaru za dojduću godinu, ako nam Bog daruje zdravlje, doniećemo važnije dogadjaje u Dalmaciji od godine 1000 pa sve do naših dobah, iz drugog obširnijeg i vrlo bogatijeg izvora. Za sad nek se zabave naši čitaoci i s ovim dovoljno zanimivim zapiskama.

ПОЛАЗАВИСНИ ПРЕДЈЕЛИ У АРБАНИИ.

(Понашно из » La Turquie d'Europe par Ami-Boué, Ђ. Николаевић.)

Мирдити све сами католици, заузимају предјел између Призрена, црног Дрина, Скадра. Леша, Крое, Тиране, Габар-Балкана и долине Дибранске. Они се дјеле на три велика фиса, то јест пламена: на Мирдите управо зване, који настањују сјеверну страну реченога предјела; Дукађине или Дукађинце, који живе у средини; и на Мате сједеће у јужном дјелу. — Дукађинци заузимају још племена Перич и Гач. Пошто се изселио Скендербег у Италију, или правије одъ године 1593, Мирдити признају за поглавицу свога једнога кои је најстарии из породице Дода, и зову га Принк. — Принк-Дода сједи у Оросу, има вјеколико четника (стражана), који испуњаваю нѣгове заповједи, те казне злочинце, и разоравају куће ајдучке. Он носи народну ношњу и долази кадкад главомъ у Скадар.

Мирдити неплаћају никаква данька, и недопуштају ни једном турчину да међу њима живи; при свем том они су служили кадкад у турској војсци, особито против Грка, које ови нељубе због разлике вјере. У овом случају они имају своје особито одјело, на ком је знак крста. Рекао би да после смрти Скендербегове турци нису никад кушали подложити их сасвим, него у време какве свађе попљачкали би им изненада и попали села у равници лежећа, па би се опет брже натраг вратили. Њи има, до 70,000 душа, и у време обће потребе може их се дигнути на оружје до 12.000 пушкара. Сад кад би се овима придодали Малисори и Кастрати, онда би их било преко 100,000 душа католика.

Малисори живе на сјевер од црног Дрина, и владају се готово исто као и Мирдити. Они преповједају, да један султан одржавши, по свој прилици над Славјанима, једну јаку побједу с њиновом помоћи, њих је запитао, шта би од њега желили имати, а они су одговорили да буду слободни од свакога данька; и то им је учињено.

Digitized by Google

Но Кастрати, и племена на обали Скадарскога језера, као што су Хоти, били су приморани подложити се данку и другим наметима.

Клементи, названи српски Клименте или Цимироти, такођер су племе знатно, има их около 200 кућа, и раздјелени су у три целика села: Никче, Селца, и Вуколи; од којих свако село лежи на поједином извору, који мало даље састављају рјеку Зем или Цјевну. Никче најзнатније је племе, а најдивљачнији су стојници у Селцима. Пасишта близу Кручева припадају такођер овом фису, од кога је један дјел прешао 1740 са Србима и с патријархом Арсенијем Јовановићем II. у Срем, ђе су основали на Сави између Шапца и Митровице села Никинце и Херковце. Они су и сад познати подъ именом Клименташа и сачували су свој језик.

Сва Арбанија или Арнаутлук има до 1,600.000 душа, и дјеле се на двје главне гране; једни зову се Геге или Гоге, а други Тоске. Гоге заузимају горњу Арбанију до с ову страну Елбасана или до Шкумби, и предјел арнаутски у горњој Мизији; а Тоске, пли што турци зову Тозлук, име је дало осталој Арбанији.

Под Гегама подразумјевају се Малисори, Мирдити, планинци, и сви становници тирански, кавајски, елбасански и охридски. Тоске живе у средњој Арбанији, Музакији, околини Берата и Томора и т. д

И Малисори су католици понајвише; куће су им и села по брдима и кршима између Метохије или равнице Пећске и Баковичке, између Босне, Дрина и Црне Горе; има их и у граду Призрену и у Ђаковици. И они се дјеле на фисове као и Мирдити; и најзнатније њихово племе зове се Клименти. Па онда су: Братокези, Копилики, Бузавуди, Боги, Шалија, Хоти, Скрели, Шоше, Барди, Дриваштани, Букемири и Кастрати. Овај посљедњи фис рекао би да је најјачи.

Остали Геге мусулмани су, па и они су на своје фисе подјељени, који су у Епиру зову се Фара, и своја имена узимају понајвише од села.

Међу Тоскама има их много и од закона грчкога, премда се арнаути турци у много већем броју међу њима налазе, него ли међу Гегама.

Јапиди и Сулиоти закона су грчкога сви.

Гоге и Тоске немогу се међу собом трпити; они се узајмно и јавно мрзе. Тоска је пријатељ Грцима, а Гега им је непријатељ. Одтуда је мало снаге међу војском састављеном из ова два племена. Ово је оно што сад најасњује, како је 1823. тоска Омер-Вриони могао сметати, и својом хитрости сасвим истребити лијепу војску гегачку Мустајпаше Скадарскога; и како су Боцарис и други грчки капетани могли предобивати и разбијати ове масе непријатељске, које су биле састављене из противних живаља. Ова особеност значаја могла би у неком згоди имати најтеже посљедице за Арбанију, и раздјелити на два врло различна дјела, један народ, кои говори исти језик.

Digitized by Google

Путови у Арбанији броећи на сате.

Од Јањине до Арте 13 сати.
„ „ „ Превезе 18. с.
„ „ „ Парге 7 ½ с.
„ „ „ Скадра 70. с.

Од Скадра (у ком има до 5000 кућа и 22,000 душа) до Задрине 3 ½ с.; од ове до Љеша 2 ½ с.; од овога до Драча (град са 8000 жит.) 14 ½ с.

Од Берата до Авлоне 14 с. — Од Берата до Елбасана 9 ½. (Елбасан град са 1000 кућа турски и до 300 кућа христјански.)

Од Скадра до Манастира или Толи-манастира 51. с.

Од Скадра до доње Дибре преко Ороса 26 с.; и то до Љеша (варош од 2000 жит.) 6 с.; од овога до Ороса (варш од 1500 жит., 9. до 10 с.; а од овога до Дибре 9 с.

Од Дибре доње до Тиране преко Ороса и Крое 20 сати; и то од Дибре до Ороса око 9 с. од Крое (град од 4 до 5000 жит.; 7 с., и од ове до Тиране 4 с.

Од Скадра до Ластве и границе Далматинске 13 ½ с.; и то до Бара 10 ½ а од овога до Ластве 3.

Од Цетиња до Подгорице 8 ½.

Од Скадра до Гусиња дуж Зема (Цјевне) преко Климената 22 ½ до 24 с.; и то до Хота 9; од ови до Цјевне 1 ½, од ове до Климена 6 до 7 с., пређе се преко Троице к Гусињу 6 до 7 сати, па од Селца (а не Сеоца), посљедње село Клименташко на 4 сата од Гусиња.

Од Климената до Шала 10 с.

Од Гусиња до Васоевића преко Куча 12. с.

Од Гусиња до Котора преко Подгорице 28 сати; и то до Подгорице 12 с., од ове до Цетиња 8., а одатле до Котора 8.

Од Дечена до Црне Горе пут је преко Пећи, Ругове, Плаве и Гусиња, које је удаљено 12 сати од Пећи, а 4 сата од кучке црногорске границе.

Од Пећи до Гусиња 12 сати; и то до Ругове 6, од ове до Плаве 4 а од ове до Гусиња 2 сат.

Од Призрена до Пећи 12 с.; и то од Призрена до Ђаковице 6 с., а од ове до Пећи (град од 7000 душа, понајвише Срби) 6.

Од Пећи до Манастира Дечани 3 сата.

Од Призрена до Приштине 11 ½ с. (Приштина град отворен с 10.000 душа).

Digitized by Google

Pravi domorodac *)

(Misli, od J. Sundečića.)

Tko je usisao s majčinim mliekom rieč svoga naroda: tko je pored koljena majčina usvoio narodne običaje. tko se je sa majčinim dahom zadahnuo čistim duhom narodnim: neznam kako taj nebi mogao biti pravi domorodac. Oskudica višeg izobraženja u svom vlastitom jeziku, nemože ugasiti domorodno čuvstvo, ako nam je ono već svoj razvitak postiglo u duši, u srdcu, u mozgu našem. Ova oskudica potiče naprotiv domorodca, da joj doskoči, u koliko joj doskočiti može. Nikakav narod nije drugčije do visine svog umnog savršenstva došao, nego samo razvijanjem domorodnog čuvstva u vlastitim domorodcima, koji su s početka osobito plodove brali s tudjega drvlja, i tudji cviet presadjivali u domaći vrtao. Tko se pušta, da ga zanese tudjinstvo, taj je pogubio već vlastitu moć svoga osjećanja; tko se pak tudjinstvom umje okoristiti, taj osjeća dužnosti poziva svoga u pogledu izobraženosti. Najbolji domorodac jest onaj, koi je po prirodnom nagonu, po vlastitom uvjerenju, po najdubljem unutrašnjem osvjedočenju, postao domorodcem; domorodac koi samo iz *opozicije* niče, podoban je trstiki koja se previja onako, kao što vjetrovi pušu. Takovi su danas domorodci, a sutra su protivnici; opet su kad prilika donese, zanešenjaci u prvom smislu; te okrenu li se stvari: eto ti ih opet uz onoga, komu je vjetar puhnuo u krmu. Ova vrsta domorodacah opasnija je nego li najsilniji redovi protivnikah. Nepravda, progonjstvo, žrtva, požrtvovanje, bieda, muka i isto stratilište, domorodcu pravomu mile su stvari kao najmiliji znak odlikovanja; sladke su mu kao nektar ili medenica starih bogovah. Što je viša oprieka; što je jača nevolja; što su silniji gromovi: tim je viša u njemu želja; tim je jača u njemu odvažnost; tim je silnije u njemu čuvstvo, da prodre do zadatog si cilja, da postigne zadatu si namieru. Domorodcima se čitavi viekovi opiru: domorodci čitave viekove nadvladaju, i popnu svoju narodnost na najveću visinu slave, časti, dike i ponosa. Vlastita narodnost sve je domorodcu: početak i svrha; alfa i omega. Tko iz petnih žilah; tko iz duše i srca nenastoji, da mu se njegova narodnost razvije; taj nije dmorodac: to je glumac i varalica. Obično se dogadja pak da je više glumacah u tom smislu, nego-li pravih domorodacah; ali i manji broj pravih domorodacah, kadar je činiti čudesa; kadar je nemoćne ozdraviti; gluve razglušiti; sliepima oči otvoriti; hrome podignuti, da budu brži nego jeleni, kriepčiji nego lavovi. — Nebo se mrgodi, tmasti se oblaci odasvud nagomilavaju, žestoka se munja u oblaku začimlje, sverušeći gromovi spravni su, da na sve strane udaraju: no krilati orao nemari; on se po neizmjernom nebeskom prostoru vija i sve na više podiže.

*) Ovi je članak tiskan najprije u 96. broju „Narodnih Novinah“ od prošle godine pod naslovom “Krilati orao“ a s malim njekim izmjenama ovde ga opet priobćujem.

Digitized by Google

Ako se ikakvom slikom praví domorodac naslikati daje: ovo ti je najživlja slika. Onaj orao, to tí je pravi domorodac, koi preziruci sve i najsilnije pogibelji, neustrašivo teče i napreduje stazom, koja ga vodi k nedogledivom vrhu narodne slave; ovaj samo orao, kadar je preletiti nepregledne prostore ove podnebesne praznine, i promotriti divne prizore svieta, i razviditi najskrovitije tajnosti prirode i opet se spustiti na svoj timor, da brani gniezdo svoje, i braneći ga, da padne ili da ga obrani. Što je veća vatra, bolje plamti; što je razvijenije čuvstvo, jača je požuda; što je umniji domorodac, više je koristi kadar učiniti. — Prostota se odvija za umom, kao pčela za maticom. Ona nejma svoje volje, kad je viša volja povede; ona samo ono radi, što joj zapovieda onaj, koi je nad njom vladanje preuzeo. Domorodac daklen mora biti i muž izobražen, koi se nepušta, da ga svatko vodi; nego koi umje povesti prostotu svog naroda za sobom i na korist njezinu. — Djelo je svemu vidjelo, a rieči su rieči: bez djela nejmaju ni značenja. — Da domorodac bude domorodac, treba da djelom pokaže. Što je vrlije djelo, vrliji je i domorodac; što li veće, veći je i on; što najposlje sjajnije, sjajnije su i njegove zasluge pred njegovim narodom, pa makar zanj proletarci i nehajali. — Domorodac nije udvorica; niti udvorica može biti pravi domorodac. Izdajstvo je najcrnji grieh pri domorodcu; ali izdajicom može postati samo udvorica: pravi se domorodac izdajicom nikako učiniti nemože. — Čuvstvo je silno kao i priroda; samo daklen pomoću ozbiljnog čuvstva obraćenik može postati pravim domorodcem. — Sramotnije stvari nejma, nego biti sin jednog naroda, a nebiti domorodac; prokletije stvari nejma, nego iznevjeriti se domorodstvu i zavadjati narod od zakonitosti i od sreće; a blagoslovenije ništa na svietu nije, nego biti uvjeren u savjesti svojoj, da si *učinio djelo pravog domorodca.* — Koristi su najposlje mreža, koja svakog uloviti može. Pravi domorodac žrtvuje rado posebne za obćenite koristi, niti se u onu mrežu lako zaplesti daje. Blagoslovljeno ime domorodca ostaje od roda do roda, od vieka do vieka. Srećan svaki, koi ovo ime dostojno i pravedno steče i zasluži! —

O učtivosti.

(Misli, od Antuna Šimonića.)

Voltaire je nigdje rekó da čovjek nepostaje nego ono što ga odgojenje čini; a učtivost je glavna posljedica odgojenja. Naravna prignutja duha mogu ju uzmnožiti ili umaliti, da li nauk, primjer, iskustvo, razsmatranje o ćudi svog iskrnjega, čestokrat činu čovjeka učtivim, premda prirodno nagnuta k osornoviti i k neuljudnosti. Tko nepoznaje učtivost, slabo je dakle poznao odgojenje, ili je ono nad njim prošlo kao što zimsko sunce iznad bilja, nebivši krjepostno da ga oživi i obojadiše.

Digitized by Google

Čovjek ako žudi postati sretnim, mora za tim nastojati da omili svim onim medju kojima živi, jer je bez dvojebe jedno od najsigurnijih sredstvah za dostignutje saćuti kad znade učtivim biti. Učtivost je izraz ili podoba družtvenih krjepostih: izraz ako je istinita; podoba ako li je himbena. Družtvene su krjeposti one, veli njeki sadašnji ćudorednik, koje nas čine koristnima i uglednima onima, koji nama priliče; čovjek koi bi sve te krjeposti posjedovao, neobhodno bi i učtivost u najvećem stepenu posjedovao.

Ima osobah koje cjene da se znanost učtivosti sastoji u njekim dosadnim, i sitničavim načinima, u iperboličnim izrazima po upotrebljenju uvedenima, u medenim posmjehima itd. Takova zamiesa neslanih i površnih skladnostih, sgnjusi toliko, da njeki, samo da se od tog gnjušenja izbave, u protivnu suvišnost padaju, te se prihvaćaju za onu tupost koju himbenim imenom tobožnje otvoritosti nazivlju.

Oni koji se srednjeg puta drže uvjerili su se da je učtivost potrebita vrlina; jer služi da ljudma spominje uzajemna osjećanja, koja jedni prama drugim duguju, i da ih potakne na obzire, s kojima, zbog medjusobnih interesah budući u neprestanoj nuždi da se zajedno nahode i zadrže, moraju postupati. Pristaju na to da svak misli ma kako mu drago, no da nedjeluje protiv onomu što se s dobrim odgojenjem nepodudara.

Sreća, u svojim darovima sliepa, često stavlja čovieka plemenite i blagodušne naravi u nizko stanje; uzvišuje naprotiv čak do vrhovnih stališah kalajne kumire zlatnom navlačicom pokrivene. Hoće li taj pravo imati da se bezkazneno odriče učtivosti, ili da svoje uvriede k uvriedama sreće prilaže?

Nije prostački pojam, no istinit, kao što se meni čini, ovaj, koi uprav zbog istinitosti neizostajem izjaviti: da rod, polag obćeg razmatranja, premnogo osudjuje o ljudskoj učtivosti, za to možda, što se obično s odličnim rodom izgled i odgojenje pridružuju. Nije ipak manja istina da odgojenje, nezavisno od sjajnog roda, sve može. Nahodim, gdje više gdje manje, učtivosti u svakom družtvenom stališu; ali kod onih koji nas s visoka gledaju, u današnje vrieme, ova je uobće osobit nauk, i zakon koi se vrlo riedko prestupa.

Odovud izlazi da u dvorima, u gospodskim dvoranam, u javnim uredima, učtivost, izuzamši njekoliko iznimkah, vaviek stoji u razmierju visine. Ako te zavisan ugrizne, a glavar te njeguje; ovaj govori, onaj prieti; jedan zanjekuje, drugi dopušta, a pravda svakako svoj tečaj ima. Starešina koi nezna da bude učtiv, bez da svetost svoga staresinstva izdaje, mrzkim čini vladanje.

Ako smo mi dužni imati obzira prema svakomu stvoru naše vrste, učtivost nije nego čin pravice i čovječnosti. Ovo je vajkadašnje načelo, o komu su svi ćuvorednici vazda govorili, i koje niegda nije suvišno spominjati.

Inostranac, neznan, isto pravo ima, kao što svak, na onu obćenitu dobrohotnost koju dugujemo svim ljudima bez razlike, i koju bi želili da nadjemo kad se od naših mjesta odaljujemo.

Digitized by Google

Ima zanovetljivih, koji pogled, rieč, svaki pomak mjeru, i koji zamiernim naslovom razbornosti njihovu zanovetljivast pravdaju, kano da njihovoj učtivosti zieva jaz. Zatvorite se medju vaše obkope, vi samoljubci; neotvarajte srca, ako vam se to dopada, nikakvom osjećanju dobrohotnosti ili sućuti; izpitujte zemlijšte prije nego posijete sjeme vaše ljubavi, ali učtivost, učtivost barem, tu izvanjsku sliku dobrog odgojenja, neuzkraćujte čovjeku vodom iste crkve nespašenomu, ili kojeg je krštenica bila njekoliko vrstah daleko od vašeg rodnog mjesta upisana.

Mi za svakoga nemožemo gojiti jedna te ista osjećanja ljubeznosti, uvažavanja i časti; da li smo svakomu dužni dobrosklomnost, čovječnost, učtivost.

Prvo je poklon što mi činimo riedkim izvrsnostima, plemenitim i velikodušnim djelima, osobitim i visokim vriednostima; dug je pak učtivosti drugo.

Ženidba carskoga sina.

(Narodna pripovjedka, iz zbirke Ot. Antuna Kneževića bošnjaka Vrcaranina.)

Jedan Car carigradski, imao je tri sina, koje zovnu predase kad podje umirati, ter im ovako reče: „Sinci! ja umirem, i vama moje carstvo, i sve bogastvo ostavljam; sve uživajte, a samo morate me ovu stvar poslušati: U onu planinu koju pred vama gledate, nikako u lov neidjite, budući ono je mjesto sasvim nesrećno.“ — Ovo rekavši Car, umre, i sin prvorodjeni stupi na prestolje njegovo. Poslje njekoliko danah velikaši pozovu novoga Cara u lov, baš u onu planinu u koju mu je rekao otac da neidje; ali on zanemarujući svjetovanje svoga otca umrloga, ode s njima, i dok u planinu unidje, vidi izletiti jedno zviere prija nigda nevidjeno. Ono je bilo sve šareno i crveno, žuto, zlatkasto, modro, i zeleno; veličine srednje, glave pomalene, i na čelu mu jedno oko a više oka jedan rog. Car ovo videći, odma zapovjedi da, na koga god zviere naleti, a neufati ga, oli neubije, da će on onoga ubiti. — Da li nesreće! zviere naleti uprav na njega; on opali pušku, ali uzalud; baci se kopljem za njim, ali ga nepogodi: zato na konju poleti za njim, iztjera ga iz planine, pritjera ga preko jednoga, preko drugoga, i preko trećega polja, pak i preko još jedne planine. Kad je ovu planinu prošao, ukaže se jedno poljice, i na njemu zgrada. Zviere uleti u zgradu, a i on za njim. Kad unutra, traži zviere gori, doli, ali sve uzalud, zviere njekud izčeznulo. Razjaše konja, i odvede u podrum, ali pun podrum konjah, samo tri alke prazne i za ovu jednu on priveže svoga. Zatim podje uza stepene i unidje u jednu sobu, ali i u njoj pusat (oružje) izvješan, samo tri klina prazna; odpaše i on svoju sablju, ter objesi, i sjedne zapaliti. Dok pušaše, pogleda kroz prozor niz polje vidi jednu varošicu; odma skoči na noge ter ode u jednu kafatanu u varošici; i dok sjedjaše onde, čuje telala vikati po čaršiji: “ Imali itko večeras? „ — Pita on one koji bijahu onde: “ Šta oće telal? „ i odgovoriše mu: “ Mi imademo ovde našega Cara, koji ima taku liepu kćer, da je u svemu svietu nejma; pak ju išću od svaklen, a ona neće nikomu! Pak je sad izumila još jednu; svaku večer pusti telala da pita: ako se koi nadje da se s njome zatvori u odaju (sobu), i ako je učini da progovori, bitiće njegova, ako li ne, tada onaj

Digitized by Google

mora biti pogubljen „ — Ovo čuvši Car, odma vikne: “ Imam ja, „ Sviet koi tute bijaše uzalud mu je kazivao da se toga projde, da su toliki sa one cure glavu izgubili.... On ode, i u večer zatvori se s curom. Svu noć ju je molio, zaklinjao, prietio da mu progovori, ali brez koristi! dan osvane i njega pogube!

Budući se Car u Carigradu izgubio, plemići stave na prestolje srednjega brata Cara prošloga; ali (za skratiti pripovjedku) i ovomu se isto dogodi kao i njegovu bratu. Za ovim stupi najmladji im brat, ter i on istim putom dojde u istu varošicu, i obeća da će curu učiniti progovoriti. Dok on ovo obeća, čuje drugoga telala vikati: “ Tko god uzme ovu kutiju (škatulju) za stotinu dukatah, pokajati će se; a tko neuzme, pokajati će se. „ Rekne sam u sebi: “Kad ću se kajati što ju neću uzesti, volim se pokajati što sam ju uzeo; što mi je stalo, novacah imam. „ — Uzme kutiju; ali bojeći se da nije kakva prievara, i da ga posli neuznapastuju, ode u jednu odaju sam i otvori kutiju, dok izleti jedna mala ptičica! On to videći, rekne iza glasa: “ Mene budale! zašto ja dadò stotinu dukatah? „ Da li mu ptica progovori: “ Nekaj se gospodaru, ja tebi mogu dosta valjati. Ti si obećao da ćeš ići onoj curi, i učiniti ju da progovori, ali to po tebi učiniti nigda nećeš! Spomeni se koliko ih je s nje poginulo, pak se onda pouzdaj u tvoje zanate; ali kad sam ti ja, neboj se! samo poslušaj moj svjet: Kad večeras curi unidješ, mene u kutiji zatvorenu baci za metlu, koja stoji u odaji za vratim, i ako ti nemogne izaći za rukom da cura progovori, onda ti reci: “ Progovori ti metlo!„ a od ostaloga moja će briga biti „ — Primi ovaj svjet gospodar, i u večer kad se s curom zatvori, kutiju kradom baci za metlu za vrata, i pojde curu nasmijavati, moliti, zaklinjati, napastovati, prietiti; ali sve uzalud! Cura sve muči, kao panj. Dosadi se njemu, pak poviče: „Metlo! kad ova cura neće me da posluša, de ti me poslušaj, i progovori. „ — U ti čas metla odgovori: “ Što zapovjedaš gospodaru da ti govorim? „ A on: “Govori što ti je drago. „ “ Oću „ odgovori metla. (Cura čuvši da metla progovori, kao izvan sebe ostade, ali opet opaka! neće da progovori). „Čuj te me daklen: Bila je jedna cura, koja je imala trojicu, koji su ju iskali, od kojih joj jedan umre, a drugi joj dodje i rekne joj: “ Da ženska glavo, dosta si me mučila, eto taj ti je drugi umró, ako hoćeš sada za me, kaži mi odma? „ — “ “ Hoću, reče, samo ti moraš ovo ispuniti: U pol noći noćas, ti moraš otići na groblje, i onde, trbuhe nebu okrenuvši, prenoći. Hiljade stravah da ti dodju, krenuti se nemoj do sutra; ako se kreneš, ja tvoja biti neću. „ „ — “ Primi mamak za nevolju, i učini kako mu je god cura rekla; ali dok ovaj ode, drugi dojde, i upita ju: hoćeli za njega? Drage volje, reče cura, samo moraš ovo učiniti: Golom sabljom otići ćeš na to i to mjesto u groblju, i kad ugledaš da se nješto bjeljuca, udri ga sabljom u sriedu, da li pritiskivati dobro nemoj, nego tako drži do sutra; i ako tako budeš do sutra držao, tvoja ću biti. Primi momak za nevolju, zašto mu je sasvim draga cura bila, i tako učini.„ Za ovim, reče metla: „ Sada ja vas dvoje pitam da mi kažete, od one dvojice, koi je bolji junak bio? “ — Reče momak: “ Oni koi je sablju držao nad ležećim. Oni ležeći mogao se je maknuti, skočiti, — i poplašiti ovoga, ali on opet junak, sve ovo predobi... „ — Ali žensko kao žensko, valja da prolaje. Zato reče cura, nemogući više trpiti: “ E vjere mi nije! Držeći sablju u svako vrieme mogao je pobjegnuti, a oni kukovac stajati svu noć, i gledati da mu je sablja uprla u trbu. Oni gledati, da samo ako se pokrene, mora mrtav ostati... On je junak. — „ Ove njezine rieči čuše sluge; odlete odma njezinu otcu, i čestituju mu da je zeta stekao, budući cura je progovorila; (i kažu mu sve što je govorila). Car se Otac obeseli, i odma obodvoje zovne predase da ih vjenča. Ali žensko, žensko! pojde plakati, i zaklinjati se, da nije progovorila! Uzalud su sluge svjedočile, ona uviek: „ Niesam, tè niesam! “ Car otac nemogući protiv volji kćerinoj činiti, reče svomu zetu još nesudjenomu: “ Ja vidim dobro da je moja kćer progovorila, i da bi se morala zate vjenčati, ali ona ono zanjekuje. Ja tebe pogubiti neću, jere vidim da si pravedan; ali opet večeras, ti se s njome zatvori, i učini ju progovoriti, i sutra ću te vjenčati.„ — Momak za potrebu privolji, i ode kući čekati noći, a cura povrativši se kući, uzme metlu...

Digitized by Google

Šta ću vam kazivati? Znate što je ljutina ženska? Svu među izlomi vičući: "Zar ćeš ti mene činiti da ja progovorim?...." Večer se prikuči, i momak opet uzme svoju kutiju, i ode k curi. Putom idjući, reče mu kutija: "Metni me večeras pod svietnjak, i kad ti zatriebam, pitaj me." — Momak sve učinini; zatvori se s curom, a kutiju baci pod svietnjak. Pojde opet curu moliti, prietiti, napastovati, ali sve uzalud. Tada on reče: "Kad ova cura neće da progovori, dè svietnjače ti progovori!" — i svietnjak odma poslušan: "Što hoćeš gospodaru?" — "Što ti drago" reče gospodar. Tada svietnjak odgovori ovako: "Bila su dva čovjeka, a jednu ženu obadva su imali tako da niesu ni znali, da su obadva muževi jedne žene. Od ove dvojice, jedan je znao dobro ukrasti u danu, a drugi u noći. Dogodi se jedan dan, da kradljivac u danu, budne potjeran, i on odleti svojoj ženi, ter joj rekne: "Brzo ženo ako imaš, daj mi što da jedem, zašto su me potjerali." Žena nejmadući ništa nego cielu pogaču, odlomi mu polu, i dade mu, a on odma pobjegne. — Kad u večer, doleti joj i drugi, i ište da mu štogod dadne, budući da su ga potjerali; ona mu dadne onu drugu polu pogače, i on pobjegne. Kad dodje u jednu šumu, nadje onde jednoga čovjeka, i snjime se upoznavši sjedu zajedno večerati. Izvadi jedan polu pogače, a tako i drugi; a kad dobro promotre, ali jedna pogača! — Pojde pitati jedan drugoga: "Odkuda tebi ta pola pogače?" A on mu kaže: "Dala mi moja žena." — "A odkud tebi ta pola?" — "Dala i meni moja žena" odgovori drugi: — "Dali koje je tvoja žena?" upita prvi. "To nije moguće, da se dvje pole drugčije pogače ovako mogu podudariti?" "Tà i tà..." odgovori drugi: "Tà to je moja žena" reče prvi. — "Vjère mi je i moja" odgovori ovaj "ali kad smo obojica ljudi jedne žene, barem da se i mi nerastavljamo, nego da zajedno radimo." — "Šta ti znaš raditi?" reče jedan. — "Dobro znadem u danu ukrasti" odgovori. "A ti šta znadeš?" "Ja znadem dobro u noći ukrasti." — Tada se dogovore, i sutra dan odu na čaršiju, da u danu kradijoc štogod ukrade; sjednu na jedan dućan, i veselje zametnu. — Adžija jedan koi opremaše svoga sina u trgovinu, uzme smotak novacah, da preda sinu, i čuvši na onomu dućanu veliki smjeh, vrati se da vidi što je. Kradljivac ufativši svoju zgodu, ukrade mu iz smotka jedan dukat; — Adžija videći da ništa onde nejma, pojde svojim putom, da li kradljivac ufati za smotak od novacah, i reče mu: "Ostavi dragi što tvoje nije, pak onda ajde." — Adžija pojde se braniti, da li uzalud. Najposlje dotjeraju se do Kadije. Upita Kodija Adžiju; što ima? a Adžija mu odgovori: "Ovi lopov efendija hoće da mi pare otme, s kojim sam ja hotijo moga sina spremiti u trgovinu." A Kradljivac: "Nije efendija! nego on oteo moje novce, i hoće da mi ih otme u srjed čaršije; pravdu mi čini!" Kodija neznadući kako će presuditi, reče: "Adžija! kad su tvoji novci, ti znaš koliko ih je; ako daklen pogodiš, onda su tvoji, ako li on pogodi njegovi su." — Adžija rekne: "Pravedno! Ima ih pet hiljadah dukatah." Onda se Kradljivac skoči, i rekne: "E baš ako bude pet hiljadah, nosi ih ti, ako su i moji; ako li bude četiri hiljade, devet stotinah, devedeset i devet, moji su pod istinu." — Kad pribroje, ali baš kao što on govori! Broj, broj iznova, sve jednako. Broj njegov bude pravedan, i on posvoji dukate, a Adžiju opremi žalostna. — Uzme novce, i ode drugu, ter mu rekne: "E prijatelju, je sam li majstor u danu!" "Jesi baš veliki" reče drugi; "ali vidićeš i mene večeras, (sve svietnjak pripovjeda). — I kad u večer, odu do careva kokošinjaka, i ukradu tuku, operutaju, i vatru nalože baš pod prozorom carskim, ter rekne Kradljivac noćni: "Ti peci tuku, dok se ja povratim." Zatim on uzapne se uz prozor carski, a kad je bijo na prozoru poviče: "Ej druže! brzo tuku peci, ja ću sad pasó opremiti." — Kad ove rieči čuje drug, vas pobliedi od straha. Oni unidje unutra, i opet vikne: "Brzo nek bude pečena." Drug se prepane; i vas promre: da li on dojde do Cara gdje spava, a više njega sjedi služkinja lad mu čineći, i driemajući. On uzme služkinju, i povali, a što je god našao kod Cara, sve pokupi, pak, opet poviče: "Snimaj ako je pečeno, ja sam gotov." Car se probudi, i poviče: "Što ti je noćas? što ti je pečeno? šta će snimati?" A on: "Gospodaru, sanjam! Ja sam danas bila sa

Digitized by Google

tvojim Sultanijama na dvoru, i jedan momak pekao je jaje; pak sam se bojala da neprigori, i tako mu govorila, ter evo noćas u snu tako vičem: „Car opet zaspe, a on sve pokupivši, vrati se drugu na pola mrtvu od straha, ter snimi tuku, i sam izjede, pa zatim odu. — Sada svietnjak reče: "E ja pitam vas dvoje: od one dvojice, koi je bijo bolji junak?„ Momak rekne: "Kradljivac u danu; u srjed Carśije, na sudu... od Adžije, oteti tolike dukate! „A cura nemogući se više održati: "E to istina nije, — rekne. — Što-li on samo sa zanatom prevariti, što li oni vatru pod carskim prozorom naložiti, tuku izpeći, u odaju carsku unići, onde sve pokrasti... ovo je junak!„ — Ovo sluge čuju, i odlete njezinu otcu, i čestituju mu da je zeta stekao. Otac pozove ih sutra i otidne vjenčati; ali cura opet sve u laž utjera da ona nije progovorila! "Što ćeš? žensko!„ Otac opet rekne: "Ajde sinko! ona je moja kći, ja joj ništa učiniti nemogu, a ni tebe neću pogubiti kako sam tolike druge pogubio; ja ću te opet večeras s njom zatvoriti, i ako ti još večeras progovori, hiljadu putah ona da zanieče, ja ću ti ju vjenčati.„ — Sva srdita cura povrati se u svoju odaju, ter svietnjak popane, i svega u komade izlupa, vičući: "Zar niesi vidio što je od metle bilo? Ti činiti da ja progovorim?...„ — Opet večer dojde i momak se s curom zatvori u odaju bacivši svoju kutiju pod stolac gdje je ona sjedila, zatim pojde curu moliti, da mu progovori; ukaže veliku njezinu nepravdu koju mu je dva puta učinila; ukaže kolike je druge pogubila na pravdi... Ali sve uzalud, cura baš zaniemila.... Kamen, kamen! — On ovo videći rekne: "Ja sam molio metlu, i progovorila je; molio sam svietnjak, i progovorio je; a ti nikako; ti nečutljivija od istih stvarih nećutljivih. E neću te više ni moliti! De ti stocu na komu ona sjedi, progovori. „ Stolac odma pripravan, vikne: "Što zapoviedaš Gospodaru?„ A on: "Govori sta ti drago.„ "Hoću odma„ — reče Stolac "slušaj te! Bila je...„ Cura ovo čuvši, skoči sa stoca, i rekne: "Dosta! sve ti stvari govore, pak i moj stolac! E i ja ću ti govoriti. Ja sam tvoja. Neću te više patiti.„ Odlete odma curinu otcu, koi od veselja na pola zaniemi; vjenča ih, i novomu zetu dade još svoga pola carstva, a svoje carstvo i jest imao, ter tako postade viši, i bogatiji. Odvede on svoju ženu, ter i danas vjeruj mi! ako su živi, ter imadu što jesti, i piti, i danas im je, velim, dobro! —

Digitized by Google

Ive Senjanin.

(Izvorna pjesma Ane Vidovićeve.)

Dva se draga odavna ljubiše:
Liepa Zorka, Dean momče mlado;
Liepa Zorka sitan vezak vezla
Jedno jutro, a zle volje bila.
Ali njozi Dean govoraše:
"Zorko moja, draga dušo moja,
Koja ti je nevoljica pusta
Da si tako zle mi volje dušo!
Hoćeš mila da t' od brata prosim?
Ti ćeš biti zaručnica moja
I veselje mojega srdašca!„ —
Ali njemu Zorka odgovara:
""Moj Deane, moj vjerni ljubovče,
Teška meni nevolja je došla,
Koja mori jadno srce moje!
Sinoć meni Marko govoraše:
Zorko moja, draga sele moja,
Ja sam tebe mladu obećao.
Liepa sreća tebi je dopala,
Tebe prosi Senjanine Ivo,
Od lijepog roda i plemena;
Malo dobi još će postajati,
Malo dobi ni godina danah,
Da će junak po te sejo doći.„„
Ali njojzi Dean govorio:
"Što si Zorko, bratu odvratila?„
""Mučala sam, moj mili Deane;
Jer sam vješta moga brata ćudi:
Kad što reče, ono i bit mora.—
Ali tebi tvrdu vjeru dajem,
Da ću prije mlada poginuti,
Nego ikad drugom biti ljuba.—
Samo tebe moje srce ljubi,
I tebe će uvijek ljubiti.
Već te molim, moj Deane dragi,
Ne prolazi mimo dvora moga,
Da se nebi Marko dosjetio
Jer oboje nas bi pogubio.„„ —
Na to Dean neprozbori rieči,
Neg pun jada od Zorke se rasta.
Kada stiže u dvorove svoje,
On potrča brzo u komore,
Pak uzimlje divit i hartiju,
I napisa sitnu knjigu jednu:
"Tako t' Boga Ivo Senjanine!
Hoćeš da smo do dva pobratima?
Ti ne hodi po moju djevojku,
Zorka mi se davno obećala.
Ako tvoju nepromjeniš misó,
Neg doć skaniš po moju djevojku,
Rusu ću ti odsiječi glavu.„ —
Pak on šalje onu knjigu bielu,
Odma šalje Ivi Senjaninu. —
Kad je Ivi knjiga dostignula;
Knjigu štije a na nju se smije,
I ovako junak govorio:
"Još se Ive nije uzbojao,
Niti bana, niti gjenerala,
Niti kneza, niť kakva viteza,
Kamol' hoćeš da se bojim tebe,
Ludo momče i nejako djete!„ —
Pa razjedjen pobri poručuje:
"Oh moj pobro, Kraljeviću Marko!
Mislio sam pa sam i smislio;
Puno mi je godinica danah,
Puno mi je čekati djevojku:
Doću po nju u prvu nedjelju.„ —
Kad je Marko rieči razumio,
On dozivlje dragu selu svoju:
"Moja Zorko, moja sele draga!
Sprav' se seko za prvu nedjelju,
Doć će pote mladi djuvegija.„
Ali Zorka Marku odgovara:
""Ja ga neću moj mileni brajko,
Jere nije mome srcu mio....
Volim s tobom uviek ostanuti,
I u tvojim dvorim prebivati,
Nego Ivi ikad ljuba biti.„„ —
Ali njojzi Marko govoraše: —
"Nemoj Sele toga govoriti,
Glavom ću te tvojom raztaviti!„ —
Muči jadna ništa negovori,
Nego podje u goru zelenu,
I tud traži zmiju jadovitu. —
Kad je našla jadovitu zmiju,
Mramor-kamen uzima u ruku,
Pak ga hiti na zmiju u travi,
Pa je prebi u dve polovice.
Uze mlada zmiju sa zemljice,
Punu čašu jada naciedila,
Pak ga stavi u tikvicu malu,
A tikivicu sebi u njedarca,
Dokle Zorka u gorici bila
Mladi Dean mimo dvor joj šetó,
Da on vidi svoju milu Zorku;
Al' zaludu jer nevidje Zorke. —
Kad je Zorka k dvoru dolazila,
I vidje je Dean iz daleka,
Odma kliče: "Moja Zorko draga,
Gdje si meni ti do sada bila?..

Digitized by Google

Sve te čekam nebi l' te vidio!„ —
Ali njemu Zorka odgovara:
„„Moj Deane, moj mili Deane!
Teška tuga na sercu je mome....
Poručuje Ivo Senjanine,
Poručuje Marku bratu mome:
U nedjelju koja prva dodje
Da će junak dolaziti pome.„„
Ali njojzi Dean govoraše:
„Čuješ Zorko, draga dušo moja!
Da ja skupim svu družinu moju,
I da tebe iz dvora odvedem?„
Ali Zorka njemu prihvatila:
„„Nemoj toga ni mislit Deane;
Znaš da brata imam jadovita,
Nas oboje on bi pogubio.„„
To rekoše pak se rastaviše.
Kad u jutru u nedjelju bilo:
Marko s' pope u gornje komore,
Pak izidje junak na prozore,
I on vidi sileane svatove,
Silne svate liepo nakitjene,
I barjake kano i oblake,
I bubnjeve i svirale čuje. —
Nebi rekó da su to svatovi,
Nego da je to kraljeva vojska
Vojska vrla, vojska dobitnica;
A pred svim je Ivo Senjanine.
Pjevajući do dvorovah bielih,
Dostigoše kićeni svatovi,
Pjevajući i popievajući,
Kraljevića Marka i sestricu,
A sa sestrom Ivu djuvegiju. —
Tada Marko selu dozivao:
„Dodji, sele, evo ti svatovah.
Od kad sam se na sviet porodio,
Ljepših svatah nijesam vidio,
A pred njima ljepšeg djuvegiju.„—
Pa tad Zorka s manje nemogaše:
Ona idje s Markom u dvorove
Da dočeka mlada djuvegiju,
I njegove lijepe svatove. —
Kad je Ivo Zorku ugledao,
Njoj je tako junak govorio:
„Moja Zorko draga navjestico!
Mila si mi, draga dušo moja,
Još milija nego majka moja,
Vas bi svijet zate prigorio!...
Odavna sam junak poželio,
Da ti budeš moja zaručnica:
Evo došó onaj srećni danak,
Ja ga više požuditi neću. —
Nego Zorko što si mi zlovoljna,
Pa mi mučiš i nezboriš ništa?
Koja ti je na srdašcu tuga?
Il' t' je milo brata ostaviti?...
Il' nemožeš meni ljuba biti?...„
U to rupi neznana delija,
Nješto šapće Ivi naponase;
Skoči Ivo na noge junačke,
Kao ptica leti iz dvorovah:
Pred dvorovim susrieta Deana. —
Dean njemu tiho govorio:
„Dodji Ivo ako srca imaš,
Odma dodji samnom na mejdane!„—
Podsmjehnu se na te rieči Ivo;
Podsmjehujuć Deana gledaše,
Ter on njemu tako govoraše:
„„Ostavi se Dean' momče mlado,
Ostavi se boja i mejdanah,
Milo mi je tebe pogubiti!
U najboljim tvog života dancim,
Grjehota bi bilo da poginеš!„„
Ali njemu Dean odgovara:
„Što sam rekó tog se neporekó:
Ako dodješ po moju djevojku,
Da ću tebe s glavom raztaviti. —
Što sam nejak nebudi te briga,
I ja znadem sabljom zamahivat.„ —
Tad se Ivi s manje nemogaše,
Neg se oba skupa uputiše,
I podjoše niz to polje ravno. —
Svi su svati u dvoru ostali,
Samo jedan za Ivom idjaše,
Bez da ga je i vidio Ive.
On bijaše svaku razabrao
Što medj' sobom oni govorahu:
Pak se Ivi dobroj sreći nada,
A Deanu nesrećici kletoj. —
Kad su oni na mejdanu bili,
Stali su se odme boja biti.
Al' se isti Ive začudio
Kada vidje vrlost Deanovu,
Kako liepo oružje držaše,
I još ljepše sabljom udaraše. —
Sve se biju obadva junaka,
Jedan drugog pridobit nemože;
Jedan drugog hoće da udara:
Sad pristupe, sada se udalje;
Oba skoče, pa s' opet približu:
Jedan drugom hoće da ujagmi
Britku sablju, al' i to zamana. —
A svat onaj kad to čudo vidje,
Da Deana Ive nesavlada,
Brže bolje k Marku potekao
I ovako Marku govorio:
„Ah! junače Kraljeviću Marko!
Terči bolje u pomoć Ivanu;
Ako brzo na pomoć nedodješ,
Vrloga ćeš Ivu izgubiti!„ —
Kada Marko svata razumio,
Britku svoju sablju izvadio,

Digitized by Google

Pak ovako glasno govorio:
„„Koj će junak Ivu pogubiti,
Sabljom ću mu rusu odsjeći!„„
Te potrča niz to polje ravno. —
Dosjeti se Zorka mu sestrica;
Poboja se smaknuće Deana,
Pa i ona za bratom se pusti. —
Trenom su se svi na polju stekli
Gdje se biju joštera junaci.
Al' se Marko medju njih umješa
Njih razluči s mišcam na dvje strane,
I ovako Deanu besjedi:
„Ludo momče što si učinilo?
Mišliš da ćeš Ivu pogubiti?
Ni bit' ti se nepriliči s njime!
Neg odlazi odma se odalji,
Jer ću tebe s glavom rastaviti!„—
Kad je Zorka brata razumjela,
Iz njedarca svoga izvadila
Zmijskog jada što ga je imala,
Pak ovako mlada govorila:
„Brate Marko obazri se name!...
Ah! nesieci Deana mojega,
Jer ću s' napit jada zmijinoga,
I s njim ću ti zajedno umrieti!„ —
Kad je Ive to čudo vidio,
Ovako je Marku besjedio:
„„Ostavi se Marko pobratime,
Ostavi se mladoga Deana;
Ako li ga ostaviti nećeš,
Dodji Marko samnom na mejdana,
Ja ću njegov sad branitelj biti!...
Znaš li Marko što govore ljudi:
Tko raztavi dva mila i draga
Neće s' nigda dobra naužívat!
Vidiš Marko kako s' oni ljube?
Tko bi imó srca raztavit ih
I njihovu ljubav ugasiti?„„ —
Na te rieči Marko se povrati,
Kada čuo vako besjediti,
Kada čuo od Ivana svoga,
Od Ivana draga prijatelja. —
I još Ive njemu govorio:
„„Neka bude mladjahan Deane,
Neka bude danas djuvegija,
Neka Zorka svoga ljubi dragog:
Ja ću njima prvim svatom biti.„„
Još Deanu Ive govorio:
„„Na ti Dešó britku ćjordu moju,
Da ti bude za milu spomenu.
Puno put' je na vojnici bila,
Puno sjekla junačkijeh glavah:
Ali tvoju eto neposjeće. —
Na je tebi, tebi se pristoji;
Junački si od nje se branio!„„ —
Na te rieči Kraljeviću Marko,
Povrati se od svojega jeda;
Te od ljute zmije štono bješe
Učini se kono janje blago,
Kad mu Ivo tako posvjedoči
Da je Dean junak vrloviti. —
Svi se skupa tada k dvorim vrate
Baš k dvorima Kraljevića Marka.
Zorka postà juba Deanova,
Ive njemu prvim svatom bješe
Učiniše pira i veselja;
Pirovaše i veselo biše,
A svagda se Ive spominjaše,
Koi nehtje grieha učiniti,
Od dragoga milo raztaviti. —

Jugoslavjanski Guslar.

Ovdje, ovdje u zabiti
Volim danke provoditi
S guslom mojom milenom,
Nego duhom u okovi
Šetati se po gradovi
Baš s odjećom svilenom.

Al' što si mi ti umukla,
Kan' da ti je struna pukla
Guslo moja žalosna?
Svedjer si mi vierna bila,
Svedjer bi me utješila
Čarom glasa radosna!

Pa i narav, jadna mene!
Gle! i narav, rek' bi, vène
I u suzam ogreznu;
Kan' da jauk Jug-Slavjanstva
Iz doline od sužanjstva
Za srce ju zagriznu.

Deder, deder strune moje,
Težke jade braće svoje
Ne tajimo za Boga!
Nebi l' lelek ranjenikah
Nebi l' vapaj okovnikah
Jednom dopró do Boga!

Digitized by Google

Kaž'te Bogu, kaž'te svietu
Što za slobod, vjeru svetu
Trpi raja kukava.
Kaž'te s naše kak' nesloge
Još podnaša rane mloge
Od tudjinca lukava.

Pa, nek tudjin, dušman stari,
Za naš jauk i nemari,
Pravedan će marit Bog!
Što je njemu, Kraljevićah
Karagjurgjah, Jelačićah
Poslat na spas puka svog?

S plodnih brdah, s kršnih gora'
S hladnih vodah, s sinja mora,
Čuti će nas Slavjan brat.
Kó pram vjetru slamka lâka
Tad će iščeznut mržnja svaka,
Svaki razdor i inat.

Tad će Srbin plameniti
Sa Slovenom s' zagrliti
A s Hrvatom Bugarin;
Od istoka do zapada
Tad sva ona sila pada;
Što će tad nam dušmanin? —

Deder dakle strune moje
Težke jade braće svoje
Ne tajimo za Boga!
Nebi l' lelek ranjenikah
Nebi l' vapaj okovnikah
Jednom doprò do Boga! ...

Ej olujo! ej gromovi!
Što s' orite u čas ovi,
Podajte mi vašu moć:
Da mi gusla većma ječi,
Da silnijih nadjem rieči'
Da kroz srca mogu proć..

Jal' obidj'te silom istom
Jugoslavski narod listom;
Nadmite mu krjepku grud;
Munju dajte m' u zjenicu
A trjeskove u desnicu:
Da ga s' boji svak i svud;

Da ga nitko već ne gnječi,
Da mu nitko put ne prieči
Do žudjenih visinah;
Da u kolu od narodah
I on izgled sjajan poda
Rjetkih svojih vrlinah! —

— B.—

Troja doba.

Bila prošlost, zlatna prošlost bila,
Kad naš narod moćan, velik bio;
Kad si dične lovor-vience vio,
I slobodno svoja steró krila.

Sad mu tužno jadikuje vila:
Krut ga udes u sužanjstvo zbio;
Spava Marko, njegov junak mio;
Svud ga jačeg prigušuje sila.

U budućnost tek s uhvanjem gleda;
Slika sebi obećani žitak,
Pa se trza, i bori, i neda. —

Što je bilo? što li je?... to znamo;
Što će biti?... zavijen je svitak...
Biće dobro: mičimo se samo! —

J. Sundečić.

Digitized by Google

Majka Crnogorka.

(Episoda iz crnogorsko-turskog rata od godine 1862.)

Kao gamad, gamad ljuta,
Turadija kivna grne,
Da razpudi, da progata,
Sokolove Gore Crne.
Sokolovi, skladna braća,
Odbijaju silne čete:
Jedan po tri vraga mete;
Jedan po tri u grob spraća. —

Krstaš-barjak Milan nosi,
Prvi ide, kó lav kosi
Oko sebe zlobne tmuše,
Što dom hoće da mu sruše.
Al' na jednoč sinu, puče,
Ubojita puška bojna,
Pa junaku zrno stuče
Posrjed-sriede prsa gojna.
S krvi njemu duša bježi;
Ostavlja ga mužka snaga:
On izdiše, i već teži
U pokoja njedra blaga...,
Brat mu Krile tad priskoči,
Poljubi ga medju oči;
Al' neproli nad njim suze,
Neg m' iz rukù barjak uze;
A Milana mrtva spusti,
Na zelenu travu dolje:
„Umró za dom!" — tek izusti —
Pa poleti brže bolje
Tam' pred vojsku, gdjeno jači
Užas ljutog boja vlada;
Gdje se krše noži, mači;
Gdjeno dosta svakih jadah:
Tù što sreta, sve obara,
Bode, kolje, sieče, para;
Bez odmora, bez prestanka,
Sve od jutra do pó danka. —

No čas sudjen i njem rùpi:
Zaurnja se *Zebek* grubi,
Pa ga nožem težko lùpi,
I na istom mjestu ubi. —
Kó posječen hrast u gori,
Na zemljicu junak pade;
Niti jeknu, niť prozbori,
Neg dušicu Bogu dadè.

Krvnik skoči, barjak lati,
Da s' Omeru s darom vrne;
Ali on' čas grdno plati
Drzovitost duše crne.
Njihov treći bratac Ivo,
Momče mlado, ali živo,
U tom trenu baš dopade
Da osveti bratske jade.
Otište se za krvnikom,
Kó razjaren ris sa krikom:
„Stani zvieru!... Stani skote!..."
Sastiže ga,
Prestriže ga,
I krstaš mu barjak ote. —
Pa pred svoje brže stupi,
Gdjeno vrelo zrnje krupi;
Gdje najžešći i najjači
Užas ljutog boja vlada;
Gdje se krše noži, mači;
Gdjeno dosta svakih jada':
Tù što sreta, sve obara,
Bode, kolje, sieče, para,
Bez odmora, bez prestanka,
Do pred sami izmak danka. —

Ali i on — ah nevolje! —
Nebijaše sreće bolje,
Nego li mu brata oba,
Što sidjoše već do groba. —
S turskog šanca top zagrmi,
Kartač posu poput gràda;
Zrno Ivi čelo smrvi,
Tè na zemlju mrtav pada.
Tko zastavu sad da nosi?...
Tko da više Turad kosi?...

Stara Soka, divna mati,
Ovih trijuh hrabih čeda',
Došla u stan, da ih gleda;
Da ih oštrim okom prati:
Pred zlotvorom da joj nebi
Okaljali obraz sebi.
Čim i Ivu vidje pasti:
„Hvala Bogu!". — kliče samo —
Pak potrča brže tamo,
Prigušujuć silne strasti,
Zadovoljstva, tuge, jara,
I majčina pustog žara.
Ojača joj život slabi,
Krstaš-barjak čvrsto zgrabi;
Ivu ljubi, al' neplače,
Neg mu družtvu zborit zače:
„Tri imadoh; sva trojica

Digitized by Google

Za dom su mi danas pala:
Ja nekvasim suzam lica,
Jer su umriet hrabro znala...
Prosto njima, prosto budi
Moje mlieko! prosti trudi!...
A barjak ću sama nosit;
Imam doma dva unuka:
Dok podrastu, ja ću kosit,
Po prilici gorskog vuka,
Dušmanina, koj nam gnjeti
Slobodicu i krst sveti. —"
Ovo rekav, napried stupi,
Gdjeno vrelo zrnje krupi;
Gdje najžešći i najjači
Užas ljutog boja vlada;
Gdje se krše noži, mači;
Gdjeno dosta svakih jada'...
Tu pred vojskom sve do noći
Svoj održa stieg ubavi,

Dok u triput jače moći
Svog zlotvora, gorski lavi
Nepognaše — razpudiše,
Kó strašive male miše. —

Onaj narod, koi ima
Majka' 'vakih, 'vakih čeda';
Zar bi medju narodima
U najstražnji negó sjeda:
Da mu mila zora svane?...
Jedan, velik da postane?...

Crnogorko junakinjo,
Slava, slava, slava tebi!...
A ti vraže našeg roda,
Drkći, boj se, prezaj, zebi!...
I naš uskrs mora stići
Tè iz groba nas podići. —

J. Sundečić.

Ljuba nevjernica.

NARODNA PJESMA

(Priobćio Otac Petar Peko Kadčić župnik u Kozici.)

Podiže se Kraljeviću Marko,
Prije zore i bijela dana,
Podiže se kroz goru zelenu
S svojom ljubom mladom Anđjeliom.
A kad bijel danak zabielio,
I kad bili u dubravi pustoj,
Stade Marko ljubi besjediti:
"Ljubo moja vjerna Andielijo!
Evo mi se poče drijemati;
Neg zapjevaj vierna ljubo moja,
Jer ti znadeš liepo zapjevati,
Pjevat liepo i ljepše odpievat:
Razveseli gospodara tvoga,
A probudi mladjene čobane,
Sve čobane a i čobanice,
Što čuvaju bijele ovčice.
Pa razbudi po dubravi ptice,
Nek i one jutru zapjevaju."

A kad ljuba razumjela druga,
Onda ona Marku besjedila:
"Čuli mene gospodaru Marko!
Istina je da ja pjevat znadem,
Al' se bojim Manete Ajduka;
Tri put me je u majke prosio,
I sva tri ga puta prevarila;
Pa mi se je Ajduk zaklinjao;
Živim Bogom i vjerom Božiom,
Da će meni lice obljubiti,
Jal' u gori, jal' na vodi ladnoj.
A ja znadem gospodaru Marko,
Da ti jesi junak nad junacim,
Da bi mogó njega pogubiti;
Al' s njim ima tridest dobrih drugah,
Pa će oni tebe osvojiti,
Nadvladati pak te pogubiti."
Tad je Marko ljubi besjedio:
"Ti se neboj vjerna ljubo moja,
Već zapjevaj štogod ljepše možeš;
Ako čuje Manata Ajduče
Sa njegovih tridest dobrih drugah,
Te doleti da t' obljubi lice:
Ja imadem tridest bielih strielah
Tridest cu mu drugah ustrieliti;
Pa imadem i još jednu strielu,
S njom ću ustrielit Menatu Ajduka."

A kad ljuba rieči razumjela,

Digitized by Google

Ona mahom Marka poslušala,
Pa zapjeva tanko glasovito;
A netom je prvom zapjevala,
Oćuti je Maneta Ajduče,
I poznade glasa Andjelina,
Ter je svomu društvu započeo:
"De na noge mila braćo moja!
Eno pjeva ljuba Kraljevića,
A kod svoga gospodara Marka
Nu ajdemo pogubiti Marka.
I odvesti mladu Andjeliju. „ —
Brzo njega društvo poslušalo,
A brže se Marku prikučili.
A kada ih Marko opazio,
On poteže svoje biele striele:
Sve Maneti društvo prostrielio,
Al' nemože Manete Ajduka.
Već udari jedan na drugoga,
Zgrabiše se ter se pohrvaše
I četir se sata pregoniše.
Dok je Marko pjenam zapjenio,
Bijelijem pjenam zapjenio;
Al' Maneta zabalio bio,
Zabalio pjenam krvavijem.
Tad poglednu Maneta Ajduče,
Pogleduje Andjeliju mladu,
Andjeliji riječ besjedio:
"Andjelijo rodila te majka!
Žar nevidiš gdje ću poginuti?...
Spominješ se milo dobro moje
Kad si ti majke jedinicom bila:
Tri put sam te u majke prosio,
Sva tri mi se puta obetala,
Pa me sva tri puta prevarila,
Bud' si mene tri put prevarila,
Pomozi mi danas Andjelijo,
Sve ću tebi opratiti dušo,
Opet ćeš mi vrlo mila biti. „

A kad mlada razumjela rieči
Brže se je k njemu primaknula,
Ter je Marku gaće omaknula,
A kad pale gaće niz koljena,
Vidi Marko da će izgubiti;
Zubim škrinu, snagu pokupio,
Trenu nogom, a Manetom mahnu:
Jednom pade Maneta i gaće. —
Pritište ga Kraljeviću Marko;
Sjeo njemu djotom na prsima,
Za grlo ga desnom privatio,
A lijevom gaće prikučio,
Pa mu zavi vratom naopako,
U vratu mu mozak prekinuo,
Te ga tute s dušom rastavio. —
Skoči Marko preko polja ravna
I uhvati mladu Andjeliju.
Htjede snimit s Andjelije glavu;
Al' je Marko srca milostiva
Svojoj ljubi život alalio,
Kad mu reče da je u bremenu.
Od tolen se doma povratili;
A kada li malo danah prodje,
Eto t' Marku biela knjiga dodje,
Od njekoga Ibraimovića,
A pridjevkom Ibre Velagića;
Ovako mu knjiga besjedila:
"Čuj delio Kraljeviću Marko!
Tebe hvale na sve četir strane,
Ti pogubi Turke i Ajduke,
Tvojoj sili odoljet nemogu,
Tvoja mi je sila dodijala:
Već ako si junak od junaka,
Ako smiedeš rodila te majka,
Izadji mi na mejdan junački. ! — „

U to doba druga knjiga banu,
Banu knjiga mladoj Andjeliji,
Ovako je u njoj napisano:
"Milo dobro ljubo Kraljevića!
Čuo jesam, kozuju mi ljudi,
Da si liepa i pristala kipa,
Da te take na krajini nejma:
Al' da dvoriš grdna pijanicu;
Da nemožeš s njime ni živjeti,
Da će tebe djegod pogubiti.
Već čū li me milo dobro moje
Izdaj meni Kraljevića tvoga,
Pozvaću ga na mejdan junački,
Ne bi li ga kako pogubio,
Il' ga kako živa uhvatio,
A i tebe dušo zadobio,
Od krvnika tebe izgulio. —
Nećeš srce biti robinjica,
Neg kakono uz Cara Carica:
Dvori će te sluge i sluškinje;
Biće tebi svile i kadife;
Da ću tebi što god htjela budeš. „

A kad mlada pismo proučila,
I vidjela što joi Ibro piše;
Jedva toga kuja dočekala.
Promisli se što će i kako će;
Ibraimu knjigu nakitila,
Ovako je njemu upirala:
""Ibraime mili gospodaru!
Zovi Marka na mejdan junački,
Ja ću tebi u pomoći biti.
Ukrast ću mu moći od pomoći;
Zakopat mu briatkinju cordu
Kada zaspe pod čadorom bielim. „„
Pa kad Ibro mladu razumio,
Opet drugu Kraljeviću piše:

Digitized by Google

"Kraljeviću rodila te majka!
Pozvó sam te na mejdan junački,
Al' ne pisah da povedeš ljubu.
Sad povedi ljubu Audjeliju
Ja ću povest moju Fatimiju
Ko dobije nek obedve vodi." —
Jedva toga dočekao Marko,
Ter dozivlje svoju Andjeliju.
Spremiše se što prije mogoše,
Te odoše na ročeno polje;
A kad tamo oni dohodili,
Toť još nejma Ibre Velagića.
Pope čador Kraljeviću Marko,
Pred čadoram Šarca privezao,
A pod čador s Ljubom ulazio,
Pa on leže malo počinuti.
A kad Marka sanak prevario,
Ukrade mu ćordu Andjelija;
Malo dalje ćordu zakopala,
Pa se opet k Marku povratila.
Al' joj ni to nije dosta bilo,
Već je Marku perčin razdriešila:
Izvadi mu moći od pomoći. —
U to banu Ibro Velagiću,
Na pomamnu Vrancu od mejdana,
Pravo goni k Markovu čadoru.
A kad Ibro blizu prikučio,
Tada skoči mlada Andjelija,
Po obrazu Marka udarila,
Ovako je njemu besjedila:
"Spavanje ti napokonje bilo!
Pogubi te Velagiću Ibro!..."
Od sna skoči Kraljeviću Marko,
Mahom skoči na Šarina svoga;
Al' se kasno Marko probudio,
I kasno se bio osjetio,
Da je njemu ćorda ukradena.
U to stiže Velagiću Ibro,
Srdito je besjedio Marku:
"Kurvo jedna Kraljeviću Marko
Deder danas da jeglendišemo!
S čim si došó mejdan dijeliti?...
Kamo tebi brietkinja ćorda?...
S čim ćeš mene danas potjerati?...
Kamo tebi koplje uboito?...
Kamo li ti buzdovan od zlata?...
U to Marka zaboljela glava....
Kad se Marko vidje na nevolji,
On je Ibri besjedio rieči:
""Čù li kurvo Velagiću Ibro!
Na domu sam koplje ostavio,
A uz koplje i buzdovan zlatni:
Ni sam htio toga ni nositi,
Da Šarina teško ne batalim;
Samu bjah ja ponio ćordu,
Pak je meni ćorda poginula,
Al' se ni sad niesam poplašio;
Jer ću naći ja pobolju ćordu,
Kad me pognaš preko polja ravna;
Kad ja zovnem posestrime moje
Posestrime planinkinje vile,
Koje su mi u pomoći bile,
I do sada, pak će i od sada. — "
Tim obrnu svojega Šarina,
Pa poleti niz to polje ravno.
Brzo leti Šarac viloviti:
Marko viče iza svega glasa,
Posestrimu dozivao vilu,
Da mu vila u pomoći bude,
I donese briatkinju ćordu.
U to stiže na dno polja ravna,
Prije njega vila doletila,
Pak je Marku riječ besjedila:
"Čuješ Marko milo dobro moje!
Ti pogubi tvoju Andjeliju,
Jer će ona tebe pogubiti.
Dva put te je dosad nevjerila;
Prvom ti je gaće omaknula
Kadsi s' hrva s Manetom ajdukom: —
Sad je tebi moći izvadila,
Iz perčina moći od pomoći;
Sad je tebi ćordu zakopala,
Ne daleko od čadora biela,
Da te lakše Velagič pogubi.
Kad te trećom iznevjeri ljuba,
Tada nećeš ni živ kurtarisat,
A kamo li pridobit dušmana." —
U to mu je ćordu pomolila,
Pak se Marku liepo poklonila,
I liepo ga Vila pozdravila,
Da mu sreća na mejdanu bila. —
Kad se Marko ćorde dobavio,
Svojoj vili liepo zahvalio,
Pa obrnu što god može prije,
Golu ćordu nosi u desnici:
Sve se ćorda svjetluca nad Markom.
U to se je Turčin primaknuo;
Bolje bi mu bilo da nebude,
Već da bude prije pobjegnuo
Ne bil' kako glavu sahranio.
Već pobježe Velagiću Ibro,
Kad opazi strahovitu ćordu
U desnici Marka Kraljevića.
Al' je jadan kasno pobjegnuo,
Jer ga stiže po sred polja Marko,
Pa zamahnu teke šalimice,
Šalimice ali ožimice,
Ožimice al' i smrtimice,
Jer mu diže sa ramena glavu,
A uz glavu i desnicu ruku,
S desnom stranom komad džigarice;
Razdvoji ga na sedlu bojnome,

Digitized by Google

I njegova Vrána privatio,
Pa poleti uz to polje ravno.
Do čadora biela dohodio,
Andjeliju tamo nahodio,
Dje besjedi s mladom Fatimiom.
Obe ih je Marko dohvatio
Pa na Vrána obe postavio:
Na Vránu ih tvrdo utegnuo.
Potegnuo pletenu kandžiju,
Ošibuje Vranca po sapima:
Kud ga kucne tud mu koža pukne. —
Pravo goni Prilipu bielomu;
A kad svomu dvoru dogonio,
Fatimu je liepo prekrstio.
A kad večer po večeri bilo:
Uze Marko pakla rastopljena,
Nevjernicu svoju opaklio:
Zàžèže joj kosu na vrh glave.
Gore kose, i s njima obrve,
Zapraska še svietle trepavice,
Ciči Andja kano zmija ljuta,
Ali Marko ni u bendek nejma.
Kad se spali ono lice bielo,
Stade gorit svekoliko tielo.
Niz prsi se vatra zapalila:
Dok se Andja malo promučila,
U tomu je i dušu pustila.
Ali prije neg je izdahnula
Fatimija Marku besjedila:
"Ala Marko mili gospodaru!
Čuvaj Marko onakoga tiela;
Neka ti je nevjernica bila,
Dà 'ko bi se kad god pokorila!„ —
Tad je Marko Fati besjedio:
""Muči Fato milo dobro moje!
'Vako će se i tebi zgoditi,
I ti ćeš mi ognjem izgoriti,
Ako budeš mene nevjeriti.„„ —

Kraljević s Majkom.

(Narodna, od istoga.)

Sjede Marko večerati s majkom,
Večera im gospodska je bila:
Komad kruha i glavica luka,
Pa popili jedan čabar vina.
Kad im vino ugrijalo tielo,
Onda oni stali besjediti;
Prvi poče Kraljeviću Marko:
"Bora tebi ostarjela majko,
Jesi li se igda poplašila?„
Tad mu stara odgovara majka:
""Jesam sine milo dobro moje!
Kad si godir otiša na vojsku,
Kad si godir dielio mejdane,
I kad god bi od doma pošao:
Svagda sam se Marko poplašila,
Bojala se da mi doći nećeš,
Da ćeš tamo sine poginuti:
To je uvjek staru me plašilo.„„
A kad stara malo odahnula,
Onda ona Marka upitala:
"A ti Marko milo dobro moje!
Jesi li se ikad poplašio?— „
Onda Marko odgovori majci:
""Da ti kažem mila mati moja!
Nigda ti se poplašio niesam
Od ajduka ni od mrka vuka,
Niti sam se vojske poplašio;
Samo sam se jednom poplašio:
Kad s' oženi Sibinjanin Janko:
Janko nas je pozva u svatove,
Ja mu bijah za djevera mladog;
A od Senja Ivan pobratime,
Bijaše mu svatski starešina;
A delije Smiljanić Ilija,
Za vjenčanog biaše mu kuma;
Komnen njemu barjaktarom bješe;
A prvjencem Relja Bošnjanine;
A ostali tri stotine svatah,
Po izboru bolji od boljega. —
Pa kad smo se izkupili bili:
Zdrav' odosmo po djevojku mladu,
Zdravo došli dvoru djevojčinu;
Liepo tamo curu privatili,
Još nas ljepše tamo nadarili....
Pa kada smo na polazku bili:
Izprati nas djevojačka majka,
Daleko nas ona izpratila,
Pak je meni rieči besjedila:
"Čuj djevere draži od očiju!
Čuvaj meni moje ćerce mile.
Kad ti dojdeš k Sibinju bielomu,
Predaj Janku moju mjezinicu.
Evo tebi vranca od mejdana,
I evo ti jabuka od zlata;

Digitized by Google

Na poklon ti vranac i jabuka,
Samo čuvaj moju mjezinicu. —
Kad budete gori uz planinu,
A kroz one jadikove klance,
Gdjeno majke jadikuju sinke:
Onde ima zmaje od tri glave,
Od tri glave a šesterih krilah;
Ako jednim on omane krilom,
Svi će svati na zemljicu pasti;
Ako l' drugim on omane krilom,
Svi će svati izginuti listom,
Izginuti ili pobjegnuti,
Pa će onda curu privatiti. —
Pazi dobro milo dobro moje!
Nebi l' kako zmaja pogubio,
I sve tri mu glave ukinuo,
I šest krilah ćordom odrubio,
Nebi l' kako curu provodio. —"
Odtolen se zdravo podignuli,
I u klance zdravo uhodili.
A kad tamo majko dohodili,
Etoť strašni zmaje povirio;
Pa kad jednim krilom omanuo,
Listom svati pali na zemljicu;
A kad drugim krilom omahnuo,
Nigdje svota ni jednoga nema;
A kad trećim krilom udario,
Ošinu me baš po bedri lievoj:
Kako me je lako udario,
Zaboli me moja noga lieva.
Tad ja trgò od bedrice ćordu,
Pa podviknuh tanko glasovito:
"U ime Boga i Bogorodice!„
Te udarih zmaja ognjenoga.
Kada sam ga prvom udario,
Tri sam njemu krila ukinuo;
A kad sam ga drugom ošinuo,
U pucu mi ćorda izkočila.
Ali meni Bog i sreća dade;
U cure se ćorda dogodila,
Što su braća o njoj objesila,
Da daruje svog djevera mlada,
Kada dodje Sibinju bielomu.
Pa kad sam se ćorde dobavio:
Tad sam ćordom zmaja pogubio,
Sahranio sebe i djevojku.
Onda sam se majko poplašio,
Poplašio teško umorio;
I više se bio umorio,
Dok sam opet svate iskupio
Nego dok sam zmaja pogubio.
Niti sam se više poplašio,
Nego tada mila mati moja,
A i neću za života moga.„—

Omir i Ružica.

(Narodna, od istoga.)

Ovce pase bratac i sestrica,
Biele ovce i malene janjce:
Bratac Omir i sestra Ružica.
Omir pase svoje ovce biele,
A Ružica premalene janjce
U Janjini visokoj planini.
Jedno jutro podranili bili:
Omir pjeva na studenoj stieni,
Ruža pere na potoku lice;
Svoje bielo umivala tielo. —
Seku gledó Omir djete ludo,
Pa kad mu je dodijalo bilo,
Onda seki 'vako besjedio:
"O Ružice, jà moja sestrice!
Daj ti meni ljubit bielo lice....
Bolje ti je da ti ga ja ljubim,
Neg da ti ga drugi momci ljube.„
Kad Ružica brata razumjela,
Svojim rukam lice zaklonila,
Od Omira mahom pobjegnula;
Jasenovu koru privatila,
I britvicom po kori udrila,
Svojoj majci svaku povidjela;
Ovako je majci napisala;
"Čù li mene ostarjela majko!
Pošalji mi ti mahramu crnu,
Da prikrijem moje lice bielo:
Ne krijem ga od tudjih momakah,
Već od moga brata rodjenoga,
Od Omira, ti ga poželila!
Koji hoće da mi lice ljubi.„
A kad majka Ružu razumjela,
Odma piše listak knjige biele,
Ter je šalje gori u planinu,
Baš Omiru i Ružici mladoj;
Ovako je njima besjedila:
""Bora vami mila djeco moja!
Evo sam vam teško oboljela,

Digitized by Google

Dok sam živa rad bi vas vidjeti,
Moj blagosov vami ostaviti,
A imanje vami podieliti.
Braća će vam krivo učiniti,
Tako će te sirote ostati;
Već dodjite što prije možete,
Da vi živu majku zatečete.„„
Kada djeca knjigu proučila,
I vidjela što im knjiga kaže:
Utjerali janjce medju ovce,
Sastavili malo i veliko;
U dubravi blago ostaviše,
Pa odoše svomu dvoru bielu,
Pohoditi na umoru majku.
Kada oni dvoru dohodili:
Pridanje je majka izhodila,
Za zdravlje se s Omirom pitala,
A Ružicu milo privatila,
Triput svoju ćercu poljubila.
Liepe im je objede spravila,
Pa kada ih mati naranila,
Tad Omiru 'vako besjedila:
„„Ajd' Omire moje djete drago,
Ajde lezi na tavane gornje,
Ja ću malo s Ružom besjediti,
Od davna vas ja vidjela niesam,
Evo ima tri godine danah.—““
Prevari se, rodila ga majka!
Ode Omir gòre počinuti;
A kad tvrdo on bio zaspao:
Dovuče se omirova majka,
Preklala ga kano janje malo,
A ovako sinu besjedila:
„Oj Omire jadna te rodila!
Volim biti tebi uboica,
Neg' se zvati ja tvoja punica;
Nego vidjet da ti seku ljubiš!“—

Ženske narodne pjesme.

(Priobćio Mihovil Pavlinović župnik u Podgori.)

Božićnja Poskočnica

O Božiću, Bože moj!
Bože moj!
Bož'je kolo igra,
O Božiću, Bože moj!
Bože moj!
Ko će kolu piti dati?
O Boziću, itd.
Bož'ji kume govori:
O Božiću, itd.
“Ja ću kolu piti dati,
O Božiću, itd.
Sve junakom rujna vina,
O Božiću, itd.
Jerbo oni lozu goje,
Goio ih Gospod Bog!„ —
O Božiću, itd.
Bož'je kolo igra,
O Božiću, itd.
Ko će kolu piti dati?
O Božiću, itd.
Bož'ji kume govori:
O Božiću, itd.
“Ja ću kolu piti dati,
O Božiću, itd.
Sve nevjestam medovine
O Božiću, itd.
Jerbo one sinke goje,
Goio ih Gospod Bog!„ —
O Božiću, itd.
Bož'je kolo igra,
O Božiću, itd.
Ko će kolu piti dati,
O Božiću, itd.
Bož'ji kume govori:
O Božiću, itd.
“Ja ću kolu piti dati.
O Božiću, itd.
Sve djevojkam vodice,
O Božiću; itd.
Jerbo one cvieće goje,
Goio ih Gospod Bog!„ —
O Božiću, Bože moj!
Bože mój!

Digitized by Google

Čudo

Čudna čuda na medvjedu zvona
Na lisici šarovite gaće:
A na vuku čizma do koljena;
Liepati je patka zauzdana!
Još je liepša guska osedlena!...
Ne čudim se tomu nijednomu,
Neg se čudim zecu malenomu
U pretankim gaćam od musula:
Kad se vere gdje ih nerazdere! —

Makarke

Mili Bože na dobru ti hvala,
Lipo ti je more od Primorja!
Sinje more podvornice moje,
Vesla tanka, ralo i volovi;
Uvik orem, uzorat' nemogu,
Ni tko njega priplivat nemore,
Već da vila na konju Jelinu.
Pak je vili konjic besidio:
"Kaži pravo moja bila vilo,
Gdi je bilim vilam sastališće.
Sastališće? gdi li igrališće?„
Ali vila konju odgovara:
"Bora tebi moj konjic Jelinko,
Kad me pitaš pravo ću ti kazat:
Sastališće na primorskim stinam,
Igrališće na makarskom žalu.„
Opet konjic vili besidio:
"Kaži pravo, moja vilo bila,
Koje 'e cure lipše pogledati,
Al' primorke, al' makarke mlade?
Ali vila konju odgovara:
"Oj Jelinu milo dobro moje,
Lipše jesu makarke divojke;
Kud god idju, sve se po dvi vode;
Suknje nose modre i zelene,
A vuštane bile bumbažine;
Maramice a i ubruščiće
I oprege riga zadarskoga,
A bičvice štáma mletačkoga,
A nestvice kroja Sarajskoga.„

Svatovska pripievka

Izvir voda izvirala,
Po brdim se prilivala,
U polju se razlivala.
Po njoj pliva zlatna čaša,
Iz nje pije konj milota,
Konj milota i virota,
Na viroti bojno sedlo,
Na sedlu je upisano:
"Sveti Pere i Nikola.„
Sveti Pere kolo vodi,
Za njim bratac Nikolica:
"Polak' kolo brate Pere,
Sustala nam kita svatah,
Sustala nam cura mlada,
Prstene je polomila,
Vincim rese iskidala.„
Sidè Pere pod Jelicom
Pa dočeka kitu svatah;
Vince joj je popravio,
A prstene zanadio. —

Druga nješto drugčija

Izvir voda ivzirala,
Iz korena javorova,
Po polju se razlivala;
Svako trunje iznosila,
A najpotla dobra konja
Na konjicu mladu nevu:
Konj joj valja bila grada,
Mlada neve Carigrada. —

Pozdrav mlade neve

Oj nevene, moj nevene,
Blago tebi moj novene,
A i onom tko te bere!
I ja bi te mlada brala,
Ma 'vo sada nemam kada,
Jer se mlada na put spremam
Tudjom braćom priko gore;
Tudjeg brata bratom zvati,
Svoga mlada spominjati,
Po vlašiću pozdravljati:
"Hodi s bogom vlašić pobro,
Pozdravi mi brata moga,
Dok ja dodjem ter obadjem!„
Tudjeg babu babom zvati,
Svoga mlada spominjati,
Po misecu pozdravljati:
"Hodi s bogom sjajni misec,
Pozdravi mi babu moga,
Dok ja dodjem ter obadjem!„
Tudju majku majkom zvati,
Po sunašcu pozdravljati:

Digitized by Google

"Hodi s Bogom žarko sunce,
Pozdravi mi majku moju,
Dok ja dodjem ter obadjem! —„

Pelješke

Leti ždrale priko Bosne ravne,
Krilim leti, kljunom progovara:
"Mili Bože, na daru ti hvala,
Koliko sam obaša gradovah
Ja navidih lipših divojakah,
Što na kunoj mladih Pelišakah:
Na glavi im klobuk od dukatah,
A na ruci zlatni prstenovi,
I na nogam žuti pašmagovi;
Nizanje se suknje prilivaju
A mendjuše tiho zveketaju,
Na vratu im zlatne peružine,
A na glavi tanke svionice:
Kud god idju, sve se po dvi vode ;
Savile bi po nebu oblake,
Kamo l' nebi po zemlji junake?„ —

Primorkinja.

(Poskočnica.)

Primorkinja konja jaše,
Srebrenom se ćordom paše. —
Sjaj miseče sjaj! —
Nad more se naziraše,
Sama sobom govoraše...
Sjaj miseče sjaj! —
"Mili Bože lipati sam!
Bila ti sam i rumena!...
Sjaj miseče sjaj! —
"Tankati sam i visoka!
Lipim ruhom odivena!...
Sjaj miseče sjaj: —
"Još da imam crne oči:
Tri bi grada primamila,
Sjaj miseče sjaj! —
"I u gradu Jurić-kneza,
Oli brata, oli njega„...
Sjaj miseče sjaj!
To su čule sluge kneza,
Pa su knezu poidivle...
Sjaj miseče sjaj! —
"Neznaš kneže gospodaru!
Primorkinja konja jaše,
Srebrenom se ćordom paše...
Sjaj miseče sjaj! —
"Nad more se naziraše,
Sama sobom govoraše...
Sjaj miseče sjaj! —
""Mili Bože lipati sam!
Tanka ti sam i visoka!
Bila ti sam i rumena!..,
Sjaj miseče sjaj! —
""Još da imam crne oči:
Tri bi grada primamila...
Sjaj miseče šjaj! —
""I u gradu Jurić-kneza,
Oli brata oli njega...„„
Sjaj miseče sjaj —
Kneže slugam odgovara:
"Da vam bora sluge moje!...
Sjaj miseče sjaj! —
"Primorkinju uhvatite,
Ćordom kose izmirite...
Sjaj miseče sjaj! —
"Ako budu duglje ôd ćorde:
To će biti ljuba moja...
Sjaj miseče sjaj! —
"Ako budu kolik' ćorda:
To je ljuba brata moga„...
Sjaj miseče sjaj! —
Sluge kneza poslušale,
Ćordom kose izmirile...
Sjaj miseče sjaj! —
Toť su kose duglje ôd ćorde,
To je ljuba kneza mlada...
Sjaj miseče sjaj! —

Najljepši Jagluk i najbolji Sadak

Raslo drvo zlatnih granah,
Na udarcu svih vitarah,
Na odgoru suuca žarkog.
Pod njim sidi brat i sestra;
Seka bratu jagluk veze,
Bratac seki sadak kroji.
Bratac seki besidio:
"Metni seko sitne grane,
A uz grane i ogranke,
Sitne grane na jagluku;
Kad ja podjem u svatove,
Tamo bilom Dubrovniku,
Gledať će me Dubrovkinje,
Medju sobom besidiće:
""Azul konja i junaka,
Azul koplja i jagluka,
Ko da mu ga seka vezla!„„
Seka bratu besidila:

Digitized by Google

"Metni brate gusta puca,
Gusta puca niz nidarca,
Nek nemore ni jabuka,
A katmol' će muška ruka:
Kad ja podjem dol' u kolo
Druge će mi besiditi:
""Zor sadaka na divojci
Kó da joj ga brat kroio!„„

Pjesma Turska.

(Priobćio Otac Knežević bośnjak.)

Dosne pojdo niz Čaršiju,
Dosne pojdo niz Čaršiju,
Da gjulaman aman,
Da gjulaman aman,
Alkaden, verbaden,
Doldur šijšesi. *) —
Iz pred moje Nazle dvora,
Al' mi Nazla na vratima.
Ja joj rekò: "Dobra večer!„
Ona meni: ""Dojd' do večer.„„ —
Ja nemogò onu večer,
Već ja odò drugu večer;
Al' mi Nazla san zaspala;
A ja odò u az bašću,
Svezà gjogu za naranču,
A sokola za grančicu,
Pak ja velim mom gjoginu:
"Bud' mi gjogo Nazlu moju.„
Gjogo vrisnu, sokó krisnu,
Al' eto ti Nazle moje:
Gologlava brez fesića,
Razbucana, nečešljana,
Goloprsa brez jeleka,
Golotrba brez pojasa,
Golokraka brez dimijah.....
Sritosmo se na srid mosta,
Ljubismo se svu noć dosta;
A kad bilo o sabahu,
Tad ja velim Nazli mojoj:
"S bogom ostaj srdce moje.„
Ona meni odgovori:
""S Bogom pojdi dušo moja,
S Bogom pojdi, često dojdi,
Da obajdeš zlato tvoje!„„ —

*) Ovo se za svakim stihom pripieva.

Materino zlato i mladi Manojlo.

(Priobćio Ot. Petar Peko Kadčić župnik u Konici.)

Vezak vezlo materino zlato,
Vezak vezlo majčino mjezinče,
Pak opazi mladoga Manojla,
Opazi ga ter se obeznani:
Baci djerdjef i probila pendžer;
Potvorila nevjestino djete,
Potvorila maloga Manojla,
Ludo djete od sedam godinah.
Al' je djete mudrije od tete,
Pak je mudro majci besjedilo:
"Niesam majko očinjeg mi vida!
Niesam majko obóga mi svieta!
Već je teta gledala Manojla,
S Manojlom se teta nadgledala,
I s djerdjefom probila je pendžer.
Nedaj majko dolazit Manojlu,
Jer će opet razbiti se pendžer.„ —

Pohvala i Nagovor Mili.

Sokole sivi, rod ti se divi,
Kada lov loviš zalud' nestojiš;
Jer takog danas, nema ti kod nas
Boljega lovca. —
Pale guske po vodici mutnoj,
Labutovi viukaju morem,
Pale patke po sinjemu moru,
Prepelice po zelenoj travi,
Jarebice po rosnoj livadi,
A po grmu ptice svakojake:
Biraj Mile koja ti je draža! —
Mile svojoj odgovara miloj:
"Mila moja ti si najmilija,
Najmilija, pa mi i najdraža!„ —

Digitized by Google

Njekolike Narodne zagonetke i odgonetke.

(Priobćio Ot. Knežević bošnjak i pop Mihovil Pavlinović.)

Bez kože unidje, a s kožom izadje.
Kruh u vatru.

Crno sjeme, biela njiva, mudar bijo, tko ga sijo.
Pismo.

Čega troga na svietu nejma.
Na moru mosta, u kamenu mozga, i na gavranu biljega.

Čuješ ga, a nevidiš ga.
Vjetar.

Dug dugonja, dug do neba, žena mu do koljena.
Dim i vatra.

Dvje su gore usporedu rasle: koja rodi, necvati; a koja cvati, nerodi.
Konoplje.

Dvje vile u poli side, svakoga vide, same sebe nevide.
Oči u glavi.

Jedno molo malano, sve je polje pribralo, a na sriedi tahnano.
Mrav.

Mlin melje na vrh jele, šarov se penje, nebi li i on što ulovio.
Zmija traži gniezdo ptičije.

Od kuće idje, a kuću gleda, kući idje, od kuće gleda.
Puška

Prikleko ti, pak ti zalepuri.
Zabraviti kovčeg.

Sahan do sahana, lengjr do lengjra.
Zviezde po nebu.

San, san prevrćalo, metnu golo u runjavo.
Čarapa

Svę sieno izgori, a košara ostade.
Duhan u luli.

Šta za svašto prilipće.
Ime.

Vito navito, po svem svietu izvito, u svaku kuću uvito.
Put.

Zelen duka duka, po livadi kuka, zelena mu kapa, do ušiju klapa.
Liešnjak.

Digitized by Google

POJAVI IZ PRIRODE.

istomačeni za prosti puk.

---

1. Zašto psi i mačke miju uši kad se vrieme na kišu sprema?

Zato što oni osjećaju njeki svrab, koi proizvodi: 1.o Vlaga nahodeća se u zraku, i koja se zavuče medju one mekane dlačice u njihovim ušima. 2.o Munjevina kojom je zrak ili ajer prenapunjen.

2. Zašto se dogadja kad grom pukne da silna kiša udari?

Zato što u stanju parokruga taku promjenu učini, da već nemože zrak održati onoliko raztvorene vode kao prvo, te udari kiša na sav mah točiti.

3. Zašto obično nastaju oluje iza sušna vrjemena?

Zato što suv zrak budući rdjav sprovoditelj, nemože da oblacima munjevinu oduzme, koja se zato u njima nagomila dok se najposlje i nerasprsne.

4. Jeda li je pogibeljno zateći se na kakvom krevetu od gvoždja kad oluja bjesni?

Nije, jer bi se munja prije prihvatila za gvoždje, kvo za boljeg sprovoditelja, nego li za ljudsko tielo.

5. Koja su mjesta opasna na zlu vriemenu?

Vrlo je opasno zateći se tad pokraj kakva velika stabla, pokraj kakve visoke zgrade, blizu rieke ili kakve otičuće vode.

A zašto?

Zato što visoke stvari, kao kakvo stablo itd., uzrokuju često da se ovaj ili onaj olujni oblak razprsne, te kad bi se tko blizu iste stvari desio, mogla bi tad munja proći kroz žitkosti ljudskog tiela, koje su joj najbolji sprovoditelj.

6. Pri zločestu vrjemenu je li u crkvama sigurno utecište?

Nije, jer: 1.o žvonici pošto su pomoću svoje visine pritegli k sebi munju, nemogavši je često sve do zemlje sprovesti, napuštaju crkve da lako u njih udari. 2.o Nagomilane osobe sastavljaju velika sprovoditelja, te munja prije tamo udari nego li u okolo-stojeće stvari.

7. U vrieme oluje je li bolje da smo mokri ili suvi?

Bolje je da budemo mokri; a kad bi se zatekli na otvorenu polju, najbolje ćemo učiniti kad se 6 do 8 sežanjah držimo daleko od kakva visoka stabla, pa baš znali kao i pjevci okisnuti.

8. A zašto je bolje da smo mokri nego li suvi?

Zato što su pokvašene haljine dobar sprovoditelj, pak bi se munja razišla po njihovoj površini bez da se dotakne tiela čovjeku.

9. Po čemu se dogadja da se grom stopro na njekoliko časovah kašnje čuje, nego li smo bliesak munje opazili?

Po tomu što mora veliku daljinu preletiti. Munja je za jedan milion

Digitized by Google

putah brža od groma, te ako mora grom njeku daljinu prebaciti, onda neće do nas doprieti neg mnogo kašnje iza munje.

10. Zašto se onolika toplota radja kad se na živi klak (kreč) studena voda lieva?

Zato što se voda s klakom podudara, te otvrdne; pa kad se god kakva žitka stvar obrati u tvrdu njeku tvorinu, razvije se svakolika toplota, štono je nju u stanju žitkosti uzdržavala.

11. Radšta većma dimi kad se vatra loži, nego li onda pošto se je ugljevlje zažarilo?

Zato što kad se vatra loži, razvije se iz zapaljivih stvarih veća množina ugljenika (karbonia) i letećih tvorinah, neg što je potriebno za upalenje, te se suvišnji diel podiže, i to je ono što dim sastavlja.

12. Zašto hartija brže izgori neg drvo?

Jer je ona tanja, i zato se oni dielovi iz kojih je ona sastavljena, brže ugriju.

13. Zašto sladje gori vatra zimi nego li u ljetu?

Jer kad je studen i gust zrak, vrlo jače odušuje dimnjak.

14. Zašto pualjika razpiruje vatru?

Jer čini da iznad vatre prolazi velika množina zraka i njegov promah vesma umnožuje.

15. Su malo se vode još i većma oganj razpaljuje, a su mnogo se gasi; kako to biva?

Kad je malo vode ona se lako u paru obraća, te plinovi (gaz) koji se odtud izrode, umnožuju plamen; a velika množina nemogući se u pare pretvoriti, prepriečuje gorenje.

16. Zašto kad i kad pokraj dobre vatre osjećamo da nam zebu noge?

Zbog toga što studen zrak provaljuje kroz šupljine i pukotine od vratah i prozorah unutra u sobu, da nadopuni tamo vatrom ugrijani zrak; pa ovaj promah studena zraka ližući nam neprestano po nogama, oduzima im jedan diel toplote.

17. Opiši mi kako je sastavljen plamen na svieći.

On ima četiri diela:

1. Osnov, u kojem se opaža jedna čašica ili kaležić zagasito plavetne boje.

2. Sriedina, koja je njeki tavan prostor, koi se lako kroz plamen vidi.

3. Diel štono sjaje, ili plamen svojstveno nazvan, koi okružuje srjedište.

4. Spoljašnji slabo svjetleći se obložaj, u kojem se dovršuje gorenje plina, i gdje je najvećma skupljena toplota.

18. Zašto kod ugašene svieće dimeći se stienj udara?

Što loj ugrijan od stienja poradja njeko letuće ulje poznato pod imenom *akrila*, koje smrdljiv zapah izpušta.

19. Odkuda biva da njeki smrad ostane u kuhini, pošto se pečenja iznesu?

Digitized by Google

Tustina od jestivah uzdržeća se u rastopljenom stanju rastvara se u doticaju sa zrakom, i poradja letuće ulje nazvano *akroleina.*

20. Zašto se kestenje zapretano u prpu onako gromko razprsne, ako mu se najpre ljuska nerazreže?

Zato što u sebi uzdrži mnogo zraka, koi se toplotom razbrekne, te nemogavši izići, učini da se ljuska onako razprsne.

21. Zašto kad stavimo pokraj vatre začepljenu butilju s pivom (birom), iskače čep vani?

Zbog toga što se pomoću toplote nadima ugljena kiselina od piva, te izgoni na polje čep iz grla butilji ili staklenoj boci

22. Što poradja onu tutnjavu kod praha ili baruta od topa?

1. Prelazak barutnih živaljah iz stanja tvrdoga, u stanje plinovno. 2. Iznenadno raztezanje plinovah, koji se iz istog radjaju.

23. Što daje barutu onu vonju, koju rasprostire?

Sumpor od ugljenika.

24. Koja je kovovina ili metal pri običnom stanju zraka ili temperaturi žitka.

Živa, ili živo srebro, koje se nemože smrznuti neg stopro u 40.m stupnju ispod ništice.

25. Koim načinom toplota ima upliva na živu?

Tim što se živa razteže i stiska pri svakoj promjeni temperature.

26. Zašto se živa u toplomjeru podiže kad ugrije?

S toga što toplota napinje živu koja tad zauzima veći prostor, te nemogavši se ni k dnu niti sa stranah razširiti, podiže se uz ciev od toplomjera.

27. Zašto satovi ili ure zaostaju kad ugrije?

Zato što se šetalica (pendolo) koja satom upravlja ponješto zbog toplote odulji, te se polagnje kreće, i tim micanje zakasnjuje.

28. Sa šta se čaša raspukne kad se u nju vrela voda lieva?

S toga što se onaj dieo stakla koi dolazi u doticaj s vrelom vodom većma razteže nego li ostale strane; i tako promjer (diametar) dna od čaše postajući većim nego li je ona strana pri vrhu, čaša najposlje pukne.

29. Po čemu biva da čaj ili kafa brže ohladnu u plitici nego li u šoljici (kikari)?

Po tomu što je veća površina kod plitice nego li kod šoljice; a što je šira površina, tim se isparavanje brže obavlja.

30. Zašto su duboke doline, podrumi (konobe) itd. uviek vlažni?

1. Što tamo sunčani zraci neprodiru; a 2. što se zrak neponavlja neg preveć mučno, te nemogu da se razidju pare, s kojima je zrak prenapunjen.

31. Sa šta se nahladimo ili nazebemo, pošto smo mokre noge ili haljine imali?

S toga što isparavanje proguta toliko toplote sa površnosti tiela našeg, da mu se njegova temperatura sniziti mora ispod običnog svog stanja; pa nam to isto naše zdravlje osjeti.

Digitized by Google

32. A zašto mornari, koji često po savkolik dan polivani bivaju morskom vodom, neuhvate nahladu?

Zato što: 1. Morska sol zakasnjuje isparavanje, te se njihovo zdravlje nekvari poradi toga što se posve istija izvodi ono oduzimanje toplotvora od njihova tiela. 2. Što morska sol djeluje kao njeko potaknjivajuće sredstvo, zadržavajući obticanje krvi po koži.

33. Zašto ruke ohladnu kad ih peremo u vrućoj vodi?

S toga što se voda vruća na površini od ruku ončas razidje u pare, te oduzima koži mnogo toplote.

34. Zašto se kruv stvrdne, kad postoji njekolika dana?

Zato što ode u pare njegova vlaga, te se onda tvrde čestice većma jedna prema drugoj stisnu.

35. Zašto se voda u običnom suda nemože ugrijati dalje od svojega varenja?

Zato što one pare koje se radjaju dok voda vari, usvoje ili odnose svu suvišnju toplotu. Ali se voda može ugrijati i preko svog varenja a bez da uzavre u tako zvanoj Papinianovoj bakri.

36. Kad stavimo u vodu soli ili cukra zašto voda kasnije uzvari?

Jer te stvari umnožuju gustinu vode, a sve što umnožuje gustinu kakve žitkosti okasnjuje njezino vrenje.

37. Zašto pljune žena na mašu da vidi je li ugrijana?

S toga što ako se pljuvačka prihvaća za gvoždje, to je znak da ono nije još ugrijano; naprotiv ako se pljuvačka niz gvoždje mahom oklizuje, onda je ono dobro ugrijano.

38. Po čemu biva da na ruci možemo držati usijano gvozdeno zrno, pošto dlan pospemo sa pieskom ili pržinom?

Po tomu što je pržina rdjav sprovoditelj, te prekraćuje toploti da nam do kože dopre.

39. Zašto mlieko prije uzavre neg voda?

Zato što se iz mlieka, koje je gušće nego voda, odvija manja množina parah; te s toga toplota mase dostigne prije donde da i uzvariti može.

40. Koje masti ili boje odjeća toplije drži?

S dvora će toplije držati crne, ili one koje se k crnilu približuju, kao što su zagasite plave i zelene boje. Biela boja kad se tiče gornjeg odjela drži hladnije. Što je mrkija mast kakve haljine, tim toplije ona drži, zato što je jača njezina gutajuća moć. Sljedeća kazaljka predstavlja nam red različitih bojah, s obzirom na takovu njihovu gutajuću moć.

1. Boja crna, najtoplija.
2. Ljubičasta.
3. Modrikasta.
4. Modra zagasita.
5. Boja zelena.
6. Crvena.
7. Žuta
8. Biela, koja je najmanje topla.

Digitized by Google

41. Zašto se toplo gvoždje upotrebljuje za ukovrčiti kosu?

Zato što vrućina osuši većma jednu nego li drugu stranu kose; te osušena površina, budući manja, prinudja i ostali diel kose da zadrži onu, pomoću gvoždja, danu joj prigibu.

42. Zašto se često u životu težki čujemo, kad se vrieme sprema na oluju?

Zato što se zrak na jedan put razriedi te umalenje ajernog pritiska poradja onu težkoću.

43. Zašto većma osjećamo da nas bole žuljevi na nogama kad se zlo vrieme sprema?

Zato što je tad zrak posve razriedjen, te umalenje njegova pritiska uzrokuje njeko pojednako raztezanje u nožnim tkaninama. Pošto se pak žulj, kao tvrdje tielo, nemože raztegnuti onako kao ostale mekše strane okolo njega, skvažine nam od živacah nabreknu ili se suzbiju, pak se razdraže i čine bol osjećati.

44. Jer se na vlažnu i oblačnu vriemenu čujemo težki i neveseli?

Zato što je: 1. Zrak pun parah, te u surazmjerju sadrži manje oksidjena ili živika. 2. Što je zrak vlažan tanji od običnog zraka. 3. Što vlažan zrak pritiskuje sastučaj ili sistem živacah.

45. Zašto na kišovitu vrjemenu vrata zabreknu?

Zato što vlaga od hajera zavlačeći se drvetu u šupljine, udaljuje mu skvažine jedne od drugih, te na taj način uveliča vrata, da se kad i kad ni zatvoriti nedadu.

46. Kako se snieg napravlja?

Snieg je sastavljen iz mirnog kristaliziranja mjehurićnih parah, kad je vrieme tiho, čist zrak, a temperatura se nahódi ispod ništice.

Prije njekoliko godinah njeki su ribari proveli zimu u novoj Zemlji; pošto su dugo vriemena zatvoreni stajali u svojoj kućarici, otvore joj jednoč prozore; studen zrak štono bijaše unutra potekao, smrzne odjednoč vruće pare u kućarici, te one padnu na tlev u vidu sniega.

47. Zašto je snieg bieo?

Zato što je sastavljen iz množtva malih prizmatičnih biljurah ili kristalah, od kojih se bez razlike prelamaju svi sunčani zraci koji na njih padaju.

48. Kakve vidove uzimaju oni snježni listići?

Njihovi se vidovi mienjaju po mjeri njihove gustine; ali im je najobičniji vid od kristalah zviezdosličnih i šestokutnih.

49. Zašto je studenije kad se stane mraz raztapati, nego li za trajanja mraza?

Zato što mraz pri svom raztapanju guta mnogo toplote, tè je to uzrok da se i temperatura zraka snižuje.

50. Zašto čujemo kucanje sata ili urah i onda kad uši dobro začepimo, a sat prislonimo ma gdje uz glavu ili prema zubima?

Zato što su kosti dobar sprovoditelj glasa.

51. Istomači mi koim načinom postaje ono zviždanje s ustima ili s prstima?

Digitized by Google

Ovaj pojav zavisi od pritiska i od upružnosti naše pare, pomoću kojih vlastitoskih postaju u zraku naprasne izmjene.

52. Zašto obnoć kad izidjemo iz kakve dobro osvietljene komore ili sobe nevidimo više ništa?

Zato što zjenica, koja nam se je u osvjetljenoj sobi stisnula, nemože da nam se opet u taj mah razširi, i zato je ona preveć malahna da u mraku sabere onoliku množinu zrakah, kako bi smo tim vidjeti mogli stvari koje nas okružuju.

53. Zašto nam se čini da se jedna dugačka prava staza, ili dva dugačka upravo posadjena reda stabalah, sve većma i većma u daljini stiskaju dok se najposlje u najdaljem vrhu nesretnu i nesastanu?

Poradi toga, što, koliko su god udaljenije zgrade ili stabla od gledaoca, tim se u sve to manjem razmaku nalaze dvje pruje ili linije koje se mogu povući od oka na dva stabla ili na dvje napremase stojeće zgrade.

Svega pomalo

— Najnoviji brojeslovni podatci tvrde, da se na zemlji govori u **3064** različita nariečija, i da ljudi pripoznaju punu **1000** različitih vjeroispovjedanjah. Broj mužkih, gotovo je jednak s brojem ženskih. Obična dužina života jest **33** godine. Sva četvrtina ljudih umre prije **7.** godine, a polovica prije **17.** — Oni koji ovo zadnje doba prevrgnu žive većinom zdravo i srećno. Izmedju **1000** ljudih jedva jedan dopre do **100** godinah; a izmedju svake **1000.**e ljudih po šestorica stignu **65.** godinu; dočim izmedju **500** ljudih jedva jedan jedini stigne do **80.** godine.

Na svoj zemlji ima okolo **1000,000,000** stanovnikah. Sav se rod čovječiji dieli na **11** poglavitih plemenah: kavkazko, alganitičko, amerikansko, hiperboreničko, maležko, mongoličko, australičko, kafričko, etiopsko, melanitičko i hotentotsko. K prvom izmedju ovih mi prinadlažimo, budući da ono zauzima svukoliku Evropu, zapadnu Aziju sve do Gangesa, i sjevernu Afriku. Svake godine umre okolo **333,333,333** osobe, a svakog dana po **91,824**, svakog sata po **3730**, i svakog časa ili minuta po **60.** Nego se svi ovi brojevi nadomiruju skoro pojednakim porodom.

Oženjeni živu duže od neoženjenih, a osobito oni koji nastoje o poslu i koji su umiereni. Visoki ljudi živu većinom dulje od nizkih. Žene do **50.** godine tjeraju povoljniji život nego li ljudi, a poslje **50.** nepovoljniji.

Ženitbeni razmierni broj izmedju **1000** jest **75**; a ženitbe bivaju najčešće u lipnju i prosincu. Djeca koja se uz proljeće rode živu dulje vrjemena, i čvršća su obično od one, koja se rode prije ili kašnje. Osim toga opaža se, da se ljudi obično više radjaju i da umiru po dana.

Digitized by Google

Najposlje ako se i drži da cielo ljudstvo na zemlji iznosi 1000,000,000, i pak se polag statističnih podatakah opaža znatna razlika; jer polag istih nalazimo da Evropa broji sada 255 milionah dušah, Azija oko 500 milionah, Afrika 100 milionah, Amerika 60 milionah, a Oceanija 30 milionah: po čemu svekoliko ljustvo neiznosi više od 945 milionah.

— Pod prejasnom dinastiom habsburžkom ima 14,765,543 Slavjanah; 7,889,925 Njemacah; 4,947,134 Madjarah; 5,632,493 Rumunjah, Furlanah i Talijanah; 1,049,871 Židovah; 146,100 Ciganah; 21,561 Arbanasah, Grkah i Jermenah: ukupno daklen 34,454,627 dušah.

— U svoj Austriji ima 8 sveučilištah, na koja se troši 1,192,000 a. v.; i to na bečko 335,000 fior., na pražko 201,000 fior., na padovansko 140,000 fior., na peštansko 150,000 fior., na krakovsko 102,000 fior., na lavovsko 115,000 fior., na gradcko 66,000 fior., na insbruksko 63,000 fior.

U svim ovim sveučilištima bilo je godine 1860 samo 8030 slušateljah. —

Tekničkih zavodah ima u Beču, Pragu, Gracu, Lavovu, Krakovu, Brnu i Budimu. Na bečki tehnički zavod troši se 132,000 fior. na godinu, a na ostale po 20 do 50 tisućah.

Osim toga ima u Austriji 29,970 pučkih javnih učionicah, s 39,825 učiteljah. Na uzdržanje istih potrebito je 796,093 fior. — Gimnazijah ima 240, s 2454 učitelja i okolo 51,120 učenikah. — Realkah ima 32, sa 520 učiteljah i 39939 učenikah.

— Vriednost od svaga onog što plodi u Austriji iznosi okolo 1600 milionah fior. na godinu; vriednost svekolike, marve za baštinstvo, računajući polag statističkih podatakah 1000 milionah fior., a godišnji prihod 450 milion. fior.

U kokošinjacima ima oko 60 milionah glavah različna živeža u vriednosti od 15 milionah fior., koja nose do 2400 milionah jajah, od kojih se dobiva okolo 40 milionah fior.

— Na svaku pojedinu kuću računa se odsiekom po 51 stanovnik u Beču, po 35 u Trstu i u Krakovu, po 34 u Pragu, po 25 u Lavovu, po 22 u Požunu, po 21 u Brnu, po 19 u Solnogradu i u Lincu, po 17 u Budimu i u Šopronu, po 16 u Gracu i u Ljubljani, po 15 u Celovcu, po 11 u Črnovici, po 10 u Zagrebu, po 9 u Kašovi, po 8 u Sibinju, Velikom Varadinu i u Temišvaru, a po 7 u Zadru.

— Slavni amerikanski prirodoslovac Agassiz i A. Gould dovode broj *povoraste životinje* na 20,000 vrstah. Poznaje se oko 1,500 vrstah *sisajućih;* no mogućno je da ih ima 2,000. *Ptićah* 4,000 ili 5000 ima poznatih vrstah. Opisanih vrstah *plazeće* životinje iznosi 1,500. *Ribe* dopiru do 5, ili 6,000 vrstah po evropejskim muzeima, ali je mogućno da ih ima 8–10,000. *Smulji* (molluschi) u zbirkama dopiru od 8–10,000 različitih vrstah. *Morski podkornjaci* (crostacei marini), s jednim samarom, i oni koji se u dvje pole raztaju, iznose u zbirkama od 5–6,000 vrstah, a suhozemni i vodni dopiru do 2,000. Ukupni broj smuljevah mogućno je da prelazi preko 15,000 vrstah *Crvadi*

Digitized by Google

(insekti) u zbirkama broji se 60–70,000 vrstah, a mogući broj *gibajućih se* dopiraće do 100,000. Dodajmo 10,000 za *svjetleće se* (kao meduze, polipe, ekine itd.) te ćemo imati okolo 250,000 živeće životinje. Uzevši da je isto tolik broj *pod zemljanih*, vrstah, dobićemo bez svakog pretjerivanja čitavo po miliona različitih vrstah, nebrojeći onu životinju, koja nije u malom broju, a pripada k *rodu ljudih*.

— Proračunjeno je da 24,000 jajcah iz kožurakah (čaurah) potežu jednu četvrt unče. Buba ili gusjena živi od 40 do 53 dana; kroz prvih 30 danah naprieduje u težini za 9,500 putah više, i za trajanja posljednjih 28 danah svog života nejede ništa. Za 739 funtah lišća od murve, dobije se 70 funtah čaurah; 100 funtah čaurah daje 8 ½ funtd svile, i najposlje iz jedne librice kožurah može se izviti končić preko 100,000 sežanjah dugačak.

— Najglasovitiji su ovi spomenici:

Antoninov stup u Rimu	visok:	41	sežanj.
Kapitol sudišta Washingtonova. . . .	„	42	„
Trajanov stup u Rimu	„	44	„
Stup Vendôme u Parizu	„	46	„
Stup Washingtonov u Baltimori . . .	„	54	„
Veliki tebanski obelisk	„	60	„
Delhiev stup (u Indii).	„	79	„
Trojičina crkva u New-York-u . . .	„	80	„
Stolna crkva sv. Pavla u Londonu . .	„	97	„
Zvonik sv. Marka u Mlecima	„	105	„
Zvonik u Strasburgu	„	139	„
Crkva sv. Petra u Rimu	„	141	„
Egjipetske piramide	„	145	„
Spomenik Washingtonov u Washingtonu.	„	157	„

— U New-York-u u Americi radi 6,000 ljudih okolo tiskarskog posla, i oni svake godine troše do 5 milionah dolarah hartije, mastila itd., i izrade knjigah za punih 11 milionah dolarah. Glavnica u tiskanje uložena iznosi 8,500,000 dolarah.

— U Francuskoj godine 1862 bilo je 7,690 osudjenih na galiju, izmedju kojih 1,965 za života; 3,070 od 5 do 10 godinah; 2,239 od 11 do 20 godinah; 282 od 21 do 30 godinah; 41 od 31 do 40 godinah; 23 od 41 do 50 godinah; a 9 od 51 pa u napried. Izmedju ovih galijašah 4,750 bijahu osudjeni poradi lnpežtine; 1,027 poradi ubojstva; 459 poradi oshvrnjenja; 233 poradi paljevine; 168 poradi tajnog ubojstva; 162 poradi krivotvorstva; 140 poradi kovanja krivih novacah; 26 poradi otcoubojstva i 24 poradi krivog iznevjerenja u trgovini. Ljudi od 20. do 40. godine sačinjaju 50 po sto izmedju osudjenih; 123 bijahu izmedju 16. i 20. godine; 270 bijahu prevrgli 60. godinu. Još k tomu 1,278 težaći su, 1,078 radnici 467 zidari, 345 tkalci, 243 sluge, 184 radnici okolo kovovinah, 175 terzije, 6 bilježnici ili nodari, 5 sveštenici, 3 glumci i jedan spisatelj. Veći diel ovi osudjenikah pripada k departimentu (velikom kotaru) od Senne, a manji k onom od Vandee i od Ariege. —

Digitized by Google

— Najveće su rieke u Evropi sljedeće:

Visla, izvire u austrijanskoj Sleziji, a utiče u baltičko more, zauzima . . . . . 143 ½ milj. u duž.
Volga, izvire u Rusiji, a utiče u kaspičko more, zauzima . . . . . 572 „ „
Dnjeper, izvire u Rusiji, a utiče u crno more, zauz. 247 ⅓ „ „
Dunav, izvire u Njemačkoj, a utiče takodjer u crno more, zauzima . . . . . 382 „ „
Eskot, izvire u Francuskoj, a utiče u sjeverno more, zauzima . . . . . 37 „ „
Laba, izvire u Njemačkoj, utiče u sjeverno more, zauzima . . . . . 145 „ „
Po, izvire u Italiji, a utiče u jadransko more, zauz. 89. „ „
Rone, izvire u Švajcarskoj, a utiče u sredozemno more, zauzima . . . . . 99 ¾ „ „
Rajna, izvire takodjer u Švajcarskoj, a utiče u sjeverno more, zauzima . . . . . 147 ½ „ „
Sanan, izvire u Irskoj, a utiče u atlantičko more, zauzima . . . . . 43 ½ „ „
Sena, izvire u Francuskoj, a utiče u engleski kanal, zauzima . . . . . 92 „ „
Tajo, izvire u Španjolskoj, a utiče u atlantičko more, zauzima . . . . . 124 „ „
Tajms, izvire u Engleskoj, a utiče u sjeverno more, zauzima . . . . . 46 ½ „ „

— Poglavita mora na svietu jesu sljedeća:

Atlantičko, koje zauzima	1,177,357	□	miljah.
Baltičko „ „	8,239	„	„
Indijansko „ „	807,603	„	„
Kaspičko „ „	7,535	„	„
Mrtvo „ „	2,354,714	„	„
Sredozemno „ „	47,405	„	„
Sjeverno ledeno „	395	„	„
Crno „ „	16,478	„	„
Južno ledeno „ „	1,371,583	„	„

Tri su četvrti sve zemne površine vodom pokrivene.

Digitized by Google

SMJEŠNICE.

— Jedan inostrani prijatelj sastane se s drugim u mjestnom kazalištu. Razgledajući tamo i amo po ložama, upazi naš tudjinac jednu preveć ružnu djevojku, te će zapitati prijatelja: "Tà, Boga-ti! čije je ono žensko rugo? — „ "Tà to je moja sestra „ — odgovori ovaj. — Tad prvom bude preko žao što je tako nehotice prijatelja uvriedio, pa želeći popraviti svoju progrješku, priupita ga brže-bolje:" Ali ne u onoj, neg u onoj drugoj?„ Našto mu prijatelj pridoda: ""I to je moja sestra!„„

— Njeki fratar upita ciganina zna li se krstiti. Ciganin mu odgovori da nezna. Fratar ga onda poduči najpre kako se krsti, pa mu obeća punu vreću brašna, ako se do osam danah nauči krstiti. Naš cigo ode kući neprestano krsteći se kako ga je već fratar naučio; i kad osmi dan bude, premetne sinu vreću preko ramena, pak se s njim zajedno uputi k fratrovoj kući. Kad tamo stigne, ostavi sina pred vratima, a sam udje k fratru u celu. Čim ga fratar ugleda, odma ga zapita: "E ciganine! jesi li se naučio krstiti?„ — ""Jesam duhovni otče„„ — prihvati ovaj. — "Da čujemo?„ doda fratar. — Onda ciganin počme: ""U ime otca, i svetog duha, amen.„„ — "Ta gdje ti je "Sin„? — povikne fratar. — ""Eno ga dolje na vratima — odgovori ciganin — čeka s vrećom da mu je brašna napuniš.„„

— Strašna oluja na moru zateče jedan vesma krcat brod. Kapetan po običaju zapovjedi da bi svaki izmedju putnikah bacio u more ono što mu je ponajteže. Tad jedan spopadne ženu svoju i zamahne da će s njom u vodu. Kapetan ga brže zaustavi, i zapita ga šta je naumio. "Naumio sam — rekne ovaj — baciti ženu u more; jer ja ničeg težeg na bielom svietu nemam, nego li mi je ona? — „

— Ciganina zacare, pa ga povedu u prestolni grad kroz jednu gustu goru. Kad ciganin udje medju veliko hrastovo i borovo drvlje, stane glavom tamo i ovamo vitljati kao zabezeknut. Sluge ga upitaju čemu se on toliko čudi. No ciganin, koi se bješe naučio uglevlje paliti, odgovori im: "Bre! kako se nebih čudio: zar nevidite koliko bi se ovde liepa ćumura (uglevlja) napaliti moglo?„ — Čemu ciganin navikao, tom i obikao. —

— Njeki štediša nakucka odotud odovud jedno stotinjak dukatah, pa ode i zakopa ih u svoj vrtao. Nitko nije za tu stvar znao, neg samo njegov komšija, kojem on sam bijaše ovu tajnu odkrio. No nevjèra komšija, ode noću i odnese zakopane novce svog prijatelja. Sutra dan naš štediša odšeće u vrtao da svoje novce obadje. Kad tamo, al' ni cigle parice nema. On' čas se svom jadu dosjeti i na komšiju posumnja. Vraćajući se kući, sretne svog prijana, koi ga upita za njegovo stanje. "Dobro sam, i nigda bolje!„ — ovaj mu odgovori. — "Stekao sam ti još i drugi stotinjak žutacah, pak sam naumio, da ih zajedno s prvima u moj vrtao, i na isto mjesto zakopam.„ — Pošto se rastanu komšija odma poleti doma, te spopane ukradene dukate, i brže-bolje odnese ih i zakopa na ono isto mjesto odkud ih biše uzeo, uhvajući se, da će sutradan mjesto jedne, dvie pune stotine odnieti. Ali lukavi gospodar od novacah, kad se opet povrati i svoje novce ugleda, uzme ih i odnese, podrugujući se sa lakovjerstvom svog polapnog komšije.

— Njeki duhovnik, pošto bijaše propovjedao u crkvi njeku s brda a njeku s doline, izidje u ćeliju i zapita njeku svoju posestrimu: "Šta ti se seko čini,

Digitized by Google

kako sam ga danas propovjedao?“ — ““Vrlo dobro; — odgovori mu ona — ali bi i još bolje bilo da nebudeš ništa govorio.„„

— Drugi opet duhovnik dokazivaše s propovjedaonice da je sve dobro što je Bog stvorio. Pošto svrši propovied, dočeka ga jedan grbav čovjek na crkovnim vratima, pa mu rekne: “Ti si nam duhovniče danas kazao da je sve dobro što je god Bog stvorio; a da nu, pogledaj mene: zar sam i ja dobro stvoren?„ ““Nikud bolje, moj prijatelju! — odgovori mu duhovnik — Ti si i preveć dobro stvoren kao grbavo čeljade; pa šta više, nikakav ti drugi grbavac zamjeriti nemože.„„ —

— Kad je godine 1854 panorama izložena bila u Zadru, dodje jedan seljanin iz Kotara, i plati ulazak da vidi što nebijaše još u životu vidio. Kad je kroz ona uveličajuća stakla veliki englezki grad London počeo razgledati, spazi unutra na jednoj poljani veliko mnoštvo ljudih i ženah, pa držeći da tamo zauhvano drugo mjesto ima gdje onoliki narod stoji, okupi gurati u staklo, i vikati: “Tà pustite i mene unutra, i ja sam tvrdu banovicu platio!“ —

— Jedan prosti seljanin videći da stari ljudi svagda očare natiču na nos kad god uzmu budi kakvu knjigu da štiju; te misleći da baš očari imaju u sebi kriepost za štivenje, ode u grad da i on sebi jedne nabavi. Dodje u jedan dučan i upita trgovca ima li na prodaju očarah. Trgovac mu odma pruži jedne, a on ih natakari na nos, pa uzme knjigu; no zaludu nemože da štije. Trgovac mu onda doda druge i još bolje; no zaman: on ni slovca neumje zametnuti. Tad ga trgovac pripita: “A znaš li ti prijatelju štiti?„ — Na što mu prostak odgovori: ““Tà da znam štiti, nebih ni trebovao tvojih očarah.„„

— Njekom gospodaru vrlo vragometnom čovjeku, jednoč pri okopavanju vinograda, ukrade jedan izmedju težakah motiku, a drugi mu to dokaže. Gospodar šta će i kako će, uzme jedno dvostruko ogledalo, koje s jedne strane kazivaše lice u svojoj naravnoj veličini; a s druge protivne strane, kazivaše ga u dva-put ili tri-put većoj. — Zatim stupi pred težake i rekne: “Ovo ogledalo mora kazati onog, koi je izmedju vas motiku ukrao; to jest, onaj koi u njemu ugleda glavu svoju veliku kao varićak, lupež je bez svake dvojbe.„ — Težaci se tad zadju redimice ogledati; pa kad na lupeža red padne, gospodar hitro obrne ogledalo, te ovaj spazi u njemu svoju glavu preko razloga veliku, popadne ga strah, te pipajući se okolo glave zapomaže: ““Ajaoh meni!... ja sam odnio motiku.„„ — Gospodar mu opet pokaže ogledalo, a kad tamo, glava na svom mjestu. Težak se na to umiri, i odma motiku vrati.

— Jedan tutor pojede svu ostavštinu svojih nedoraslih štićenikah. Sudac ga pozove na sud, pa ga žestoko stane koriti za njegovo nevjerstvo, i naredi mu da ončas pokaže knjigu *uhoda* i *ishoda*. Tutor stavi jedan prst na usta, a drugi na zadnjicu, hotijući tim označiti da mu to bijaše uhod i ishod; dočim bijaše sve samo izjeo i popio.

— Ukrade se u selu ulište. Seocki sudac pozove predase njekolika sumnjivija čovjeka iz istog sela, i ponudi ih, neka se izmedju njih odkrije onaj koi bijaše ulište ukrao. Kad nijedan nehtjedne, onda on rekne: “Ama zaludu se krije, kad ja već znam tko je ulište ukrao. Baš, en' onaj, kojem je pčela za kapom.“ — Kradljivac pomisli da mu je baš pčela tu, mane rukom da pčelu s kape otjera, i tako se sudcu pred svima odkrije.

— Jedan starac naprti na ledja poveličko breme drvah. Kad mu dotešća, a on ga baci i stane kumiti smrt da ga već umori. Smrt odma predanj ispane, i upita ga šta želi. Kad ti je starac opazi onako ružnu, povikne: “Ništa, ništa nego te samo molim da mi pomogneš opet naprtiti ovo breme.„ —

— Jedan car osvoji njeki grad, protiv kojeg bijaše vrlo kivan. Zateče se da će samo žene poštediti, a svekoliko ostalo da će pod mač staviti; pa izd

Digitized by Google

naredbu da one izidju iz grada sa svim što god na svojim ledjima ponieti mogu. Ove milostive žene prisjete se, pa svaka svog muža naprti na-se, te stanu iz grada izlaziti. Videći to car, smiluje se, i svemu gradu oprosti, i pod svoju ga zaštitu uzme.

— Njeki tvrdica kad bi se god sam zatekao, svlačio bi gaće da mu se nederu, te bi golokrk na stolici sjedio. Jednoč ga njegov sluga zateče u tom stanju, pak mu se nedadne na ino, neg se stane smjejati. "Ludove jedan! — poviče na to tvrdica — tà meni je narav mukte kožu moju poklonilà, a za gaće sam morao potrošiti tvrd dukat. „

— Budući se desio japanski kralj u raspri s kitajskim carem, odluči mu poslati jednog svog poklisara, koi bi mu dosta žestokih i prietećih riečih izgovoriti imao. — Za ovaj posao izbere jednog starog Japanca, na kog se je vesma oslanjao. Ovaj mu starac stavi najpre pod oči kako bi njegov život u prevelikoj pogibelji bio, kad bi se on usudio takovo što izgovoriti onako oholitu caru, kao što bijaše vladaoc od Kitaja, te potom svog kralja zaprosi da bi ga od tog poslanstva oprostio. — "Al' neboj se ništa, — rekne mu kralj, — ako bi car kitajski tebe posjekó, ja bi poodkidao glave svim kitajcima koliko ih god u mojem kraljevstvu živi. „ — ""Ja to vjerujem, odgovori mu starac —; ali izmedju svijuh onih glavah, — nadoda smjejući se i svoju mu pokazujući — nema ni jedna, koja bi na mom trupu tako dobro stajala, kao ova. „

— U jednoj seockoj učionici zapita učitelj jednog učenika: "Koliko je zivaljah? „ — ""Pet, gospodine učitelju„„ odgovori učenik. — "Pet! povikne začudjen učitelj, a kako se zovu? „ Na to učenik odma počme brojiti: ""*Zemlja, zrak, voda, vatra i vino.*„„ — "Tà nitkove odkud vino! „ — ""A kako ne, gospodine učitelju, kad vi uviek kažete da je vino vaš živalj.„„ —

— Njeki sudac sretne jednog seljaka, pa ga upita: "Kud idješ? „ — ""A šta ti ja znam„„ odgovori mu osorito seljanin. — Sudac se nadje takim odgovorom uvriedjen, pak nastavi: "Je li zlikovče, šta ti ja znam: ja ću te naučiti kako valja odgovariti. — Ovaj čas s njime u tamnicu. „ — Na što spopadnu odma siromaška seljanina da ga vode u zatvor. — ""Tà vidite, gospodine — rekne tad seljanin — da sam vam kao što valja odgovorio, jer vam se kunem da niesam znao da ću danas u tamnicu.„„ Na ovaj odgovor stane se sudac grohotom smjejati, pa zapovjedi da ga odma oslobode i puštu. —

— "Ali odkud je to, — zapita njetko jednog pekara — da je svagda veći kruv kod tvog komšije, nego li kod tebe?„ — ""Tà to je najlakše doznati — odgovori pekar — moj komšija meće više tiesta nego li ja!„„ —

— Njeki gospodin koi se bijaše popeo do velike časti, rekne jednoč u njekom izbranom družtvu: "Mogu vas mojim poštenjem uvjeriti da ni ciglog koraka niesam učinio da do ovlikih odlikovanjah dodjem. „ — ""Zaista vjerujemo, odgovori njetko, jer puzati, neznači hoditi! — ""

Digitized by Google

KOLEDARSKE ZAPISKE.

Rodoslovje prejasne kraljevske obitelji.

Franjo Josip I. kralj. hrvatsko-slavonsko-dalmatinski; car austrijanski; kralj ugarski, češki, lombardesko-mletački, galički, vladimirski, i ilirski; nadvojvoda austrijanski; veliki vojvoda srbski itd.; — rodjen u Šenbrunu 18 kolovoza 1830; stupio na vladanje na 2 prosinca 1848, počem se je prestolja odrekó njegov stric car Ferdinando I., a nasljedstva otac mu nadvojvoda Franjo Dragutin. Vjenčao se u Beču na 14 travnja 1854, s **Jelisavom**, kćerom bavarskog Vojvode Maksimiliana, koja je rodjena na 24 prosinca 1837.

Djeca Nj. Veličanstva: Gisela (Ljuđevita, Maria), nadvojvodkinja austrijanska, rodjena u Laksenburgu na 12 srpnja 1856; Rudolf nadvojvoda austrijanski, rodjen u Laksenburgu na 21 kolovoza 1858.

Braća Nj. Veličanstva: 1. Nadvojvoda Ferdinando (Maksimilian, Josip), rodjena 6 srpnja 1832, a vjenčan u Brüselu 27 srpnja s Dragojlom (Carolinom) kneginjom belgijjanskom, rodjenom dne 7. lipnja 1840. — 2. Nadvojvoda Dragutin (Ljudevit, Josip, Maria), rodjen 30 srpnja 1833, udovac. — 3. Nadvojvoda Ljudevit (Josip, Anton, Vladoje), rodjen 15 svibnja 1842.

Branitelji narodne stranke na prvom saboru dalmatinskom.

Pravoslavni vladika Stefan vitez Knežević. — D.r plemeniti Marinica Gjorgjić. — Gjurović Josip. — Jerković Krste. — D.r Klaić Mihovil. — Kulišić Krste. — Ljubiša Stjepan. — Mihovil Pavlinović župnik. — D.r Pulić Gjuro. — Radulović Petar. — Sablić Pane. — Tripković Luka. — D.r Verona Brnardo.

Prvi odbor Matice dalmatinske.

Matica se je svečano otvorila u Zadru dne 27 rujna 1862. — *Predsjednik* družtva: D.r **Božidar Petranović**, kojem najviše duguje ovaj narodni zavod. — *Podpresjednici*: D.r Gjuro Pulić. — Pop Ivan Danilov. — *Književni odsiek sastavljaju:* Pop Mate Ivčević; Stjepan Ivičević; D.r Milković Mihovil; proto Nikolajević Gjorgjije; D.r Klaić Mihovil, i pop Jovo Sundečić. — *Pjenezni pak odsiek napravljaju:* Glišić Gabre; Medović Krsto; D.r Nakić Franjo; D.r Paštrović Josip; Vidović Marko-Antun, i D.r Vitezić Vinko. — *Počastni družtveni tajnik:* Antun Šimonić. — *Družtveni blagajnik:* Jurković Todor. — *Družtveni poslužitelj*: Radinović Marko.

Digitized by Google

Slavenski književni odbor kod Giunte dalmatinske sastavljahu.

Predsjednik: D.r Božidar Petranović. — Podpresjednik: D.r Gjuro Pulić. — Članovi: pop Brčić Ivan; pop Danilov Ivan, ujedno i tajnik odbora; plemeniti Gradić Nikola; pop Ivčević Mate; Ivičević Stjepan; proto Nikolajević Gjorgje; pop Rajčević Grgur; Stazić Andrija; pop Sundečić Jovo; pop Valentić Nikola.

Jugoslavjani odlikovani.

prilikom svetkovanja tisućugodišnjice od postanka ruske države.

Srbski mitropolit Mihail, redom sv. Ane I. razreda. — plemeniti Ivan Kukuljević, redom sv. Vladimira III. razreda. — D.r Miklošić i D.r Vuk Stefanović Karadžić, redovima sv. Ane II. razreda s krunom. — D.r Božidar Petranović i D.r Subotić, istim redovima bez krune. — D.r Hadžić, Ante Mažuranić, D.r Bleiweiss i Šafarik, redovima sv. Vladimira četvrtog razreda. — Proto Gjorgjije Nikolavić i arhimandrit mostarski Pamučina, redovima sv. Ane III. razreda. — Kornelije Stanković, redom sv. Stanislava III. razreda.

Pomrli su znatniji jugoslavenski spisatelji u godini 1862.

Mato Topalović. — Pavao Štoos. — Braća Dimitrije i Kostantin Miladinovci, kao mučenici za narodnu knjigu u Carigradu. — Drobnić. — Adam Dragosavljević. — Biskup Slomšek mecenat slovenski. — Veselić (Frölich).

Živući najveći mecenati jugoslavenski.

Prvi i najveći: *Josip Juraj Štrosmajer* biskup djakovački. — Mirko Ožegović biskup senjski i modruški. — Platon Atanacković vladika novosadski. — Kolar trgovac beogradski.

Književnost naša u Dalmaciji tečajem godine 1862.

a) *na našem jeziku:*

„Vienac uzdarja narodnoga O. Andriji Kačić-Miošiću na stoljetni dan preminutja“ U Zadru. — „Nasradin ili Bertoldo, drugo popravljeno izdanje“ U Zadru. — „Vienčić domoljubnih pjesamah od J. Sundečića“ U Zadru. — „Pjesme Meda Pucića“ U Karlovcu. — „Ručna knjiga najnuždnijih pravdoslovnih riečih, izrekah, i obraznicah, priredio

Digitized by Google

D.r Božidar Petranović“ U Zadru. — „Križobojnici u Zadru. Ulomak iz mletačkoga križoboja 1202–1204. Nacrtao profes. Šime Ljubić“ U Osieku. — „Сербско-далматинскій Магазинъ за годину 1862, издао на свѣтъ Герасимъ Петрановићъ консисторіялный и М. Драговићъ Архимандритъ. - Двадесетпрва књига“ U Zadru. — „Vršidba od J. Sundečića“ U Karlovcu. Drugo izdanje. — „Petar Bačić, spiev od Luke Botića“ U Osieku.

b) *na talijanskom:*

„Damiano di Ragusa, tragedia di M. A. Vidović“ U Zadru. — „Codice di Danilo I. ecc. Versione per Antonio Šimonić“ U Kremoni. — „Bosnia, Hercegovina e Croazia Turca, notizie e tradotte da Augusto Kaznačić“ U Zadru. — „Memorie storiche sull'isoletta di Lacroma, con un compendio storico della Dalmazia per Luca Svilović.“ U Beču. —

Još njekolika važnija slučaja u god. 1862.

— Dne 1. ožujka izišó je *prvi* broj političkog časopisa u talijanskom jeziku, nazvanog *„Il Nazionale“*, s poduzećem da zastupa slavensku narodnost u Dalmaciji.

— Krste Tuzlić trgovac spljetski, koi je okolo polovine mjesca travnja u Trstu umro, ostavio je svojom oporukom 20,000 fior. na utemeljenje narodne gimnazije u Sarajevu; 2500 fior. za crkvu pravoslavnu u Spljetu, i po njekolike stotine fior. crkvama pravos. u Dicmu i Brocancu.

— Dne 30 rujna otvorena je svečanim načinom *Narodna Slavjanska Čitaonica* u Spljetu.

— Dne 20 rujna stiglo je dopuštenje od dotičnog mjesta da se u Zadru može otvoriti *Narodna Čitaonica.*

— Srjedinóm mjeseca rujna vraćajući se preosvešteni vladika pravos. Stefan Knežević iz Kotora u Zadar, te zaustavivši se u Dubrovniku, savietovanjem svojim sklonio je ondješnje stanovnike istočne crkve da ustanove zakladu za narodnu školu, na koju svrhu u jedan dan bilo je skupljeno preko 6000 fiorinah.

— Kraljevskom poveljom od 4 studenog sazvan je za 10 prosinca drugi dalmatinski zemaljski sabor, koi je poradi nastupajućih božićnih svetkovinah kraljevskom naredbom odgodjen do 12 siečnja ove godine.

— Uredovnim pismom od 13 studenog, dalmatinska Giunta razpustila je književni slavenski odbor, koi se nije htio vladati polag Giuntinih programah.

Važniji sajmovi u Dalmaciji.

a) *rimokatolički:*

Dubrovnik: sv. Vlaho.. . . . . 3. veljače.

Digitized by Google

Kotor: sv. Trifun	3.	veljače.
Obrovac: sv. Josip	19.	ožujka..
Spljet: sv. Dujam	7.	svibnja.
Hvar: sv. Prosper	10.	svibnja.
Omiš: sv. Ivan Nepomuk.	16.	svibnja.
Nin: B. D. M.	30.	svibnja.
Knin i Vinjane kod Imockoga: sv. Antun	13.	lipnja.
Makarska i Brač: ss. Petar i Pavao	29.	lipnja.
Ston veliki: sv. Liborii	23.	srpnja.
Šibenik i Rab: sv. Jakov, sv. Ana, i sv. Krstofor.	25, 26, 27.	srpnja.
Korčula: sv. Teodor	26.	srpnja.
Imocki: Asisko proštenje	2.	kolovoza.
Kalamota, Kaštel-novi, Lopud, Pag, Captat, Vis, Sinj, Slano, Zaostrog, i Pelješac (kod Karmina): sv. Velika Gospa	15.	kolovoza.
Skradin, Solin i Zavojane kod Vrgorca: Mala Gospa	8.	rujna.
Orebić: sv. Mihovil Arhandjel	29.	rujna.
Vrljika: Rožarica	4.	listopada.
Zadar: sv. Šime	8.	listopada.
Trogir: sv. Ivan Ursin	14.	studenog.

b) *pravoslavni:*

Плавно, и Книнско-поље: св. Ђурађ	23	Апр.
Обровац: Духови	19	Маја
Бенковац, Стрмица: Иванъ-дан	24	Јун.
Петрова-црк: Петров-дан	29	Јун.
Кашић, Косово, Отон: Илин-дан.	20	Јун.
Крупа, Савина, Дрниш, Имоцки: Велика, Госпојина	15	Авг.
Драговић: Мала Госпојина	8	Окт.
Крка: Арханђелов-дан.	8	Нов.
Братишковци, Ервеник, Врбник: Никољдан.	6	Дек.
Скрадин: св. Спиридон	12	Дек.

Digitized by Google

IMENIK

GG. članovah utemeljiteljah Matičinih, koji su se do 15. prosinca 1862. upisali.

Preuzvišenj gosp. **Josip Juraj Štrosmajer** biskup Djakovački itd. itd. položio **1000** fiorinah, i jedinoglasno proglašen kao *prvi* i *poglaviti* član Matice dalmatinske u odborskoj sjednici od 14. prosinca 1862.

a) **koji su višu svotu od propisane položili.**

Preuzoriti gosp. **Juraj Haulik Varaljski** stožernik i nadbiskup Zagrebački itd. itd.

Preuzvišeni gosp. baron **Josip Šokčević,** ban trojedne kraljevine itd. itd.

Preuzvišeni gosp. baron **Metel Ožegović** državni savjetnik itd. u Beču.

Visokoštovani gosp. baron **Ambroz Vranyczany Dobrinović** iz Zagreba.

Visokoštovani gosp. baron **Nikola Vranyczany Dobrinović** iz Karlovca.

Prečastni gosp. D.r **Josip Paštrović** odvjetnik u Zadru.

b) **koji su za propisanu svotu ujamčili ili istu i položili.**

PREZIME, IME I STALIŠ.	Mjesto prebivanja
Anić Šime tiskar	Zadar
Antonietti D.r Josip	„
Arneri Rade bilježnik	Korčula
Baumeister Juraj	Osiek
Bergner Odoardo c. k. savietnik	Zadar
Berša Ivan c. k. zamjenik držav. odvjetnika	„
Bilbia Špiro trgovac	Biograd
Blažeković Ferdo	Osiek
Bogdanović Jovo trgovac	Zadar
Borelli knez Franjo	„
Borelli knez Manfredo	„
Bravačić Jovo trgovac	Dubrovnik
Budmani Petar	„
Bulić Ivan kanonik	Imocki
Bundić knez Marinica	Zadar

Digitized by Google

PREZIME, IME I STALIŠ.	Mjesto prebivanja
Buzolić pop Stjepan župnik	Novi
Čelaković Jure poštar	Vuka
Čitaonica Slavjanska u	Dobroti
Ćurlić Atanasija Arhimandrit i profesor . . .	Zadar
Danilov pop Ivan profesor	„
Dede grof Ilija Janković	„
Dudan Petar c. k. činovnik	„
Franasović Petar župnik	Trsteno
Gjuranović Gjuro	Perast
Glišić Gabro	Zadar
Gozzi Baldo Bašelj	Trsteno
Gradić plemeniti Nikola Mate k. odvjetnik . .	Rieka
Grgurević Franjo gimnaz. profesor	Zadar
Gržetić pop Joso Krašanin	Lušinj mali
Hajdić Joso	Babino polje
Hölbling Lavoslav	Osiek
Ivelić plemeniti Ante c. k. činovnik	Dubrovnik
Ivčević pop Mate gim. profes.	Zadar
Ivičević Stjepan	„
Jakšić Bratoljub	Osiek
Jakšić Mihajil	Zadar
Janković Božidar pravosl. paroh	Dubrovnik
Jerković Krste	Orebić
Jurković Todor trgovac	Zadar
Kadčić Petar Peko župnik	Kozica
Kalik Joso trgovac	Dubrovnik
Kalik Jovo trgovac.	„
Kamenarović Pava	Dobrota
Kameranović Vid	„
Katurić Jovo trgovac	Zadar
Klaić D.r Mihovil gimnaz. profesor	„
Klein Marko	Osiek
Knežević otac Savatija pravos. paroh . . .	Drniš
Knjižnica kraljev. gimnazija u	Osieku
Kombol pop Mate	Bribir vinodolski
Kordić Glišo pravos. paroh	Smoković
Kostić Josip	Dubrovnik
Koštan Kajo	Šibenik
Kovač Ive.	Osiek
Kovačević Gjorgje trgovac	Dubrovnik
Kozić Dragutin	Osiek
Kugler Ivan	„
Kukuljica Lovro sveštenik	Dubrovnik

Digitized by Google

PREZIME IME I STALIŠ.	Mjesto prebivanja
Lajinović Jovo trgovac	„
Lalić vitež Nikola predsjednik pokrajins. suda	Zadar
Lehman Šimun	Osiek
Ljubić Šime profesor gim.	„
Lujetić pop Jozo.	Imocki
Lukić Krunoslav.	Osiek
Lukić Petar trgovac	Zadar
Mardešić Antun župnik	Komiža
Marić Petar	Dubrovnik
Markiš Bunić Joso	„
Mašineski Bratoljub.	Osiek
Maštrović Dujam tajnik kod Namjesničtva	Zadar
Matas otac Konstantin profes.	Sign
Medović D.r Jovo	Zadar
Medović Krste trgovac	„
Milković D.r Miho uprav. gradske bolnice	„
Milković Stanislav profesor	„
Nakić Dr. Fausto bilježnik	Benkovac
Nakić D.r Franjo Cvjetan	Zadar
Nedelković Kosta	Osiek
Neffe Vladislav veletržac	Beč
Nepomuchy Vilim	Osiek
Nikić Špiro trgovac.	Zadar
Nikolajević Gjorgje protopres. konsist.	„
Nodilo Nadko urednik *Narodnog Lista*	„
Novaković Svetozar.	„
Obradović Rafael G. trgovac	„
Obradović Rafael L. trgovac	„
Opuić Kristifor trgovac	Dubrovnik
Oštrić Ivan Sveštenik	Novi
Papafava Domenik bilježnik	Zadar
Pašić Jovo trgovac.	„
Pavlović Petar	Dubrovnik
Peš Luka	Maranović
Petranović D.r Božidar c. k. savjet. kod priz. suda	Zadar
Petranović Gerasim Arhimandrit konsistorialni	„
Petranović Marko Petrov	„
Petranović Pave trgovac	„
Petranović Petar c. k. činovnik	„
Petranović Špiro Božin trgovac.	„
Polić Antun	Senj
Pucić knez Medo	Dubrovnik
Pulić D.r Gjuro gimnaz. ravnatelj	Zadar

Digitized by Google

PREZIME, IME I STALIŠ.	Mjesto prebivanja
Pulić Mato c. k. činovnik.	Zadar
Radimiri Stjepan župnik	Dobrota
Radoničić Antun.	”
Radoničić Ilija	”
Radoničić M. Ivan	”
Radoničić Vido	”
Razlag D.r Radoslav odvjetnik.	Brežce u Sloveniji
Roši Ante.	Imocki
Roši Sabatini Franjo priz. savietnik	Zadar
Savić Todor	”
Simić Stjepan	Obrovac
Sinobad Andrija Savin trgovac.	Zadar
Sladjen Marko djak	Trsteno
Stazić Andrija školski ravnatelj	Zadar
Sundečić Jovo profesor	”
Šaić Grgur šindik	Lopud
Šeman Ivo župnik	Maronić
Škurla Stjepan sveštenik	Dubrovnik
Tomašević Stjepan.	”
Tomažeo Nikola spisatelj.	Fiorenca
Tripalo Petar	Sinj
Tripković B. Antun	Dobrota
Tripković Luka	”
Velanderić Božidar.	Osiek
Vergada pleminiti Petar	Zadar
Vidović Marko Antun.	”
Vitanović Josip	Osiek
Vitezić D.r Dinko savjetnik..	Zadar
Vlahović Franjo.	Novi
Vodopić Mato	Dubrovnik
Vragolov Gjuragj trgovac	Captat
Žeželj Ćiro pravosl. paroh	Zadar

Digitized by Google

Imenik

GG. Matičinih povjerenikah u Dalmaciji i indje.

Antun Rossi za Imocki — Proto Spiridion Margetić za okolicu — D.r Josip Slade za Trogir — Pop Vicko Perišić za Kaštel novi — D.r Jakov Cega za Kaštel stari — Pop Pavo Britvić za Kambelovac — pl. Jerko Kambelović za Spljet — Ante Zlodre za Varoše — D.r Pave Kamber za Klis — Pop Mih. Jere Granić za Šoltu — Ante Lovrić kan. za Omiš. — Pop Kažimir Ljubić za Makarsku — O. Petar Kadčić Peko za Vrgorac — Pop Mihovil Pavlinović za Primorje Makarsko — O. Vicko Janović žup. u Metkoviću za Neretvu — Krste Jerković za Orebić — D.r Ferri za Trapanj — Joso Betondi za Ston — Pop Antun Ismaeli za Slano — Knez Rafo Pučić odviet. u Dubrovniku za grad — Jovo Lainović za Varoš Pile — Pop Mato Vodopić žup. za Gruž — Lovre Kukuljica za Župu — Gjuro Vragolov za Captat — Ivo Klaić pok. Vlaha za Grudu — Niko Andrović za Ercegnovi — Mihajil Ivelić za Risan Bogdan Milinović kap. pom. za Perast — Joso Gjurović za Prčanj — Pava Kamenarović za Dobrotu — Simo Kaludjerović za Kotor — Niko Deroko kan. za Budvu — Petar Midžor učit. za Kastel Lastvu — Mate Miličević župnik u Zvečanju za Poljica — Pop Joso Gržetić Krašanin, za Lošinje — O. Silvestar Brekoviće nadžupnik za Visoku — O. Janko Čavkić žup. za Suhi Dolac — Vinko Milić za Varaždin — Luka Botić za Djakovo — Vladislav Neffe za Beč — Petar Preradović za Temišvar — Gjoko Popović za Novi-sad — Pajo Čavlović za Zagreb Nikola Mate pt. Gradić za Rieku — Gjorgje Sigur za Senj — Miroslav D.r Dražić za Karlovac — Šimun Ljubić za Osiek — D.r Jovan Medović za Zadar — Ivo Predolin za Rab — Petar Radulović za Obrovac — Pop Stjepan Buzolić žup. u Pridragi za Novi — Špiro Bilbija za Biograd Srećko Nakić bilježnik za Benkovac — Jerotej Kovačević za Kistanje D.r Lovre Monti za Knin — Jovan Fumiš za okolicu — O. Savatija Knežević za Drniš — Pop Jovan Javori za Skradin — Josip Mrkica kan. za Šibenik — Ljubomir Kovačević za Varoše — Krste Kulišić za Vrljiku Vitez Petar Tripalo za Sinj — O. Konstantin Matas za Cetinu — Ive Šeman žup. za Mljet — Petar Franasović za Trsteno, Šipan, Lopud i Koločep — Dmitar Lovričević za Korčulu — Rafe Arneri bilježn. za Blata D.r Antun Boglić za Hvar — Ivan Vranković bilježn. za Stari-grad — Pop Zanella žup. pomoć. za Vis — Pop Ante Mardešić žup. za Komižu — D.r Kajetan Bulat odviet. za Supetar — pop Pave Dominiš za Postire — D.r Vicko Didolić za Pučišće — pop Jere Šutina prof. za Zlarin — pop Dinko Mištura za Vodice i Prvić — pop Josip Raimondi žup. za Tiesno — pop Vicko Šegarić žup. za Silbu, Mulat i Premudu — pop Ivan Crvarić žup. za Sale — pop Ivan Vidov žup. za Ražance — Ive Knežević za Vinjerac.

Digitized by Google

Biljegovne pristojbe.

Ljestvica za biljege MJENICAH i DOKAZNICAH novčanih, izuzevši one koje se odnose na prenosbu vlastničtva nepokretninah i koje su uvedene posredstvom carske povelje od 9 veljače 1850.

I. *za Mjenice.*

	do	100	f.	f.	—	nov.	7
preko	110	„ 200	„	—	„		13
„	200	„ 300	„	—	„		19
„	300	„ 500	„	—	„		32
„	500	„ 1000	„	—	„		63
„	1000	„ 1500	„	—	„		94
„	1500	„ 2000	„	1	„		25
„	2000	„ 4000	„	2	„		50
„	4000	„ 6000	„	3	„		75
„	6000	„ 8000	„	5	„		—
„	8000	„ 10000	„	6	„		25
„	10000	„ 12000	„	7	„		50
„	12000	„ 16000	„	10	„		—
„	16000	„ 20000	„	12	„		50
„	20000	„ 24000	„	15	„		—
„	24000	„ 28000	„	17	„		50
„	28000	„ 32000	„	20	„		—
„	32000	„ 36000	„	22	„		50
„	36000	„ 40000	„	25	„		—

Preko 40000 fior. platja se za svake 2000 ili za iznosak manji od ovoga 1 fior. suviše pog. nov., osim povišenog nameta.

II. *za Dokaznice*

niže 2 fior. proste su od biljega.

	do	20	f.	f.	—	nov.	7
preko	20	„ 40	„	—	„		13
„	40	„ 60	„	—	„		19
„	60	„ 100	„	—	„		32
„	100	„ 200	„	—	„		63
„	200	„ 300	„	—	„		94
„	300	„ 400	„	1	„		25
„	400	„ 800	„	2	„		50
„	800	„ 1200	„	3	„		75
„	1200	„ 6100	„	5	„		—
„	1600	„ 2000	„	6	„		25
„	2000	„ 2400	„	7	„		50
„	2400	„ 3200	„	10	„		—
„	3200	„ 4000	„	12	„		50
„	4000	„ 4800	„	15	„		—
„	4800	„ 5600	„	17	„		50
„	5600	„ 6400	„	20	„		—
„	6400	„ 7200	„	22	„		50
„	7200	„ 8000	„	25	„		—

Preko 8000 fior. platja se za svake 400 ili za iznosak manji od ovoga 1 fior. suviše pog. nov., osim povišenog nameta.

U ovoj preglednici uzet je povišeni namet uveden od 1. lipnja 1859.

Biljezi u neparničnim poslovima.

Svaka prošnja, novčićah 36, putem milosti 72.

Biljezi u parničnim poslovima.

a)	Peticie i prošnje za stvari koje vriede više) od 50 fior.	36	novč.
b)	„ „ „ „ manje) „ „	15	„
c)	Rubrike ili crljenice u svakom slučaju	15	„
d)	Prošnje s kojima njetko ište da mu se podieli ili potvrdi pravo ili povlastica, da mu se podieli javna služba, da mu se dozvoli da se vježba kod kojega ureda (uffizio), da se obavi izrok (editto) i podob.	72	„

} za svaki list

Digitized by Google

e) Prizivne i pregledne prijave, bez razlike jeli nije li u njima uzdržena tužba
1 u slučaju *a)* fior. 1:25, kako u jednostručici, tako i u dvostručici.
2 u slučaju *b)* novč. 72 „ „ „
3 protiva osudam koje su podvržene nametu 5 fior., kao gore
4 sliedeći listovi u slučajevima 2 i 3 . . 36 novč.
5 isto isto 2 . . 15 „
f) Utoci (ricorsi) protiv presudama nižih vlastih . . 72 „ za svaki list

U odsudama.

1. Ako stvar vricdi manje od 50 fior., nov. 72 za svaki list, osim biljega za odsudne razloge od 72 novč.
2. Ako li više do fior. 200, ište se biljeg od fior. 1 i 25 novč. za svaki list, i za rasloge kao napried.
3. Odsuda dobrih ljudih fior. 1 i 25 novč. po svakom listu, a ako su podvržene postupnom nametu, onda nikad manje od fior. 5.

U prepisima.

g) razlogah i vidovnicah, i kad ih ured odpušta, novč. 72.
h) kavim mu drago prostim nevidovanim, novč. 36.
i) učinjenim nastojanjem stranke za vidovanje, novč. 36.
j) prilogàh što ih stranke prikazuju, novč. 15.
k) nagodbah, novč. 72.

} za svaki list

U uredovnim potvrdama podpisah.

Na izvornik mora se priliepiti biljeg od 36 novč., a napisnik svagda na prostoj hartiji.

Pri uredovnim potvrdama podpisah za činovnike dotično izvršivanja njikovih uredovanjah nije potrebit napisnik.

Primjetba. U ovim je taksama uzet i povišeni namet koi je uveden od 1 lipnja 1859 i koim se mora obskrbiti svaki spis.

Vrednota austrianska teče od 1 studenoga 1858.

U njekojim drugim prigodama.

Za čisto nasljedstvo od fior. 300 i više, plaća se taksa za zakladu normalnih učionah polag sljedećih razredah.

Prvi razred. Nasljedstvo prelatah, markezah, knezovah, baronah fior. 4 u pogod. nov.

Drugi razred. Vitezovah, plemićah, trgovacah i odličnih osobah fior. 2.

Treći razred. Gradjanah, radnikah i težakah, fior. 1.

Neplaća se pak nikakva pristojba ako je oporučitelj učinio zapis na korist spomenute zaklade, ravan onoj taksi, ili i viši nego li se pristoji njegovoj ostavštini. Za nasljedstva osobito je providjeno carskom poveljom od 9 veljače 1850 u rubr. 113 Cjenika ili Tarife. Odpremanje odlukah radi odpusta godinah za nepunoljetne, i dozvolah za ženidbu oprošteno je od biljega.

Digitized by Google

Biljegovni cjenik za prošnje radi prometa i upisovanja podpisa.

IMENA MJESTAH	U vrednoti austrijanskoj	
	fiorin.	novč.
Za Beč	6	—
Za ostala mjesta koja imaju preko 50,000 stanovnikah .	4	—
Za ostala koja imaju od 10,000 do 50,000 stanovnikah.	3	—
Za ostala koja imaju od 5,000 do 10,100 stanovnikah .	2	—
Za sva druga	1	50
Za naručbenog putnika po primoriju	5	—
Za napisovanje družtvene pogodbe	10	—
Za napisovanje punovlašća i prava na podpisivanje .	5	—

Poštarnik.

Za pisma.

Poštarina se ustanovljuje po lotovima. Jedno prosto pismo, to jest takovo, koje neprelazi preko jednog lota plaća u okolišu poštanskog ureda po 3 novčića; u daljini medju 10 miljah, 5 novčićah; medju 20 miljah, 10 novčićah; a preko 20 miljah, 15 novčićah. Da pisma pod ovom taksom odu, moraju biti obskrbljena sa dotičnim poštanski biljegom, jer inače plačaju prirez od 5 novč. više.

Otisci pod zavitkom, koji ništa, u rukopisu nesadržavaju osim nadpisa i podpisa, plaćaju bez obzira na daljinu, po 2 novčića za svaki lot. Muštre s pismom ili bez pisma, koje nemogu preći preko 16 lotovah, plaćaju po 15 novčićah za svaka dva lota. Jamči se za preporučeno pismo, a za preporuku plaća se preko gorespomenute poštarine još više 10 novčićah, a kad je propraćeno s povratnom primkom, još drugih 10 novč.

Za odpremu novacah.

Poštarina za odpremu novacah biva izračunjena po daljini, i to uprav po miljama u pravoj linii, na priliku:

fior. 100 plaća do 5 miljah fior. —: 2 novč.
„ „ „ od 5 do 10 „ „ —: 4 „
„ „ „ „ 10 „ 15 „ „ —: 6 „
„ „ „ „ 15 „ 20 „ „ —: 8 „
„ „ „ „ 20 „ 25 „ „ —: 10 „
„ „ „ „ 25 „ 30 „ „ —: 12 „
„ „ „ „ 30 „ 35 „ „ —: 14 „
„ „ „ „ 35 „ 40 „ „ —: 16 „
„ „ „ „ 40 „ 45 „ „ —: 18 „
„ „ „ „ 45 „ 50 „ „ —: 20 „

pa tako i nadalje povišujući na svakih 5 miljah po 2 novčića. — Tako će na priliku 1000 fior. platiti za daljinu od 50 miljah 2 fiorina poštarine itd.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google